

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις 2021 - 2022: ΝΑΤΟ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γάλλος Αριστείδης

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή

Μαρία – Ντανιέλλα Μαρούδα, **Επίκουρη Καθηγήτρια (Επιβλέπων)**

Ειρήνη Χειλά, Καθηγήτρια

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής

Copyright © Αριστείδης Γάλλος, 2023

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά την καθηγήτρια Μαρία - Ντανιέλα Μαρούδα, η οποία ως υπεύθυνη σύμβουλος καθηγήτρια με τις οδηγίες και κατευθύνσεις της συνέβαλε στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Επίσης οφείλω θερμές ευχαριστίες στην οικογένεια μου, τη σύζυγο και τα παιδιά μου, που με τη στήριξη τους διευκόλυναν τη σύνταξη του παρόντος πονήματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι διεθνείς οργανισμοί, με τα σημερινά χαρακτηριστικά, είναι φαινόμενο που συναντάται μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, με κάποιες απόπειρες ίδρυσης διεθνών θεσμών - πρόδρομων των διεθνών οργανισμών να ανιχνεύονται κατά την περίοδο του 19ου αιώνα¹. Ωστόσο, η τάση των κρατών για συλλογικότητα εμφανίζεται ήδη από την αρχαιότητα, όπου οι ανεξάρτητες, ελληνικές πόλεις - κράτη, στο πλαίσιο της αλληλεξάρτησης, προχώρησαν σε συνασπισμούς με την μορφή των Αμφικτιονιών ή των Συμμαχιών.

Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ), Antonio Guterres, *“οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις είναι μία επένδυση στην παγκόσμια ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία”*.

Οι Peacekeeping αποστολές δημιουργήθηκαν και εξελίχθηκαν σε βάθος χρόνου. Ήδη η κοινωνία των Εθνών είχε παίξει ένα πρόδρομο ρόλο σε αυτές, σταδιακά όμως απέκτησαν διαφορετική νομιμοποιητική βάση και έγιναν αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Με την παύση του ψυχρού πολέμου και την κυριαρχία της Δύσης ο τρόπος διεξαγωγής και νομιμοποίησής τους σταδιακά μεταλλάχτηκε.

Ο ΟΗΕ αντιμετωπίζοντας προβλήματα στην επιτυχή ανάπτυξη των επιχειρήσεων επιβολής της ειρήνης λόγω έλλειψης των απαιτούμενων μέσων, στράφηκε σε άλλους οργανισμούς όπως το ΝΑΤΟ. Ο ΟΗΕ, με απαραίτητη την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ), επιτρέπει σε περιφερειακούς ή άλλους διεθνείς οργανισμούς να κάνουν χρήση στρατιωτικής βίας, υπό προϋποθέσεις, ώστε να τερματιστούν οι ένοπλες συγκρούσεις ή να εφαρμοστούν τα ειρηνευτικά μέτρα, σε περιοχές όπου οι συγκρούσεις απειλούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

Ιδιαίτερο ρόλο σε αυτό παίζει το ΝΑΤΟ παρεμβαίνοντας σε αρκετές συγκρούσεις και το οποίο έχει εκπονήσει δικό του συγκεκριμένο δόγμα για τις «Επιχειρήσεις Υποστήριξης της Ειρήνης», καθώς είναι πιο τεχνικό και λεπτομερές από αυτό του ΟΗΕ. Κάτι τέτοιο είναι φυσικό γιατί το ΝΑΤΟ αποτελεί έναν στρατιωτικό οργανισμό που στηρίζεται στις στρατιωτικές του δυνατότητες.

Μετά τη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, το ΝΑΤΟ έχει εξελιχθεί σε έναν νέο οργανισμό που έχει περάσει από μια ολοκληρωμένη διαδικασία μεταμόρφωσης. Οι σκοποί και οι προθέσεις του έχουν εξελιχθεί για να ανταποκριθούν στη νέα πραγματικότητα. Το ΝΑΤΟ εξελίχθηκε από αμυντικό σύμφωνο, σε οργανισμό συλλογικής ασφάλειας.

¹ π.χ. η «Ιερά Συμμαχία», η Ευρωπαϊκή Συνεννόηση και οι Διεθνείς Συνδιασκέψεις της Χάγης του 1899 - 1907, κ.ά

Το ίδιο το ΝΑΤΟ έχει επανεφεύρει τον εαυτό του συνεχώς μέσα στο χρόνο, κάτι τέτοιο γίνεται και για λόγους συγκυρίας, όπως για παράδειγμα είναι η εξέλιξη του ψυχρού πολέμου και ο τερματισμός του, αλλά και για λόγους που προέρχονται από την ανάγκη επιβίωσης και επανανομιμοποίησης του.

Σε μια εποχή που ολοένα και περισσότερο κράτη κηρύσσονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, είτε λόγω της οικονομικής κρίσης και της συνεπακόλουθης κοινωνικοπολιτικής κρίσης, είτε λόγω θερμών επεισοδίων που προκαλούνται εξαιτίας γεωπολιτικών συμφερόντων που διαταράσσουν τις ισορροπίες στο διεθνές στερέωμα, είναι ύψιστη ανάγκη για κάθε κράτος - μέλος του ΝΑΤΟ να συνδράμει στην αντιμετώπιση καταστάσεων ανθρωπιστικής κρίσης και απαλοιφής των δύσκολων αυτών στιγμών.

Οι πλέον σημαντικές ενεργές αποστολές του εξακολουθούν και σήμερα είναι στα Βαλκάνια και στην Αφρική σε συνεργασία με την αφρικανική Ένωση. Ιδιαίτερη πρόκληση όμως είναι ο ρόλος που διαδραματίζει το ΝΑΤΟ στην Ουκρανία μετά την εισβολή της Ρωσίας. Το ΝΑΤΟ έχει αποφύγει να εμπλακεί τυπικά ως οργανισμός, η πραγματικότητα είναι πώς είχε εμπλακεί έμμεσα μέσω της βοήθειας - σε εκπαίδευση, τεχνογνωσία, υλικό και πόρους - που τα μέλη του με δύο αξιοσημείωτες εξαιρέσεις (Τουρκία, Ουγγαρία) παρέχουν στην Ουκρανία όντας συντονισμένα μεταξύ τους.

Ένας από τους στόχους της εργασίας είναι και η εξέταση τυχών κενών σχετικά με τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ. Αυτό μπορεί να γίνει με τη σύγκριση και την αντιπαραβολή διαφορετικών επιχειρήσεων ειρήνης, την αναζήτηση ασυνεπειών και αντιφάσεων και τον εντοπισμό τομέων όπου υπάρχει περιθώριο βελτίωσης. Αυτά θα αποτελέσουν μια βάση για τη θέση του γράφοντος στην ανάλυση του θέματος και ενδεχομένως να υποδείξουν και τομείς στους οποίους απαιτείται περαιτέρω έρευνα.

ABSTRACT

International organisations, with their present characteristics, are a phenomenon that occurred after the First World War, with some attempts to establish international institutions - precursors of international organisations - being detected during the 19th century. However, the tendency of states to collectivise appears already in antiquity, where independent, Greek city-states, in the context of interdependence, proceeded to form coalitions in the form of the Amphictyony or the Alliances.

As the United Nations (UN) Secretary-General Antonio Guterres points out, "peacekeeping operations are an investment in world peace, security and prosperity".

Peacekeeping missions were created and have evolved over time. The League of Nations had already played a precursor role in them, but they gradually acquired a different legitimacy and were politically exploited during the Cold War. With the end of the Cold War and the dominance of the West, the way they were conducted and legitimised gradually changed.

The UN, facing problems in successfully deploying peace enforcement operations due to a lack of the necessary means, turned to other organisations such as NATO. The UN, with the necessary authorization from the Security Council (SC), allows regional or other international organizations to use military force, under certain conditions, to end armed conflicts or implement peace measures in areas where conflicts threaten human rights and international peace and security.

NATO plays a particular role in this by intervening in several conflicts and which has developed its own specific doctrine for "Peace Support Operations", as it is more technical and detailed than that of the UN. This is natural because NATO is a military organisation that relies on its military capabilities.

Since the dissolution of the Warsaw Pact, NATO has evolved into a new organisation that has undergone a complete transformation process. Its purposes and intentions have evolved to meet the new reality. NATO has evolved from a defence pact to a collective security organisation.

NATO itself has constantly reinvented itself over time, both for reasons of circumstance, such as the development of the Cold War and its termination, and for reasons arising from the need to survive and re-legitimise itself.

At a time when more and more states are declaring a state of emergency, either because of the economic crisis and the ensuing socio-political crisis, or because of hot spots caused by geopolitical interests that upset the balance on the

international stage, it is of the utmost importance for every NATO member state to help to deal with situations of humanitarian crisis and to defuse these difficult moments.

Its most important active missions are still today in the Balkans and in Africa in cooperation with the African Union. A particular challenge, however, is the role NATO is playing in Ukraine following Russia's invasion. NATO has avoided being formally involved as an organisation; the reality is that it has been involved indirectly through the assistance - in training, expertise, material and resources - that its members with two notable exceptions (Turkey, Hungary) have provided to Ukraine in coordination with each other.

One of the objectives of the paper is to examine any gaps in NATO's peacekeeping operations. This can be done by comparing and contrasting different peacekeeping operations, looking for inconsistencies and contradictions and identifying areas where there is room for improvement. These will form a basis for the author's position in his analysis of the issue and may also indicate areas where further research is required.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	4
- 1.1 Γενικά	4
- 1.2 Διεθνές Δίκαιο	7
- 1.3 Ο Καταστατικός Χάρτης- Βασικές Δομές των Ηνωμένων Εθνών	8
- 1.4 Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών	9
- 1.5 Διαμόρφωση του Μεταπολεμικού Διεθνούς Περιβάλλοντος.....	11
- 1.6 Είδη των Ειρηνευτικών Επιχειρήσεων Σήμερα	- 12 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ, ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ	- 15 -
- 2.1 Γέννηση του ΝΑΤΟ	- 18 -15
- 2.2 Δομή του ΝΑΤΟ	- 18 -
- 2.3 Αποστολή του ΝΑΤΟ	- 18 -
- 2.4 Πως Βλέπει το ΝΑΤΟ τον Εαυτό του και την Ιστορία του	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΝΑΤΟ	21
- 3.1 ΗΕ και Συναίνεση	21
- 3.2 Χρήση Βίας	- 22 -
- 3.3 Νομιμότητα.....	- 24 -4
- 3.4 Ανθρωπιστική Επέμβαση.....	- 24 -5
- 3.5 Το ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια	26
- 3.6 Διδάγματα από τα Δυτικά Βαλκάνια	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο - ΕΝΕΡΓΕΣ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΝΑΤΟ 2021-2022.....	30
- 4.1 Ενεργές Αποστολές ΝΑΤΟ.....	30
- 4.2 Κόσσοβο	31

- 4.3 Αφρική.....	- 33 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο - ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ - ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΗΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΤΟ	- 37 -
- 5.1 Διεθνές Δίκαιο ΗΕ στην Προστασία Κρατικής Οντότητας.....	37
- 5.2 Αποφάσεις ΗΕ για την Ρωσική Εισβολή στην Ουκρανία	38
- 5.3 Ρωσική Εισβολή στην Ουκρανία_Αντίδραση του ΝΑΤΟ	40
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	- 47 -
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	- 47 -
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	51
«Α» Πηγές - Βιβλιογραφία	A-1
«Β» Κεφάλαια VII_VIII του Χάρτη ΗΕ.....	B-1
«Γ» Δομή του ΝΑΤΟ	Γ-1
«Δ» Εξέλιξη Στρατηγικών Δογμάτων ΝΑΤΟ.....	Δ-1
«Ε»Υπηρεσίες του ΝΑΤΟ_Εξέλιξη	E-1
«ΣΤ» Χρηματοδότηση του ΝΑΤΟ	ΣΤ-1
«Ζ» Συνδρομή ΝΑΤΟ_ΕΕ στην Ουκρανία.....	Z-1

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναμφίβολα, η σημερινή κοινωνία αντιμετωπίζει έναν τεράστιο αριθμό προκλήσεων, μια εκ των οποίων είναι και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω της διασφάλισης της ειρήνης, καθώς η δυναμική εξέλιξη της κοινωνίας οδηγεί πολλές φορές σε μια προσπάθεια αλλαγής του status quo με απώτερο σκοπό τη μεταμόρφωση του κόσμου. Η σημερινή ραγδαία εξελισσόμενη κατάσταση αλλάζει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι ζουν, εργάζονται και επικοινωνούν μεταξύ τους. Οι τεκτονικές αυτές αλλαγές σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό επίπεδο και οι δυνητικές εφαρμογές τους μεταβάλλουν καθημερινά τη διεθνή τάξη πραγμάτων και προκαλούν έντονη τριβή στο εσωτερικό των κρατικών οντοτήτων αλλά και μεταξύ των διεθνών δρώντων.

Στην εργασία αυτή θα επιχειρηθεί η ανάλυση της τρέχουσας διαδικασίας για την υλοποίηση των ειρηνευτικών επιχειρήσεων, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση των προβλημάτων που ανακύπτουν με το υφιστάμενο πλαίσιο και τη συνήθη πρακτική των οργανισμών και των κρατών που αναλαμβάνουν την υλοποίηση των ειρηνευτικών επιχειρήσεων.

Ειδικότερα, θα εξεταστεί η ιστορική διεργασία που οδήγησε σε τέτοιες επιχειρήσεις, ο ρόλος των διεθνών οργανισμών με έμφαση στο NATO στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις, προκειμένου να γίνει κατανοητή η συμβολή του στη διαδικασία αυτή. Επιπλέον, θα αναλυθεί η νομιμοποιητική βάση πίσω από την παρέμβαση τρίτων κρατών στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών για την επιβολή ή την αποκατάσταση της ειρήνης, προκειμένου να υπάρξει σαφής κατανόηση των φορέων που εμπλέκονται στην ειρηνευτική διαδικασία.

Το θέμα που έχει επιλεγεί αφορά τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις που διεξάγονται από το NATO με έμφαση στην χρονική περίοδο 2020-2021. Το κύριο ερώτημα που θα μπορούσαμε στο πλαίσιο αυτό να διερευνήσουμε, έχει στην ουσία του, μια τετραπλή διάσταση. Αφορά σε ένα πρώτο επίπεδο το γιατί γίνονται, ποια δηλαδή η αιτιολόγησή τους και η νομιμοποιητική τους βάση. Σε ένα δεύτερο επίπεδο αφορά το από ποιους γίνονται, όχι μόνο σε επίπεδο συμμετεχόντων αλλά και θεσμικών ή άλλων εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την πραγμάτωσή τους. Σε ένα τρίτο επίπεδο θα πρέπει να περιγράψει και να αναλυθεί η μορφή των επιχειρήσεων, οι στοχεύσεις επί του πεδίου και πως αυτές εντάσσονται ή εξυπηρετούν ευρύτερους σχεδιασμούς σε κάποια περιοχή. Τέλος, σε ένα τέταρτο επίπεδο θα πρέπει να αναδείξουμε την εμπλοκή του NATO στην Ουκρανία και πως αυτή καταλήγει στο σήμερα. Ειδικά στην ανάλυση αυτή, για να επιτύχουμε πληρέστερη ανάλυση θα αντιμετωπίσουμε το NATO τόσο ως συνολικό οργανισμό όσο και στην βάση των μελών που το συνιστούν, αναδεικνύοντας έτσι, μέσα από αυτό το πρίσμα, τις δυνατότητες και τα όρια της δράσης του.

Η μεθοδολογία που επιλέγεται στην παρούσα εργασία είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση μέσω μιας κριτικής αξιολόγησης των υφιστάμενων επιχειρήσεων, θεωριών και μοντέλων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο θέμα. Στο πλαίσιο ανάλυσης των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του NATO, η βιβλιογραφική ανασκόπηση χρησιμεύει ως μεθοδολογία για την κατανόηση της ιστορίας, των σημερινών πρακτικών και της αποτελεσματικότητας αυτών των επιχειρήσεων.

Ένας από τους κύριους στόχους της είναι να εντοπιστούν τα κενά της όλης διαδικασίας σχετικά με τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του NATO. Αυτό μπορεί να γίνει με τη σύγκριση και την αντιπαράθεση διαφορετικών μελετών περιπτώσεων, την αναζήτηση ασυνεπειών και αντιφάσεων και τον εντοπισμό τομέων όπου ενδεχομένως υπάρχει έλλειψη έρευνας. Όλα αυτά θα αποτελέσουν μια βάση για τη θέση του γράφοντος, υποδεικνύοντας παράλληλα τομείς στους οποίους απαιτείται περαιτέρω έρευνα.

Εν κατακλείδι, η βιβλιογραφική ανασκόπηση αποτελεί βασικό συστατικό και παρέχει μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της υπάρχουσας έρευνας για το θέμα και βοηθά στον εντοπισμό κενών. Χρησιμεύει επίσης ως βάση για την ανάλυση και τη συζήτηση του θέματος και συμβάλλει στη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των επιχειρημάτων της παρούσας εργασίας παρέχοντας μια εμπεριστατωμένη ανασκόπηση ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της εργασίας.

Σε συνέχεια του εισαγωγικού περιεχομένου πραγματοποιείται μια ανάλυση της διατριβής η οποία διαιρείται σε πέντε διακριτά κεφάλαια για να καταλήξει στο τέλος στην εξαγωγή συμπερασμάτων όπως παρακάτω:

α. Στο 1ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους διεθνείς οργανισμούς και στο διεθνές δίκαιο ως ένας πολύπλοκος και δυναμικός τομέας που διέπει τις σχέσεις μεταξύ των χωρών και άλλων διεθνών παραγόντων. Μια σημαντική πτυχή του διεθνούς δικαίου είναι και ο ρόλος των διεθνών οργανισμών, όπως τα ΗΕ και το NATO. Επισημαίνεται επίσης ο σημαντικός ρόλος του NATO, μέσω της συλλογικής προσπάθειας των μελών του σε διεθνείς ειρηνευτικές επιχειρήσεις σύμφωνα με τις επιταγές των ΗΕ, στο συνεχώς μεταβαλλόμενο μεταπολεμικό διεθνές περιβάλλον υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου επισημαίνοντας παράλληλα την πολυπλοκότητα των ειρηνευτικών επιχειρήσεων όπως διαμορφώνονται σήμερα.

β. Στο 2ο κεφάλαιο αναλύεται η ιστορική εξέλιξη του NATO, από τη γέννηση του στις αρχές του ψυχρού πόλεμου στο σήμερα. Το NATO, ή Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου, είναι μια στρατιωτική συμμαχία 30 χωρών μελών από τη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη. Ιδρύθηκε το 1949 με την υπογραφή της Βορειοατλαντικής Συνθήκης και ο κύριος σκοπός του είναι η παροχή συλλογικής άμυνας και ασφάλειας για τις χώρες μέλη του. Λειτουργεί μέσω ενός συστήματος συλλογικής άμυνας, όπου οι χώρες-μέλη δεσμεύονται να έρθουν προς

υπεράσπιση οποιασδήποτε χώρας-μέλους που δέχεται επίθεση. Διεξάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις, ειρηνευτικές και ανθρωπιστικές αποστολές, για την προώθηση της σταθερότητας και της ασφάλειας σε περιοχές του κόσμου διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στη διεθνή ασφάλεια. Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, το NATO επέκτεινε το επίκεντρό του ώστε να συμπεριλάβει στη διαχείριση κρίσεων και τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις σε περιοχές όπως τα Βαλκάνια, η Αφρική, το Αφγανιστάν κ.α.

γ. Στο 3ο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος του NATO στη διαχείριση κρίσεων και ειρηνευτικών επιχειρήσεων μέσω δράσεων που αναλαμβάνει ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) για τη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας σε περιοχές κρίσης σε όλο τον κόσμο. Οι επιχειρήσεις αυτές περιλαμβάνουν την ανάπτυξη στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού για τη διαχείριση των συγκρούσεων και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας με απώτερο στόχο τη σταθεροποίηση της κατάστασης και την παροχή ασφάλειας στην πληγείσα περιοχή.

δ. Στο 4ο κεφάλαιο αναφέρονται οι υπό μελέτη (ενεργές) ειρηνευτικές επιχειρήσεις NATO 2021-2022 και η εξέλιξή τους, όπου το NATO συμμετέχει ενεργά με τη διάθεση μιας επαγγελματικής και πολυεθνικής Δύναμης Ασφαλείας. Επιχειρείται μια προσπάθεια του γράφοντος διαπίστωσης κατά πόσο η απουσία πολιτικής βούλησης, κυρίως στις πολύπλοκες διαμάχες όπου ο αριθμός των εμπλεκόμενων μερών είναι μεγάλος, είναι εκείνη που εξουδετερώνει σχεδόν κάθε προσπάθεια του Οργανισμού για επίτευξη της ειρήνης ή ενδεχομένως άλλοι παράγοντες δρουν αρνητικά (ισχυροί διεθνείς και περιφερειακοί δρώντες, διεφθαρμένοι ηγέτες, οικονομικά συμφέροντα κλπ).

ε. Στο 5ο κεφάλαιο πραγματοποιείται η μελέτη περίπτωσης της Ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία - εμπλοκή του NATO και των χωρών του - αναδεικνύοντας το ρόλο των χωρών μελών του στη συνεχιζόμενη σύγκρουση στην περιοχή. Αποτελεί άραγε η πολυπλοκότητα της διαμάχης, το σημαντικότερο παράγοντα ώστε να καθιστά ανεπαρκείς τις όλες προσπάθειες επίτευξης ειρήνης, όσο πλήρης κι αν παρουσιάζεται η συνδρομή του NATO.

στ. Τέλος, με την εξαγωγή των συμπερασμάτων επιχειρείται μια προσπάθεια του γράφοντος για την αξιολόγηση του έργου του NATO μέσω των ειρηνευτικών επιχειρήσεων, αναδεικνύοντας τη συμβολή του στη διατήρηση της ειρήνης, αλλά και επισημαίνοντας τις αδυναμίες των ειρηνευτικών επιχειρήσεων με την ισχύουσα διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

1.1 Γενικά

Στο διεθνές επίπεδο, εκτός από τις κρατικές οντότητες, υπάρχουν και άλλες - νομικές - συλλογικές, οντότητες οι οποίες αναπτύσσουν σημαντικές δραστηριότητες. Οι συγκεκριμένες οντότητες, στη διεθνή ορολογία, αποκαλούνται «Διεθνής ή Διεθνείς Οργανισμοί». Με τον όρο Διεθνής Οργανισμός, σύμφωνα με το Δίκαιο, εννοείται το νομικό πρόσωπο που ιδρύεται με συνθήκη ή άλλο έγγραφο που διέπεται από το διεθνές δίκαιο και διαθέτει δική του νομική προσωπικότητα σύμφωνα με τη βούληση περισσότερων κρατών, ειδικότερα των κυβερνήσεών τους (με διεθνή συνθήκη) για τη διαχείριση της συνεργασίας τους σε ορισμένους τομείς, διαθέτει δικά του όργανα και δρα αυτόνομα από τα μέλη του².

Οι διεθνείς οργανισμοί³ είναι προϊόν κρατικής βούλησης και το κράτος ενεργεί νομικά προκειμένου να συσταθεί ένας διεθνής οργανισμός. Ωστόσο, οι διεθνείς οργανισμοί δεν έχουν έδαφος, στερούνται δηλαδή της βασικής αρχής της κυριαρχίας (βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των κρατών) αλλά ασκούν τις αρμοδιότητές τους στο έδαφος των κρατών μελών. Επιπροσθέτως, σε αντίθεση με τα κράτη, τους φορείς δηλαδή που τους ιδρύουν, οι διεθνείς οργανισμοί δεν έχουν πληθυσμό.

Τα ΗΕ ιδρύθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ευρώπη, με συνεχιζόμενες συγκρούσεις στον Ειρηνικό. Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ και το Υπουργείο Εξωτερικών είχαν εκπονήσει σχέδια για έναν παγκόσμιο οργανισμό που θα εξασφάλιζε τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια από το 1940 και το 1942 αντίστοιχα. Ο Χάρτης του Ατλαντικού, που συντάχθηκε από τον πρόεδρο Ρούσβελτ και τον

² Μανιάτης Α (2010) *Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Στρατιωτικοί Διεθνείς Οργανισμοί* (σ.45) Αθήνα/Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα

³ Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, Σχέδιο Άρθρων για την Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών, **άρθρο 2**, (http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_11_2011.pdf) Οι διεθνείς οργανισμοί είναι δυνατό, εκτός από κράτη, να περιλαμβάνουν ως μέλη και άλλες οντότητες. Ο συγκεκριμένος ορισμός δίνει ως βασικό στοιχείο τον τρόπο ίδρυσης ενός διεθνούς οργανισμού μια συνθήκη ή κάποιο άλλο γραπτό κείμενο. Γενικότερα, στην βιβλιογραφία ο όρος ιδρυτική συνθήκη ("treaty") λογίζεται ως πολυμερής συνθήκη που συνιστά την ιδρυτική πράξη ενός οργανισμού συναντάται και με άλλους όρους, όπως: σύμβαση ("convention"), χάρτης ("charter"), σύνταγμα ("constitution") και καταστατικό ("statute"). Η αναφορά του ορισμού της ιδρυτικής συνθήκης έχει ως στόχο την ανάδειξη της ιδιαιτερότητας της, καθώς περιλαμβάνει το κανονιστικό και λειτουργικό θεσμικό πλαίσιο του εκάστοτε διεθνούς οργανισμού. Ειδικότερα, μπορεί να περιλαμβάνει πληροφορίες για τη σύνθεση του οργανισμού, την διάρθρωσή του, τις διαδικασίες, τις εξουσίες, τις αρμοδιότητες που διαθέτουν τα επιμέρους όργανά του, με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού.

πρωθυπουργό Τσόρτσιλ το 1941, ήταν το πρώτο έγγραφο που ζητούσε ένα μεταπολεμικό σύστημα γενικής ασφάλειας. Το 1942, 26 συμμαχικά κράτη υπέγραψαν τη Διακήρυξη των ΗΕ, υιοθετώντας τις αρχές και τους σκοπούς του Ατλαντικού Χάρτη, με την πρόθεση να πολεμήσουν εναντίον του εχθρού για την υπεράσπιση της ζωής, της ελευθερίας και της δικαιοσύνης⁴.

Η Διακήρυξη της Μόσχας το 1943 ενίσχυσε περαιτέρω την πρόθεση για τη δημιουργία ενός παγκόσμιου οργανισμού. Οι συνομιλίες στο Dumbarton Oaks και στη διάσκεψη της Γιάλτας κατέληξαν να οριστικοποιεί ο ΟΗΕ τις προτάσεις για τη σύνταξη του καταστατικού του οργανισμού. Ο καταστατικός χάρτης του ΟΗΕ ενσωμάτωσε πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις πέρα από την απλή διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αντιμετωπίζοντας ζητήματα όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η αυτοδιάθεση, η ισότητα, η διεθνής συνεργασία και η κοινωνική πρόοδος. Ιδρύθηκε το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και ενισχύθηκαν η Γενική Συνέλευση, ο Γενικός Γραμματέας και το Διεθνές Δικαστήριο για να αντισταθμίσουν τις εξουσίες των μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ο Trygve Lie εξελέγη πρώτος Γενικός Γραμματέας το 1946 και η έδρα του ΟΗΕ ιδρύθηκε στο Μανχάταν της Νέας Υόρκης το 1950⁵.

Ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου ή Ατλαντική Συμμαχία, είναι ένας διεθνής Οργανισμός, γνωστός με το αρκτικόλεξο NATO⁶. Το NATO, η «Βορειοατλαντική Συνθήκη» είναι περιφερειακό σύμφωνο αμοιβαίας ασφάλειας, απολύτως συμβατό με τον Χάρτη των ΗΕ το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα περιφερειακής οργάνωσης. Τα πιο σημαντικά μέλη του NATO είναι οι δώδεκα χώρες - ιδρυτικά μέλη - του Οργανισμού: Η.Π.Α., Μεγάλη Βρετανία, Καναδάς, Γαλλία, Δανία, Ισλανδία, Ιταλία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο. Σε θεσμικό επίπεδο, το NATO αποτελείται από δύο σκέλη: το πολιτικό και το στρατιωτικό. Στο πρώτο σκέλος, το Βόρειο-Ατλαντικό Συμβούλιο (North Atlantic Council - N.A.C.) αποτελεί το σημαντικότερο σώμα λήψης αποφάσεων του NATO⁷.

⁴ L. M. Goodrich, E. Hambro & A. P. Simons (1969), *Charter of the United Nations, Commentary and Documents*, (σ.2/15-22) New York & London: Columbia University Press, 3rd & rev. edn

⁵ L. M. Goodrich, E. Hambro & A. P. Simons (1969), το ίδιο (σ.17)

⁶ Μανιάτης Α. *North Atlantic Treaty Organization (NATO)*, (ό.π 179): (Organisation du Traite de l'Atlantique Nord (OTAN).

⁷ <http://www.nato.int/history/nato-history-emblem.html>: Σήμερα, έπειτα τις διαδοχικές διευρύνσεις, αποτελείται από 30 κράτη - μέλη: Ελλάδα, Τουρκία (Φεβρουάριος 1952), Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (Μάιος 1955), Ισπανία (Μάιος 1982), Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχική Δημοκρατία (Μάρτιος 1999), Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία (Μάρτιος 2004), Αλβανία, Κροατία (Απρίλιος 2009), Μαυροβούνιο (Ιούνιος 2017), Β. Μακεδονία (2020). **Το 2022, η Φινλανδία και η Σουηδία, δύο ουδέτερα κράτη αιτήθηκαν επίσημα να ενταχθούν και αυτά στο NATO.** Το NATO εδρεύει στο Βέλγιο (Βρυξέλλες). Το έμβλημα που υιοθέτησε το Βορειο-Ατλαντικό Συμβούλιο, ως σύμβολο του Οργανισμού (1953) αποτελείται από ένα αστέρι με τέσσερις ακτίνες που συμβολίζει την πυξίδα που δείχνει τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και μας κρατά στον σωστό, τον κοινό δρόμο προς την ειρήνη και έναν κύκλο που αντιπροσωπεύει την ενότητα και τη συνεργασία των 14 κρατών μελών του NATO. Το σκούρο μπλε φόντο, αντιπροσωπεύει τον

Στο πρώτο σκέλος, το Βόρειο-Ατλαντικό Συμβούλιο (North Atlantic Council – N.A.C.) αποτελεί το σημαντικότερο σώμα λήψης αποφάσεων του NATO⁸. Επίσης, είναι το μοναδικό σώμα εντός της Συμμαχίας, το οποίο, ρητώς, αντλεί την εξουσία του κατευθείαν από τη Συνθήκη, ενώ είναι επιφορτισμένο με την σύσταση επικουρικών σωμάτων⁹. Άλλα θεσμικά Όργανα είναι η Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού (DPC), η Ομάδα Πυρηνικού Σχεδιασμού (NPG), το Διεθνές Επιτελείο (IS) και ο Γενικός Γραμματέας (που εθιμικά προέρχεται από μία από τις ευρωπαϊκές χώρες) ο οποίος καθοδηγεί και συντονίζει το έργο του Οργανισμού.

Στο στρατιωτικό σκέλος, σημαντικό ρόλο παίζει η Στρατιωτική Επιτροπή (MC) όπου οι αποφάσεις του NATO λαμβάνονται ομόφωνα, μετά από συζήτηση και διαβούλευση μεταξύ των κρατών - μελών. Ως ένας πολυεθνικός και διακυβερνητικός οργανισμός, μία συμμαχία δηλαδή που αποτελείται από ελεύθερα και ανεξάρτητα κράτη, το NATO δεν έχει κάποια υπερεθνική αρχή ή κάποια ανεξάρτητη υπηρεσία χάραξης πολιτικής¹⁰. Έτσι οι αποφάσεις που λαμβάνονται από το NATO, λαμβάνονται από όλα τα κράτη μέλη, με βάση την αρχή της συναίνεσης (consensus).

Σε περίπτωση μη επίτευξης μιας ομόφωνης συμφωνίας, το κάθε μέλος έχει τη δυνατότητα να ακολουθήσει τη δική του πορεία, γεγονός που σημαίνει ότι τυπικά μεν τηρείται η αρχή της ομοφωνίας, ουσιαστικά δε, η αρχή της κοινής συναίνεσης η οποία είναι απόρροια των διπλωματικών διαβουλεύσεων. Σε περίπτωση δε, αδυναμίας επίτευξης ομόφωνης απόφασης, μπαίνει σε λειτουργία η διαδικασία διαβούλευσης μεταξύ των μελών που εξασφαλίζει τον διάλογο αλλά και την αμοιβαία κατανόηση των εθνικών πολιτικών των μελών. Οι μεγάλες διαφορές, εν γένει, επιλύονται - όσο είναι δυνατό - με τέτοιον τρόπο προσέγγισης ώστε να προστατεύονται τα κοινά συμφέροντα και να διαφυλάσσεται η συνοχή (πολιτική και στρατιωτική) της Συμμαχίας¹¹.

Ατλαντικό Ωκεανό. 232 NATO at a Glance, a factual survey of issues and challenges facing the Alliance at the end of the 1990s (NATO Office of Information and Press, 1996). Έχει την πολιτική εξουσία αλλά και την δυνατότητα λήψης απόφασης για τη Συμμαχία και αποτελείται από τους Μόνιμους Αντιπροσώπους των κρατών – μελών, οι οποίοι συναντώνται μία φορά την εβδομάδα.

⁸ NATO at a Glance, a factual survey of issues and challenges facing the Alliance at the end of the 1990s (NATO Office of Information and Press, 1996): Έχει την πολιτική εξουσία αλλά και την δυνατότητα λήψης απόφασης για τη Συμμαχία και αποτελείται από τους Μόνιμους Αντιπροσώπους των κρατών – μελών, οι οποίοι συναντώνται μία φορά την εβδομάδα.

⁹ http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=el

¹⁰ NATO at a Glance, a factual survey of issues and challenges facing the Alliance at the end of the 1990s (NATO Office of Information and Press, 1996)

¹¹ Μανιάτης Α. (2010) *Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Στρατιωτικοί Διεθνείς Οργανισμοί* (σ.183-184) Αθήνα/Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα

1.2 Διεθνές Δίκαιο

Το διεθνές δίκαιο ορίζεται ως σύνολο νομικών κανόνων που ρυθμίζει τις διεθνείς σχέσεις μεταξύ των υποκειμένων¹² της διεθνούς κοινωνίας, που είναι κυρίως τα κράτη (αλλά όχι αποκλειστικά) και δευτερευόντως άλλες οντότητες όπως διεθνείς οργανισμοί, πολυεθνικές εταιρίες, εμπόλεμοι, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.α.

Χαρακτηριστικά του διεθνούς δικαίου είναι ότι, υπάρχει έλλειψη κεντρικής/ανώτερης νομοθετικής, εκτελεστικής, δικαστικής λειτουργίας. Δεν υπάρχει ένα «παγκόσμιο κοινοβούλιο». Οι κύριοι νομικοί κανόνες που δεσμεύουν τα κράτη είναι οι συμφωνίες που είναι ελεύθερα να αποδεχτούν (διεθνείς συνθήκες - συμβάσεις), καθώς και διάφοροι κανόνες και πρακτικές που τα κράτη δέχονται ότι φέρουν δεσμευτική ισχύ (έθιμα)¹³.

Το Διεθνές Δίκαιο συχνά παραβιάζεται, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει, καθώς η διεθνής κοινότητα το επικαλείται προκειμένου να καταδικάσει τις πράξεις κρατών που θεωρούνται ηθικά άδικες ή απαράδεκτες. Σε τελική ανάλυση το διεθνές δίκαιο, παρά τις προαναφερόμενες θεσμικές και διαρθρωτικές αδυναμίες του, έχει εδραιωθεί ως το πλαίσιο της διεξαγωγής των διεθνών σχέσεων και η μη ή η επιλεκτική αποδοχή του από ορισμένους θα σήμαινε ότι προωθείται η ιδέα ενός κόσμου όπου το σύστημα θα ήταν σίγουρα άναρχο αλλά και χαοτικό χωρίς ενδεδειγμένους κανόνες συμπεριφοράς¹⁴.

Τα θέματα που διαχειρίζεται σήμερα το διεθνές δίκαιο, ενδεικτικά είναι:

- Η διαμόρφωση των κρατών (προϋποθέσεις γέννησης κράτους, ταυτότητα και συνέχεια κρατών, διαδοχή κρατών, εδαφική κυριαρχία, αναγνώριση κρατών).
- Οι σχέσεις των κρατών μεταξύ τους (κανόνες περί διεθνών συμβάσεων, ειρηνική επίλυση διαφορών, επιβολή κυρώσεων, διεθνές εμπόριο, επενδύσεις, δανεισμός, πολυεθνικές επιχειρήσεις, φυσικοί πόροι, υδάτινες περιοχές όπως ποτάμια και λίμνες).
- Διπλωματικές και προξενικές σχέσεις.

¹² Ως υποκείμενα του Διεθνούς Δικαίου αναγνωρίζεται κάθε οντότητα η οποία διαθέτει διεθνή νομική προσωπικότητα, δηλαδή αξιώνει δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

¹³ Μανιάτης Α. (2010) *Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Στρατιωτικοί Διεθνείς Οργανισμοί* (σ.183-184) Αθήνα/Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα / Σε σύγκριση με το εθνικό δίκαιο κάθε κράτους, το διεθνές δίκαιο είναι περισσότερο «πρωτόγονο» και λειτουργεί λόγω της αλληλεξάρτησης των κρατών. Πρόκειται για ένα οιονεί αναρχικό σύστημα, όπου δεν υπάρχει κάθετη δομή ισχύος μεταξύ των κρατών, ενώ οι έννοιες της «κυρίαρχης ισότητας» και της «συναίνεσης» έχουν κεντρική σημασία για τη διαμόρφωση του.

¹⁴ Ζάικος Ν Σημειώσεις παραδόσεων "Βασικών Έννοιών Διεθνούς Δικαίου" ακαδημαϊκού έτους 2018-19, στην ΑΔΙΣΠΟ. ΠΑΜΑΚ - ΑΔΙΣΠΟ, 2018-19

- Ένοπλες συρράξεις (δίκαιο του πολέμου).
- Απαγόρευση γενοκτονίας, αντιμετώπιση εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας.
- Ειρηνευτικές επιχειρήσεις κ.α

Επίσης, το διεθνές δίκαιο δεν ρυθμίζει μόνο τις σχέσεις ανάμεσα σε κράτη, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη φέρονται προς τα άτομα (πολίτες και αλλοδαπούς), καθώς τα άτομα αποτελούν υποκείμενα του διεθνούς δικαίου. Επιπλέον το διεθνές δίκαιο ασχολείται και με τη διαμόρφωση των διεθνών οργανισμών (σύσταση, λειτουργία και λύση -τερματισμό αυτών)¹⁵.

1.3 Ο Καταστατικός Χάρτης - Βασικές Δομές των Ηνωμένων Εθνών

Ο Χάρτης των ΗΕ θεωρείται το ανώτατο νομικό πλαίσιο του διεθνούς δικαίου. Περιγράφει τη δομή, τις αρχές και τους κανόνες του οργανισμού για την άσκηση των επιμέρους εξωτερικών πολιτικών. Ο Χάρτης αποτελείται από ένα προοίμιο και 111 άρθρα, τα οποία καθορίζουν τις καταστατικές δομές, τα όργανα και τους κανόνες των ΗΕ. Τα κύρια όργανα περιλαμβάνουν το ΣΑ, τη Γενική Συνέλευση, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το Συμβούλιο Επιτροπείας, το Διεθνές Δικαστήριο και τη Γραμματεία. Το ΣΑ είναι μοναδικό στο ότι έχει την εξουσία να εκδίδει δεσμευτικές αποφάσεις για τα κράτη, ενώ οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τη Γενική Συνέλευση δεν είναι δεσμευτικές αλλά έχουν σημαντικό ηθικό βάρος.

Ο Χάρτης των ΗΕ προορίζεται να είναι δεσμευτικός για τις εθνικές έννομες τάξεις, αλλά στην πράξη, πολλά κράτη εξακολουθούν να μην συμμορφώνονται με τις αρχές και τους κανόνες του. Παρά το γεγονός αυτό, οι αρχές του Χάρτη έχουν διαδραματίσει ρόλο στην εξισορρόπηση άνισων νομικών προτύπων, όπως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η αρχή της κυριαρχίας. Οι συντάκτες του Χάρτη οραματίστηκαν μια διεθνή κοινότητα όπου τα κράτη θα επιδιώκουν τα εθνικά τους συμφέροντα χωρίς τη χρήση εξαναγκασμού και με προθυμία επίλυσης των διαφορών μέσω της καθοδήγησης των μονίμων μελών του ΣΑ.

Ωστόσο, δεν προέβλεψαν ότι οι συγκρούσεις δεν θα περιορίζονταν σε διακρατικά ζητήματα και υποτίμησαν τον ρόλο των κρατών ως ορθολογικών δρώντων στο διεθνές περιβάλλον. Το ΣΑ σχεδιάστηκε για να προστατεύει τα συμφέροντα των μονίμων μελών του, προωθώντας παράλληλα κοινές πολιτικές και δράσεις μέσω συμφωνίας. Ωστόσο, η έλλειψη εναλλακτικής πρότασης και η επανειλημμένη χρήση του βέτο οδήγησαν σε λειτουργική αδυναμία του Συμβουλίου,

¹⁵ Ζάικος, Νικόλαος. *Σημειώσεις παραδόσεων "Βασικών Έννοιών Διεθνούς Δικαίου"* ακαδημαϊκού έτους 2018-19, στην ΑΔΙΣΠΟ. ΠΑΜΑΚ - ΑΔΙΣΠΟ, 2018-19

η οποία μεταδόθηκε στα υπόλοιπα όργανα και οργανισμούς των ΗΕ¹⁶. Παρά τις αδυναμίες του, ο Χάρτης των ΗΕ παραμένει το κορυφαίο νομικό κατασκεύασμα σε διεθνές επίπεδο και συνεχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ειρήνης και της σταθερότητας στον κόσμο.

Το ΣΑ¹⁷ των ΗΕ είναι το κύριο όργανο των ΗΕ, υπεύθυνο για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Αποτελείται από 15 κράτη μέλη, εκ των οποίων τα 5 είναι μόνιμα (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Κίνα και Ρωσία) και τα υπόλοιπα εκλέγονται για διετή θητεία από τη Γενική Συνέλευση. Τα κράτη μέλη εναλλάσσουν την προεδρία για ένα μήνα με αλφαβητική σειρά. Το Συμβούλιο Ασφαλείας συνεδριάζει τακτικά, τόσο στην έδρα των ΗΕ όσο και αλλού, αν χρειαστεί.

Το ΣΑ μπορεί να καθορίσει αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, παραβίαση της ειρήνης ή επιθετική πράξη και έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά τη λήψη αυτού του καθορισμού. Κατά την εποχή του διπολισμού, το Συμβούλιο ήταν προσεκτικό στη χρήση αυτών των διατάξεων, εστιάζοντας στην κρατική κυριαρχία και τη μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις¹⁸. Η πρακτική της αποχής ενός μόνιμου μέλους δεν ισοδυναμεί με τη χρήση βέτο, αλλά αποδυναμώνει την εκτελεστικότητα των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

1.4 Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών είναι το κύριο όργανο του ΟΗΕ, υπεύθυνο για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Αποτελείται από 15 κράτη μέλη, εκ των οποίων τα 5 είναι μόνιμα (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Κίνα και Ρωσία) και τα υπόλοιπα εκλέγονται για διετή θητεία από τη Γενική Συνέλευση. Τα κράτη μέλη εναλλάσσουν την προεδρία για ένα μήνα με αλφαβητική σειρά. Το Συμβούλιο Ασφαλείας συνεδριάζει τακτικά, τόσο στην έδρα του ΟΗΕ όσο και αλλού, αν χρειαστεί. Οι συνεδριάσεις είναι δημόσιες, αλλά πιο συχνές και σημαντικές συζητήσεις πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια ανεπίσημων διαβουλεύσεων που δεν είναι ανοικτές στο κοινό. Κάθε μέλος έχει μία ψήφο και οι αποφάσεις λαμβάνονται με τη θετική ψήφο τουλάχιστον 9 κρατών μελών για διαδικαστικά θέματα και τουλάχιστον 9 ψήφους, συμπεριλαμβανομένων των 5 μονίμων μελών, για θέματα ουσίας, όπως ένοπλες συγκρούσεις και θέματα ειρήνης και ασφάλειας. Ωστόσο, το δικαίωμα βέτο των μονίμων μελών μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στην αποτελεσματικότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας

¹⁶ T. G. Weiss, D. P. Forstythe & Roger A. Coate (1997), *The United Nations and Changing World Politics*, Boulder, Colo: Westview Press, 2nd edn.

¹⁷ Λειτουργία του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπως Παράρτημα «Δ» της παρούσης εργασίας

¹⁸ UN Doc. GA, Res. 290, (1949), *The Essentials of Peace Resolution*. GA Res. 2131 (XX), (1965), *Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States, and the Protection of their Independence and Sovereignty*. GA Res. 2625 (XXV)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει την πρωταρχική ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας¹⁹ και λαμβάνει δεσμευτικές αποφάσεις για λογαριασμό των κρατών μελών. Έχει επίσης το δικαίωμα να διερευνά κάθε διαφορά ή κατάσταση που απειλεί την ειρήνη και την ασφάλεια και μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορα μέσα, όπως διαπραγματεύσεις, διαμεσολάβηση, ακόμη και στρατιωτική βία με την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου²⁰. Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να καθορίσει αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, παραβίαση της ειρήνης ή επιθετική πράξη και έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά τη λήψη αυτού του καθορισμού. Κατά την εποχή του διπολισμού, το Συμβούλιο ήταν προσεκτικό στη χρήση αυτών των διατάξεων, εστιάζοντας στην κρατική κυριαρχία και τη μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις²¹. Η πρακτική της αποχής ενός μόνιμου μέλους δεν ισοδυναμεί με τη χρήση βέτο, αλλά αποδυναμώνει την εκτελεστότητα των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών είναι μια παγκόσμια πλατφόρμα για την ανοικτή διπλωματία και χρησιμεύει ως το κύριο συμβουλευτικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών. Έχει δικαιοδοσία σε όλα τα θέματα που αφορούν τους σκοπούς του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και συνεργάζεται με το Συμβούλιο Ασφαλείας σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Η Γενική Συνέλευση πραγματοποιεί ετήσιες συνόδους στην έδρα του ΟΗΕ κατά το τελευταίο τρίμηνο κάθε έτους και μπορεί να συγκαλέσει έκτακτη ή επείγουσα σύνοδο, αν χρειαστεί. Η Συνέλευση έχει την εξουσία να εκδίδει ψηφίσματα, τα οποία έχουν ηθικό βάρος αλλά δεν είναι νομικά δεσμευτικά. Για τη διαχείριση του εκτεταμένου έργου της, η Συνέλευση έχει συστήσει διάφορα επικουρικά όργανα.

Παρά την πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, η Γενική Συνέλευση έχει αναλάβει τον ρόλο αυτό σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως φάνηκε στην έκδοση του ψηφίσματος 377 V (Ενώνουμε για την ειρήνη) κατά τη διάρκεια της κρίσης στην κορεατική χερσόνησο

¹⁹ Η γενικότερη τάση του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι να αποφεύγει να χαρακτηρίζει ως επιθετικές ενέργειες τις κατά περίπτωση συμπεριφορές των κρατών, διότι κάτι τέτοιο θα ενεργοποιούσε το ατομικό και συλλογικό δικαίωμα άμυνας επίσης. Σε περίπτωση που το Συμβούλιο Ασφαλείας ενεργοποιήσει το σύστημα συλλογικής ασφάλειας έχει την εξουσία να προτείνει προσωρινά μέτρα, όπως επιβολή οικονομικών και διπλωματικών κυρώσεων, κυρώσεων στις επικοινωνίες και μεταφορές, να εξουσιοδοτήσει κράτη-μέλη του ΟΗΕ να προβούν στην αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων κατά του κράτους-παραβάτη και ακόμη και να συγκροτήσει πολυεθνική στρατιωτική δύναμη για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης.

- Σε κάθε περίπτωση, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, όσον αφορά την υπαγωγή της εκάστοτε περίπτωσης στις υπό συζήτηση διατάξεις του Χάρτη, λαμβάνει τις κρίσεις του προσαρμοζόμενο περισσότερο στην ισορροπία των σχέσεων των κρατών-μελών στο πολιτικό γίνεσθαι, παρά προσανατολιζόμενο σε μια προσπάθεια για εξαγωγή κρίσεων που φέρουν δικαιοδοτικό χαρακτήρα.

²⁰ I. L. Claude (1966), "The Security Council", στο E. Luard (ed.), *The Evolution of International Organizations*, London: Thames & Hudson, σελ

²¹ UN Doc. GA, Res. 290, 1 December 1949, *The Essentials of Peace Resolution*. GA Res. 2131 (XX), 21 December 1965, *Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States, and the Protection of their Independence and Sovereignty*. GA Res. 2625 (XXV)

και την αδράνεια του Συμβουλίου Ασφαλείας λόγω βέτο από τη Σοβιετική Ένωση. Το ψήφισμα αυτό επιτρέπει στη Γενική Συνέλευση να παρέμβει και να διατυπώσει συστάσεις για συλλογικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ένοπλης βίας, σε περίπτωση που το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Εάν η Γενική Συνέλευση δεν συνεδριάζει, συγκαλείται ειδική έκτακτη σύνοδος. Αυτή η επέκταση των αρμοδιοτήτων της Γενικής Συνέλευσης και η υιοθέτηση ενός ψηφίσματος με εξαναγκαστικό περιεχόμενο ήταν μια προσωρινή απόκλιση από τους συνταγματικούς κανόνες και το πνεύμα ρεαλιστικής πολιτικής των συντακτών του Χάρτη²².

Ο Γενικός Γραμματέας είναι ο επικεφαλής του διοικητικού προσωπικού των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και είναι υπεύθυνος για την καθοδήγηση του διεθνούς πολιτικού προσωπικού που απασχολείται από τους οργανισμούς του ΟΗΕ τόσο στην έδρα όσο και παγκοσμίως. Διορίζεται από το Συμβούλιο Ασφαλείας και πρέπει να λάβει τη συγκατάθεση και των πέντε μόνιμων κρατών μελών πριν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση. Ωστόσο, η Γενική Συνέλευση έχει την εξουσία να απορρίψει τον διορισθέντα και να ζητήσει νέο διορισμό από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Ο Γενικός Γραμματέας αναμένεται να παραμένει ουδέτερος και να εργάζεται ανεξάρτητα, παρά το γεγονός ότι έχει την υπηκοότητα ενός κράτους. Αυτό μπορεί μερικές φορές να αποδειχθεί δύσκολο, καθώς τα κράτη μπορούν να πείσουν τον Γενικό Γραμματέα να διορίσει κάποιον της δικής τους επιλογής, γεγονός που παρακάμπτει την καταστατική εξουσία του Γενικού Γραμματέα να διορίσει κάποιον της δικής του επιλογής.

Ο Γενικός Γραμματέας έχει τόσο διοικητικές όσο και πολιτικές αρμοδιότητες. Ως επικεφαλής των συνεδριάσεων της Γενικής Συνέλευσης, του Συμβουλίου Ασφαλείας, του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου και του Συμβουλίου Επιτροπείας, ο Γενικός Γραμματέας είναι επίσης το κύριο όργανο του ΟΗΕ με διακριτές αρμοδιότητες σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Το άρθρο 99 παρέχει στον Γενικό Γραμματέα τη δυνατότητα να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες πέραν του πεδίου της εντολής του²³. Ο Γενικός Γραμματέας εμπλέκεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις, οι οποίες προηγουμένως ήταν αρμοδιότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

1.5 Διαμόρφωση του Μεταπολεμικού Διεθνούς Περιβάλλοντος

Οι νικητές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εγκαθίδρυσαν ένα στατικό μοντέλο της διεθνούς κοινωνίας που έδινε προτεραιότητα στα δικά τους συμφέροντα έναντι

²² ΟΗΕ. *Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών*. 2019. https://unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=10

²³ J. P. de Cuéllar (1993), "The role of the UN Secretary- General", στο A. Roberts & B. Kingsbury (eds.), *United Nations, Divided World, The UN's Role in International Relations*, Oxford: Clarendon Press, 2nd edn., σελ. 125-142

της προώθησης διαρθρωτικών αλλαγών για την εξάλειψη των βαθύτερων αιτιών των συγκρούσεων. Οι συντάκτες του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ ανησυχούσαν περισσότερο για τις άμεσες συνέπειες του πολέμου και τη διατήρηση της ισορροπίας ισχύος μέσω του ολιγομελούς ΣΑ. Η διαδικασία αποαποικιοποίησης και η εμφάνιση εθνικιστικών πολιτικών διεύρυναν το πεδίο των διεθνών παραγόντων που εμπλέκονται στις συγκρούσεις και δημιούργησαν νέες προκλήσεις για τα ΗΕ. Η εισδοχή νέων κρατών αύξησε τη γραφειοκρατία του οργανισμού και άλλαξε το πολιτικό τοπίο της Γενικής Συνέλευσης.

Το ΣΑ δεν μπόρεσε να λειτουργήσει πλήρως λόγω των διαφωνιών μεταξύ των μόνιμων κρατών μελών και της συχνής χρήσης του δικαιώματος βέτο, γεγονός που παρέλυσε τις εξουσίες του και οδήγησε τα κράτη να αναζητήσουν λύσεις σε περιφερειακές αμυντικές ρυθμίσεις. Η διπολική δομή των διεθνών σχέσεων ενίσχυσε τη διαίρεση μεταξύ των κρατών και εμπόδισε το ΣΑ να αντιμετωπίσει τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων²⁴. Η αδυναμία του να επιλύσει το θεσμικό και πολιτικό του αδιέξοδο οδήγησε στην ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων διαχείρισης συγκρούσεων, συμπεριλαμβανομένων των ειρηνευτικών αποστολών. Οι αποστολές αυτές έδωσαν τη δυνατότητα στα ΗΕ να παρεμβαίνουν σε συγκρούσεις, αλλά δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων.

1.6 Είδη των Ειρηνευτικών Επιχειρήσεων Σήμερα

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις αποτελούν το κυριότερο παράδειγμα συνεπαγόμενων εξουσιών σε πρακτικό επίπεδο. Παρόλο που δεν υπάρχει πρόβλεψη στο πλαίσιο του Χάρτη των ΗΕ, η ύπαρξή τους ανάγεται στις σιωπηρές εξουσίες του Οργανισμού, ώστε να εκπληρωθεί ο βασικός στόχος της διασφάλισης της ειρήνης και της ασφάλειας. Ακόμα, είναι αξιοσημείωτη η προσέγγιση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χαγής επί του ζητήματος των ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Το Διεθνές Δικαστήριο αντιμετωπίζει την σύστασή τους περισσότερο ως εγγενή αρμοδιότητα (inherent power) παρά ως συνεπαγόμενη (implied power). Η βασική δικαιολόγηση είναι ότι οι επιχειρήσεις εντάσσονται στο γενικό πνεύμα του άρθρου 1 παρ.1 του Χάρτη που αφορά την διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης²⁵.

Η εντολή (mandate) του ΣΑ/ΗΕ, ή ο στόχος και οι μέθοδοι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για την επίτευξή του, καθορίζει τις πολλές μορφές

²⁴ M. Pugh (ed.), (1997), *The UN, Peace and Force*, London: (σ.3-4) Frank Cass

²⁵ Νάσκου-Περράκη Π &, Κ. Αντωνόπουλος & Μ.Χ. Σαρηγιαννίδης (2015), *Διεθνείς Οργανισμοί*, (σ.203) Αθήνα: Α.Ν. Σάκκουλας The purposes of the United Nations are:

Article 1. *To maintain international peace and security, and to achieve this: to take effective collective measures to prevent and remove all threats to the peace and to suppress all acts of aggression or other breaches of the peace and to achieve, by peaceful means and in accordance with the principles of justice and international law, the settlement or adjustment of international disputes or situations which might lead to a breach of the peace.*

που μπορούν να λάβουν οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις. Υπάρχουν πέντε (5) τύποι²⁶ με βάση τον στόχο για τον οποίο προορίζονται:

- Διατήρηση Ειρήνης/Peacekeeping²⁷
- Εγκαθίδρυση Ειρήνης/Peacemaking
- Επιβολή Ειρήνης/Peace Enforcement
- Αποτροπή Σύγκρουσης/Conflict Prevention
- Οικοδόμηση Ειρήνης/Peacebuilding

Προκειμένου να δημιουργηθούν οι βάσεις για την ειρηνική διευθέτηση των συγκρούσεων, η διατήρηση της ειρήνης αναφέρεται στις επιχειρήσεις που διεξάγονται για την ενθάρρυνση της κατάπαυσης του πυρός μεταξύ των εμπόλεμων μερών. Οι συγκρούσεις που έχουν ξεσπάσει, οι συγκρούσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη και οι προσπάθειες που γίνονται μέσω της διπλωματικής οδού αφορούν όλες τις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης.

²⁶ Ξενίδου Ι. (2017) *Οι Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε.: Οι Κυανόκρανοι, τα σεξουαλικά εγκλήματα και η απόδοση δικαιοσύνης* (σ.12) Διπλωματική Εργασία ΜΠ Διεθνών Σπουδών, Δημοκρίτειο, Κομοτηνή

²⁷ H. Wiseman (1987), "The United Nations and international peacekeeping: a comparative analysis", (σ.264) στο United Nations Institute for Training and Research.

Ψυχροπολεμικό peacekeeping: Αναμφίβολα η αντικατάσταση του συστήματος συλλογικής ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών με τη διατήρηση της ειρήνης δεν εξισώνει αυτά τα δύο με κανέναν τρόπο. Η προσέγγιση της συλλογικής ασφάλειας συνεπάγεται την υποχρεωτική χρήση βίας από τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας εναντίον ενός επιτιθέμενου.

- Η χρήση στρατιωτικού καταναγκασμού επιτρέπεται από το καταστατικό των ΗΕ και ξεκινά από το Συμβούλιο Ασφαλείας, το οποίο διατηρεί τον έλεγχο μέχρι να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η διατήρηση της ειρήνης, από την άλλη πλευρά, συνεπάγεται την ανάπτυξη ελαφρώς οπλισμένων στρατιωτικών μονάδων και παρατηρητών για την παρέμβαση σε μια κρίση μεταξύ αντιμαχόμενων μερών, με τη συγκατάθεση του κράτους υποδοχής και μέσω της εθελοντικής συμμετοχής μικρών και μεσαίων εθνών. Η επιχείρηση εποπτεύεται είτε από το Συμβούλιο Ασφαλείας είτε από τη Γενική Συνέλευση και στερείται στοιχείων εξαναγκασμού. Η αμεροληψία και η ουδετερότητα των ειρηνευτικών δυνάμεων θεωρείται ως το καλύτερο μέσο για την εμπλοκή με τα εμπόλεμα μέρη ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια ειρηνευτική συμφωνία.

- Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις συγκροτούνται από τα ΗΕ, με τη συγκατάθεση των εμπλεκόμενων μερών, και λαμβάνουν οικονομική στήριξη από τα κράτη μέλη και εθελοντικές συνεισφορές στρατιωτικού προσωπικού και εξοπλισμού. Η διατήρηση της ειρήνης χαρακτηρίζεται από την αμεροληψία της, την ελάχιστη χρήση βίας και την έλλειψη επίσημης θεωρίας ή δόγματος, παρά την ευρεία χρήση της στην επίλυση συγκρούσεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια πρακτική που προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις του διπολικού συστήματος ισορροπίας δυνάμεων, αλλά κατά καιρούς την υπερβαίνει. Η ιστορία του peacekeeping μπορεί να χωριστεί σε διακριτές περιόδους.

- Στην Περίοδο της Γένεσης 1946-56
- Στη Δογματική Περίοδο 1956-67
- Στη Λανθάνουσα Περίοδο 1967-73
- Στην Περίοδο της Αναγέννησης 1973-78
- Στην Περίοδο της Συντήρησης 1978-1985 (αν και λόγω τέλους του ψυχρού πολέμου μπορούμε να τοποθετήσουμε την ημερομηνία στο 1989).

Στις περιπτώσεις όπου υπάρχει αποστολή επιβολής, η κατάσταση μεταξύ των συγκρουόμενων μερών είναι πλέον τέτοια ώστε ο οργανισμός παρεμβαίνει ακόμη και χωρίς τη συγκατάθεση των εμπλεκόμενων μερών και λαμβάνει όλα τα μέτρα που θεωρεί απαραίτητα για τη διαφύλαξη της ειρήνης και της ασφάλειας, εξουσιοδοτώντας άλλους οργανισμούς - NATO - συχνά και περιφερειακούς - να ενεργούν ταυτόχρονα με την εν λόγω ειρηνευτική αποστολή, λαμβάνοντας αναγκαστικά μέτρα επιβολής και κάνοντας χρήση βίας, γεγονός που συχνά πυροδοτεί αντιπαραθέσεις²⁸.

²⁸ Ξενίδου Ι. (2017) *Οι Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε.: Οι Κυανόκρανοι, τα σεξουαλικά εγκλήματα και η απόδοση δικαιοσύνης*, Διπλωματική Εργασία ΜΠ Διεθνών Σπουδών, (σ.14-18) Δημοκρίτειο, Κομοτηνή Όσον αφορά την αποτροπή συγκρούσεων, είναι απλό να αντιληφθεί κανείς ότι, ενώ ο πόλεμος δεν έχει ακόμη αρχίσει, επίκειται και η αποστολή απαιτείται να αναπτύσσεται προληπτικά ανά πάσα στιγμή. Τέλος, μόλις τελειώσει ένας πόλεμος, η αποστολή με εντολή για την οικοδόμηση της ειρήνης θα διασφαλίσει ότι όλα τα απαιτούμενα δομικά στοιχεία θα τεθούν στη θέση τους για την υποστήριξη της σταθερότητας στην περιοχή και, τελικά, θα οδηγήσουν σε μια διαρκή και σταθερή ειρήνη με τον εχθρό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ, ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

2.1 Γέννηση του ΝΑΤΟ

Υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες στρατιωτικών συμμαχιών: οι συμμαχίες ασφαλείας και οι πολυμερείς συμμαχίες. Η διαφορά μεταξύ αυτών των δύο έγκειται στην υπόσχεση της αδιαίρετης ασφάλειας. Οι συμμαχίες ασφαλείας έχουν αυτή την υπόσχεση, ενώ οι πολυμερείς συμμαχίες όχι. Οι στόχοι μιας πολυμερούς συμμαχίας μπορεί να ποικίλλουν από την προώθηση της ασφάλειας έως την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Αυτές οι συμμαχίες συχνά διεξάγουν ανταλλαγή πληροφοριών, εκπαίδευση και υποστήριξη για την απόκτηση, αλλά δεν περιλαμβάνουν δεσμευμένη αμοιβαία άμυνα. Παραδείγματα πολυμερών συμμαχιών είναι ο Αραβικός Σύνδεσμος και ο Οργανισμός του Συμφώνου της Νοτιοανατολικής Ασίας (SEATO). Πριν από την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών το 1919, μια συμμαχία ασφαλείας αναφερόταν ως συμμαχία συλλογικής άμυνας, όπου όλα τα μέλη δεσμεύονται να υπερασπιστούν το ένα το άλλο από εξωτερική επίθεση²⁹.

Με τη δημιουργία της Κοινωνίας των Εθνών δημιουργήθηκε μια δεύτερη κατηγορία συμμαχιών ασφαλείας, γνωστή ως συμμαχία συλλογικής ασφάλειας. Η διαφορά μεταξύ των δύο είναι ότι τα μέλη μιας συμμαχίας συλλογικής ασφάλειας δεσμεύονται να τηρούν τους κανόνες διεθνούς δικαίου και τους κανόνες που δημιούργησαν οι ίδιοι, συμπεριλαμβανομένης της μη επίθεσης κατά των εθνών εταίρων. Τα ΗΕ αποτελούν παράδειγμα συλλογικής συμμαχίας ασφαλείας. Η συλλογική ασφάλεια έχει χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά για να αναφερθεί σε διαφορετικές έννοιες, όπως η συλλογική άμυνα, η σταθερότητα μέσω της αμοιβαίας συμμόρφωσης με κανόνες και η συνολική ασφάλεια έναντι στρατιωτικής και μη στρατιωτικής επιθετικότητας. Αυτή η τελευταία έννοια της συνολικής ασφάλειας είναι ιδιαίτερα σημαντική στον 21ο αιώνα, δεδομένων των πολλών νέων προκλήσεων ασφαλείας³⁰.

Το ΝΑΤΟ αποτελεί την μακροβιότερη και ισχυρότερη συμμαχία που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα με 73 χρόνια ζωής, γεγονός που την καθιστά μια από τις μακροβιότερες στρατιωτικές συμμαχίες των τελευταίων 500 ετών. Αυτό το έχει

²⁹ Haglund G.D., (x.x) NATO in the post-Cold War era Encyclopedia Britannica ανακτήθηκε στις 10/01/2023 από <https://www.britannica.com/topic/North-Atlantic-Treaty-Organization/NATO-in-the-post-Cold-War-era>

³⁰ Warren P, (2010) *Alliance History and the Future NATO: What the Last 500 Years of Alliance Behavior Tells Us about NATO's Path Forward*, 21st century defense initiative policy paper, (σ.13-14) BROOKINGS

πετύχει διότι με ορθολογικό τρόπο υπερασπίζεται τα αναγραφόμενα στη συνθήκη δημιουργίας του, μέσω δομημένων συναφών διαδικασιών οι οποίες στηρίζονται στην παράλληλη και αγαστή συνεργασία των δομών του (πολιτικό και στρατιωτικό σκέλος) οι οποίες διαχειρίζονται κάθε πρόκληση που προκύπτει με ολοκληρωμένο - ολιστικό τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται κάθε φορά το βέλτιστο αποτέλεσμα. Η εξέλιξη και η βελτίωση των διαδικασιών της συμμαχίας είναι δυναμική³¹, καθότι στηρίζεται στη συσσωρευμένη πολυετή εμπειρία που έχει προκύψει από τη δημιουργία της συμμαχίας³².

Για να κατανοήσουμε τον λόγο της μακροζωίας του, είναι ζωτικής σημασίας να εξετάσουμε τον τύπο της συμμαχίας του. Το NATO είναι μια συμμαχία συλλογικής άμυνας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 της συνθήκης του NATO, το οποίο δεσμεύει όλα τα μέλη να έρθουν σε υπεράσπιση το ένα του άλλου σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης. Ο αρχικός σκοπός του NATO ήταν η παροχή συλλογικής άμυνας έναντι μιας κοινής απειλής, δηλαδή της Σοβιετικής Ένωσης και αργότερα του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Η συμμαχία ήταν επιτυχής στο ρόλο της κατά τα πρώτα 40 χρόνια της ύπαρξής της. Το NATO χρησιμεύει επίσης ως συμμαχία συλλογικής ασφάλειας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 της Βορειοατλαντικής Συνθήκης, το οποίο δεσμεύει τα μέλη του να διευθετούν ειρηνικά τις διεθνείς διαφορές³³.

Ο πρωταρχικός σκοπός του οργανισμού ήταν να τερματίσει τους πολέμους μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών που μάστιζαν την ήπειρο επί αιώνες, κυρίως τον Πρώτο και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η τελευταία φράση στη διάσημη δήλωση του πρώτου Γενικού Γραμματέα του NATO, του Λόρδου Ίσμεϊ, "να κρατήσουμε τους Ρώσους έξω, τους Αμερικανούς μέσα και τους Γερμανούς κάτω", κωδικοποιεί αυτόν τον δεύτερο σκοπό. Η διατήρηση της εκτόνωσης μεταξύ των κρατών μελών του ήταν ζωτικής σημασίας για την προώθηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην Ευρώπη.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του, τα φόρουμ του NATO για πολιτικό διάλογο και συλλογική στρατιωτική πρόοδο επέτρεψαν στην Ευρώπη να απολαύσει μια περίοδο ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των εταίρων της, σε αντίθεση με το πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Η αποκλιμάκωση που καθιερώθηκε μεταξύ των μελών του NATO είχε θετικό αντίκτυπο στη διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών που δεν ανήκουν στο NATO, καθώς απέτρεψε την εμπλοκή τους σε νέες διαμάχες³⁴.

Τα τελευταία 30 χρόνια, το NATO αύξησε τις προσπάθειες συλλογικής

³¹ Εξέλιξη Δογμάτων NATO όπως Παράρτημα «Ε» της παρούσης εργασίας

³² https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm#.

³³ Εξέλιξη NATO όπως παράρτημα «Ε» της παρούσης εργασίας

³⁴ Asmus R., (2002) *Opening NATO's Door* (σ. 18-29). New York

ασφάλειας, μειώνοντας παράλληλα τις δραστηριότητες συλλογικής άμυνας. Στη δεκαετία του 1990, η συμμαχία διεξήγαγε σημαντικές δραστηριότητες δέσμευσης με τα κράτη του πρώην σοβιετικού μπλοκ μέσω του προγράμματος «Εταιρική Σχέση για την Ειρήνη» (PfP). Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπούσε στην ανάπτυξη πολιτικών και δόγματος για τη σταθεροποίηση των νέων ανεξάρτητων κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Το πρόγραμμα PfP οδήγησε τελικά σε πολιτικές και στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες διευκόλυναν την ένταξη στο NATO ορισμένων ευρωπαϊκών εταίρων. Η προσέγγιση αυτή συνέβαλε στη διεύρυνση του κύκλου των ειρηνικών και συνεργάσιμων εθνών και προώθησε τη μεγαλύτερη διατλαντική σταθερότητα.

Το NATO πέτυχε τον κύριο σκοπό του για τη συλλογική ασφάλεια, δηλαδή τη διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των ευρωπαϊκών μελών του, μέσω του πολιτικού λόγου αντί της χρήσης κανόνων που επιφέρουν κυρώσεις, οι οποίοι συνήθως χρησιμοποιούνται από άλλους οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης και της σταθερότητας. Η συμμαχία εκτιμά ότι είναι ένας εξ ολοκλήρου εθελοντικός οργανισμός που βασίζεται στη λήψη αποφάσεων με συναίνεση, όπως τόνισαν η Μαντλίν Ολμπράιτ και η Ομάδα Εμπειρογνομώνων του 2009³⁵.

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, δεν υπήρχε μεγάλη ανάγκη για κανόνες επιβολής κυρώσεων, καθώς η πανταχού παρούσα σοβιετική απειλή συνέβαλε στο να καταστούν τα έθνη αυτά σπουδαίοι σύντροφοι. Ωστόσο, δεδομένου του πρόσφατα αυξημένου όγκου της διχαστικής ρητορικής σχετικά με τη μη συμμόρφωση με τους κανόνες κατανομής των βαρών και της απουσίας απειλής (έως και την Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία) γύρω από την οποία θα μπορούσε να συσπειρωθεί, η μέθοδος του NATO για μη δεσμευτικό πολιτικό διάλογο δεν καταπραΰνει αποτελεσματικά τις εντάσεις ή δεν καλύπτει τα κενά πόρων στις τρέχουσες επιχειρήσεις³⁶.

2.2 Δομή του NATO

Δομικά, το NATO³⁷ διαχωρίζεται σε δύο μέρη το πολιτικό και το στρατιωτικό. Στην έδρα του NATO στις Βρυξέλλες του Βελγίου, αξιωματούχοι από όλα τα κράτη - μέλη συνέρχονται για να λάβουν αποφάσεις που βασίζονται στη συναίνεση. Παρέχεται επίσης ένα φόρουμ για συνομιλία και συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών του NATO και των εταίρων χωρών, επιτρέποντάς τους να

³⁵ Warren P, June 30, 2010, *Alliance History and the Future NATO: What the Last 500 Years of Alliance Behavior Tells Us about NATO's Path Forward*, 21st century defense initiative policy paper, (σ.18-22) BROOKINGS

³⁶ Warren P, June 30, 2010, *Alliance History and the Future NATO: What the Last 500 Years of Alliance Behavior Tells Us about NATO's Path Forward*, 21st century defense initiative policy paper, (σ.18-22) BROOKINGS

³⁷ Όπως Παράρτημα «Γ» της παρούσης εργασίας

συνεργαστούν για την προώθηση της ειρήνης και της σταθερότητας. Τα κυριότερα στοιχεία της στρατιωτικής δομής του NATO είναι η Στρατιωτική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από τους Αρχηγούς Άμυνας των κρατών μελών του NATO, το εκτελεστικό της όργανο, το Διεθνές Στρατιωτικό Επιτελείο και τη Δομή Στρατιωτικής Διοίκησης (διαφορετική από τη Δομή Δυνάμεων), η οποία αποτελείται από τη Συμμαχική Διοίκηση Επιχειρήσεων και τη Συμμαχική Διοίκηση Μετασχηματισμού, με επικεφαλής τον Ανώτατο Συμμαχικό Διοικητή για την Ευρώπη (SACEUR) και τον Ανώτατο Συμμαχικό Διοικητή για το Μετασχηματισμό (SACT)³⁸.

2.3 Αποστολή του NATO

Ο βασικός στόχος του NATO στη μεταψυχροπολεμική εποχή παραμένει υπό αμφισβήτηση παρά την τρέχουσα ηγετική θέση του. Τα μέλη της, τόσο τα παλαιότερα όσο και τα πιο νέα, δεν έχουν ακόμη συμφωνήσει πλήρως για το τι θα πρέπει να επιτύχει μια στρατιωτική οργάνωση που δημιουργήθηκε ως αντίδραση στη συντριπτική στρατιωτική απειλή της Σοβιετικής Ένωσης που πλέον δεν ισχύει. Ο πρωταρχικός του στόχος συνεχίζει να είναι η προστασία του εδάφους των μελών του από την άμεση επίθεση, η οποία, αν και γίνεται λιγότερο πιθανή, παραμένει μια πιθανότητα σε έναν κόσμο απρόβλεπτο και ασταθή.

Αντίθετα, θα πρέπει η συμμαχία να επιδιώξει να εξαπλώσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια σε ολόκληρο τον ευρωατλαντικό χώρο επιτρέποντας σε νέα μέλη που ταιριάζουν στα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της δημοκρατίας της αγοράς, του κράτους δικαίου και της προθυμίας να διευθετούν εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις με ειρηνικά μέσα. Περαιτέρω, θα πρέπει το NATO να επεκτείνει τη γεωγραφική και λειτουργική του εμβέλεια, προστατεύοντας όχι μόνο το κοινό έδαφος αλλά και τα κοινά συμφέροντα των μελών της συμμαχίας όπου κι αν απειλούνται. Αναλόγως του τρόπου με τον οποίο τα μέλη του NATO ανταποκρίνονται σε αυτές τις βασικές υποχρεώσεις σχετικά με την αποστολή της συμμαχίας, θα διαμορφωθούν με διαφορετικό τρόπο συγκεκριμένες αποφάσεις πολιτικής σχετικά με τη νέα στρατηγική αντίληψη της Συμμαχίας, τις διευθετήσεις της δομής διοίκησης και δύναμης και το εύρος της μελλοντικής επέκτασής της³⁹.

2.4 Πως βλέπει το NATO⁴⁰ τον εαυτό του και την ιστορία του

Ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) δημιουργήθηκε το 1949 ως απάντηση στις διάφορες προκλήσεις που αντιμετώπιζε η Ευρώπη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Παρά την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση ότι δημιουργήθηκε αποκλειστικά ως απάντηση στην απειλή της Σοβιετικής Ένωσης, η

³⁸ Daalder H. I., (1999) *NATO in the 21st Century: What Purpose? What Missions?* Ανακτήθηκε στις 10/12/2022 από <https://www.brookings.edu/research/nato-in-the-21st-century-what-purpose-what-1-missions/>

³⁹ Daalder H. I., (1999) *NATO in the 21st Century: What Purpose? What Missions?* Το ίδιο

⁴⁰ Εξέλιξη όπως Παράρτημα «ΣΤ» της παρούσης εργασίας

συμμαχία δημιουργήθηκε στην πραγματικότητα για να εξυπηρετήσει τρεις βασικούς σκοπούς. Ο πρώτος σκοπός ήταν να αποτρέψει τις επεκτατικές φιλοδοξίες της Σοβιετικής Ένωσης και να αποτρέψει την αναβίωση του εθνικιστικού милитарισμού στην Ευρώπη. Ο δεύτερος σκοπός ήταν να εξασφαλιστεί μια ισχυρή βορειοαμερικανική παρουσία στην Ευρώπη για τη διατήρηση της σταθερότητας και της ειρήνης. Τέλος, η δημιουργία του NATO αποσκοπούσε στην προώθηση της πολιτικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη και στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών⁴¹.

Η στρατιωτική συνεργασία θεωρήθηκε ως ένα κρίσιμο βήμα προς την επίτευξη αυτού του στόχου. Οι δυτικοευρωπαϊκές δημοκρατίες ενώθηκαν για να δημιουργήσουν τη Δυτική Ένωση, η οποία αργότερα έγινε η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση. Η Βορειοατλαντική Συνθήκη υπογράφηκε τελικά στις 4 Απριλίου 1949 και στο άρθρο 5, οι Σύμμαχοι συμφώνησαν ότι η επίθεση εναντίον ενός θα θεωρούνταν επίθεση εναντίον όλων. Η συνθήκη είχε δραματικές επιπτώσεις στο NATO. Η πυροδότηση της ατομικής βόμβας από τη Σοβιετική Ένωση το 1949 και το ξέσπασμα του πολέμου της Κορέας το 1950 οδήγησαν στη δημιουργία μιας ενοποιημένης δομής διοίκησης με τη μορφή του SHAPE (Ανώτατο Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης)⁴².

Οι Σύμμαχοι δημιούργησαν επίσης μια μόνιμη πολιτική γραμματεία στο Παρίσι και όρισαν τον πρώτο Γενικό Γραμματέα του NATO, τον Λόρδο Ίσμεϊ του Ηνωμένου Βασιλείου. Με τη βοήθεια και την ομπρέλα ασφαλείας που παρείχε το NATO, η πολιτική σταθερότητα αποκαταστάθηκε στη Δυτική Ευρώπη και άρχισε το μεταπολεμικό οικονομικό θαύμα. Νέοι σύμμαχοι προσχώρησαν στη συμμαχία με την πάροδο του χρόνου και το NATO υιοθέτησε το στρατηγικό δόγμα των μαζικών αντιποίνων, το οποίο απέτρεπε οποιαδήποτε πλευρά από το να αναλάβει κινδύνους, καθώς οποιαδήποτε επίθεση, όσο μικρή και αν ήταν, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια πλήρους κλίμακας πυρηνική ανταλλαγή⁴³.

⁴¹ NATO, a short history of NATO ανακτήθηκε την 12/01/23 από https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120412_shorthistory_en.pdf Την εποχή της δημιουργίας του NATO, η Ευρώπη εξακολουθούσε να παλεύει με τα επακόλουθα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Μεγάλα τμήματα της Ευρώπης είχαν μείνει κατεστραμμένα με εκατομμύρια ανθρώπους να έχουν σκοτωθεί, να είναι άστεγοι ή να ζουν σε στρατόπεδα προσφύγων. Η απειλή του κομμουνισμού, που υποστηριζόταν από τη Σοβιετική Ένωση, είχε επίσης αρχίσει να αποτελεί πραγματική ανησυχία για πολλές εκλεγμένες κυβερνήσεις στην Ευρώπη. Τον Φεβρουάριο του 1948, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Τσεχοσλοβακίας ανέτρεψε τη δημοκρατική κυβέρνηση της χώρας με τη συγκαλυμμένη υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης. Ακολούθησε ο σοβιετικός αποκλεισμός του Δυτικού Βερολίνου ως αντίδραση στη δημοκρατική εδραίωση της Δυτικής Γερμανίας. Για να αποκαταστήσουν τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην Ευρώπη, οι Ηνωμένες Πολιτείες εγκατέλειψαν την πολιτική του διπλωματικού απομονωτισμού και παρείχαν βοήθεια μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ. Για να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη στην ασφάλειά τους, τα ευρωπαϊκά κράτη έπρεπε να αρχίσουν να συνομιλούν και να συναλλάσσονται μεταξύ τους.

⁴² NATO, a short history of NATO. Το ίδιο

⁴³ NATO, a short history of NATO ανακτήθηκε την 12/01/23 από https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120412_shorthistory_en.pdf

Με την πάροδο του χρόνου, το NATO άρχισε επίσης να διαδραματίζει πολιτικό ρόλο εκτός από τον στρατιωτικό του ρόλο. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου το 1989 σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας εποχής, κατά την οποία το πολιτικό τοπίο της Ανατολικής Ευρώπης άλλαξε δραματικά. Παρά τη χαρά που έφερε αυτό το γεγονός, υπήρχαν επίσης σοβαρές ανησυχίες για το μέλλον της Ευρώπης και το ρόλο του NATO. Η Συμμαχία δημιουργήθηκε για να αποτρέψει την άνοδο του εθνικισμού και να παρέχει ασφάλεια στις χώρες της Ευρώπης, αλλά με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης ο σκοπός της τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Ωστόσο, το NATO παρέμεινε επίκαιρο, διότι εξακολουθούσε να είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση της σταθερότητας της Ευρώπης⁴⁴.

⁴⁴NATO, a short history of NATO στο ίδιο. Το πρόγραμμα Σύμπραξη για την Ειρήνη δημιουργήθηκε το 1994 για να επιτρέψει σε χώρες που δεν ανήκουν στο NATO να συνεργαστούν με τη Συμμαχία για τη μεταρρύθμιση των δημοκρατικών και στρατιωτικών θεσμών τους. Το 1999, η Πολωνία, η Τσεχική Δημοκρατία και η Ουγγαρία έγιναν πλήρη μέλη του NATO. Η σύγκρουση στο Κοσσυφοπέδιο δοκίμασε επίσης την αποφασιστικότητα του NATO και το 1999 η Συμμαχία πραγματοποίησε αεροπορικές επιδρομές για να τερματίσει την εθνοκάθαρση στην περιοχή. Σήμερα, το NATO εξακολουθεί να δεσμεύεται για τη διατήρηση της σταθερότητας και της ασφάλειας στην περιοχή. Οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου αποτέλεσαν σημείο καμπής στην ιστορία του NATO, καθώς η Συμμαχία επέκτεινε την εστίασή της πέρα από την Ευρώπη για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την προώθηση της ασφάλειας σε όλο τον κόσμο. Το 1991, οι Σύμμαχοι δημιούργησαν το Συμβούλιο Βορειοατλαντικής Συνεργασίας, που αργότερα μετονομάστηκε σε Συμβούλιο Ευρωατλαντικής Εταιρικής Σχέσης, το οποίο έφερε τους Συμμάχους και τους γείτονές τους κοντά για κοινές διαβουλεύσεις. Ωστόσο, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έφερε νέες προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της ανόδου του εθνικισμού και της εθνικής βίας, ιδίως στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Το NATO αρχικά δίστασε να παρέμβει, αλλά τελικά ανέλαβε δράση για τον τερματισμό της σύγκρουσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΝΑΤΟ

3.1 ΗΕ και Συναίνεση

Πρέπει να υπάρχει συμφωνία από τα κύρια μέρη της σύγκρουσης για την παρουσία και τις επιχειρήσεις της επεμβαίνουσας δύναμης. Αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση πριν από την ανάπτυξη δυνάμεων. Η συναίνεση πρέπει να διαχειρίζεται συνεχώς από τους ηγέτες των αποστολών και λειτουργεί σε διάφορα επίπεδα. Η απόσυρση της συναίνεσης από δευτερεύοντα στοιχεία είναι αποδεκτή, αλλά πρέπει να αντιμετωπίζεται με αποφασιστικότητα. Ωστόσο, εάν ένα από τα σημαντικότερα μέρη αποσύρει τη συναίνεση, μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή της εντολής και να αναγκάσει την επεμβαίνουσα στρατιωτική δύναμη να αποχωρήσει από την αποστολή⁴⁵.

Ουσιαστικά, τα ειρηνευτικά εγχειρήματα διέσωσαν την αξιοπιστία του οργανισμού των ΗΕ σε πολλές περιπτώσεις διεθνών κρίσεων στον βαθμό που αποσόβησαν διεθνείς συγκρούσεις και αντίστοιχους άμεσους κινδύνους κατά της διεθνούς ασφάλειας. Έστω και επιδερμικά, η ειρηνευτική δραστηριότητα δημιούργησε στην παγκόσμια κοινότητα το αίσθημα ότι τα ΗΕ δρουν και επιτυγχάνουν την διαφύλαξη της ειρήνης στον πολιτικό τομέα⁴⁶. Παρόλα αυτά προέκυψαν διάφορα ζητήματα κατά την δράση τους. Παραδείγματος χάρη, η ΟΝΥΚ στο Κονγκό - υπερέβη τα επιτρεπτά όρια δράσης της ως ειρηνευτικού οργάνου.

Οι τρεις κεντρικές αρχές των ειρηνευτικών επιχειρήσεων των ΗΕ είναι η συναίνεση, η αμεροληψία και η μη χρήση βίας εκτός από την αυτοάμυνα και την υπεράσπιση της εντολής. Τα ΗΕ αναγνωρίζουν τρεις βασικούς παράγοντες για την επιτυχία της ειρηνευτικής αποστολής: Νομιμότητα, αξιοπιστία και προώθηση της εθνικής και τοπικής ιδιοκτησίας των αλλαγών⁴⁷.

Συνεπώς, οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις δεν είναι θεσμοί που προορίζονται να διαρκούν απεριόριστα (αποτυχημένη προσπάθεια του ΝΑΤΟ για επιβολή ειρήνης)⁴⁸. Στόχος τους είναι η αποκλιμάκωση των εντάσεων και όχι η επίλυση των

⁴⁵ Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, (σ.44) Peace Operations Training Institute

⁴⁶ Χριστοδουλίδης Θ & Μπουραντώνης Δ (1998), *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής* (σ.191). Αθήνα: Ι. Σιδέρης

⁴⁷ Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, Peace Operations Training Institute σελ 39-42

⁴⁸ Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, (σ.44) Peace Operations Training Institute / Το 2009, μια ανάλυση ανέφερε ότι «οι Ηνωμένες Πολιτείες, οι σύμμαχοί τους στο ΝΑΤΟ και η κυβέρνηση του Χαμίτ Καρζάι χάνουν όχι μόνο έδαφος στο Αφγανιστάν - αλλά και τις καρδιές και τα μυαλά του αφγανικού λαού». Η συναίνεση και η υποστήριξη της ISAF από τους Αφγανούς μειωνόταν και συνεχίζει να μειώνεται ραγδαία, οδηγώντας σε εκκλήσεις

διαφορών και η αποκατάσταση της ειρήνης με την πλήρη έννοια. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να πραγματοποιούνται σε λογικό διάστημα ώστε να μην βραδύνουν τις διαδικασίες της εδραίωσης της ειρήνης (peace-making), το οποίο δεν εντάσσεται στο πλαίσιο δράσης της διατήρησης της ειρήνης (peacekeeping)⁴⁹.

3.2 Χρήση Βίας

Στη διατήρηση της ειρήνης, η χρήση βίας πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση όταν έχουν εξαντληθεί οι άλλες μορφές πειθούς. Όταν η βία είναι απαραίτητη, πρέπει να εκτελείται με ακρίβεια, αναλογικότητα και τήρηση του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου. Η εφαρμογή βίας έχει σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις και οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται στο κατάλληλο επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως οι στόχοι της αποστολής, οι δυνατότητες, η δημόσια αντίληψη, ο ανθρωπιστικός αντίκτυπος, η προστασία της δύναμης, η ασφάλεια των μη στρατιωτικών οργανώσεων εταίρων και ο αντίκτυπος στη συναίνεση της αποστολής⁵⁰.

Το **άρθρο 2 παρ. 4** των ΗΕ ορίζει «All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any State or by any other act inconsistent with the Purposes of the United Nations». Η διάταξη περιέχει ουσιαστικά δύο απαγορεύσεις: την απαγόρευση της απειλής χρήσης βίας και την απαγόρευση της χρήσης βίας και επέχει θέση κανόνα *jus cogens*. Μέσα από αυτή καθίσταται σαφές πως απαγορεύεται η απειλή ή χρήση βίας «*ακόμα και για την υλοποίηση νόμιμων αξιώσεων ή καθολικά αναγνωρισμένων εννοιών της δικαιοσύνης*». Ωστόσο, μοναδικές εξαιρέσεις στη γενική αυτή απαγόρευση αποτελούν η ενεργοποίηση του συστήματος συλλογικής ασφάλειας από το ΣΑ καθώς και το δικαίωμα στη νόμιμη

προς το NATO/ISAF να περιορίσει τις επιχειρήσεις του και ακόμη και να αποχωρήσει. Τόσο στις επιχειρήσεις αντιμετώπισης εξεγέρσεων όσο και στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης, η ασφάλεια του πληθυσμού και η υποστήριξή του προς την επεμβαίνουσα στρατιωτική δύναμη είναι κρίσιμης σημασίας. Ενώ η συγκατάθεση για την παρουσία και τις επιχειρήσεις του NATO/ISAF στο Αφγανιστάν πιθανόν να μην είχε δοθεί ποτέ από τους Ταλιμπάν, περισσότερη προσοχή και προσπάθεια θα μπορούσε να δοθεί σε σχέση με την πραγματική υποστήριξη των Αφγανών.

⁴⁹ Χριστοδουλίδης Θ & Μπουραντώνης Δ (1998), *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής* (σ.192). Αθήνα: Ι. Σιδέρης

⁵⁰ Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, (σ.45) Peace Operations Training Institute / Όσον αφορά τη χρήση βίας, αυτή αφορά στην απαγόρευση της ένοπλης βίας, που μπορεί να έχει τη μορφή εισβολής ή επίθεσης ενόπλων δυνάμεων στην εδαφική ακεραιότητα ενός άλλου κράτους, στρατιωτικής κατοχής, προσάρτησης εδάφους, βομβαρδισμού, ή αποκλεισμού λιμανιών, όπως αναφέρονται ενδεικτικά στο Ψήφισμα της 14/12/74 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Από την άλλη, η απαγόρευση βίας δεν αφορά οποιαδήποτε άλλη μορφή πολιτικής ή οικονομικής πίεσης διότι έτσι θα επερχόταν υπέρμετρη διεύρυνση του περιεχομένου της διάταξης, παρότι έχει υποστηριχθεί πολλάκις ότι η επιβολή οικονομικών κυρώσεων ισοδυναμεί με βία, μιας και μπορεί να οδηγήσει στην εξουδετέρωση της βιωσιμότητας ενός κράτους.

άμυνα⁵¹.

Σε στρατηγικές με επίκεντρο τον πληθυσμό, η διατήρηση της ειρήνης, η «υπεύθυνη» χρήση βίας πρέπει να αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα. Πρέπει να θεσπιστούν σαφείς κανόνες εμπλοκής και οι μονάδες πρέπει να υποβληθούν σε προγράμματα εντατικής εκπαίδευσης για να ενσωματώσουν αυτούς τους κανόνες ως κατευθυντήριες γραμμές δράσης. Αν και οι περιοριστικοί κανόνες μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένες στρατιωτικές απώλειες, είναι απαραίτητοι για τη διατήρηση της νομιμότητας της αποστολής.

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα προσαρμογής μπορούμε να αναφέρουμε την ISAF⁵² η οποία με την πάροδο των ετών, εφάρμοσε πιο περιοριστικές κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση βίας, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών στις αεροπορικές επιδρομές ή τα πυρά πυροβολικού σε περιοχές όπου οι αντάρτες ενδέχεται να αναμειγνύονται με αμάχους, των περιορισμών στην καταδίωξη σε κατοικημένες περιοχές και των περιορισμών στις αεροπορικές επιδρομές και τα πυρά πυροβολικού σε περιοχές όπου είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς ποιος βρίσκεται στο έδαφος⁵³.

⁵¹ Σαρηγιαννίδης Μ. & Χατζηκωνσταντίνου Κ. & Αποστολίδης Χ., (2014) *Θεμελιώδεις Έννοιες στο Διεθνές Δημόσιο Δίκαιο*, (σ.65) Αθήνα/Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα/ Νομολογιακά, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης έχει κρίνει πως και η ίδια η απειλή χρήσης βίας νομιμοποιείται αν λειτουργεί αποτρεπτικά για τη χρήση βίας και για το λόγο αυτό έχει αποφανθεί πως η κατοχή πυρηνικών όπλων από τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία) είναι θεμιτή, μιας και λειτουργεί αποτρεπτικά, και ως εκ τούτου δε συνιστά παραβίαση του **άρθρου 2 παρ. 4 του ΧΗΕ**. Βέβαια, μια τέτοια εξαίρεση έχει δεχθεί σφοδρή κριτική από τη νομική επιστήμη.

⁵² Η Διεθνής Δύναμη Αρωγής για την Ασφάλεια (*International Security Assistance Force*, ISAF) ήταν μια ΝΑΤΟϊκή αποστολή ασφαλείας στο Αφγανιστάν, που ιδρύθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών τον Δεκέμβριο του 2001 με το ψήφισμα 1386, όπως προβλέφθηκε από τη συμφωνία της Βόννης. Ο κύριος σκοπός της ήταν να εκπαιδεύσει τις Αφγανικές Εθνικές Δυνάμεις Ασφαλείας (ANSF) και να βοηθήσει το Αφγανιστάν για την ανοικοδόμηση βασικών κυβερνητικών οργάνων, αλλά επίσης ασχολείται και με τον πόλεμο με αντάρτικες ομάδες. Η ISAF διέκοψε τη λειτουργία της και διαλύθηκε το Δεκέμβριο του 2014, ενώ ορισμένα στρατεύματα παρέμειναν με συμβουλευτικό ρόλο ως διάδοχη αποστολή της οργάνωσης ISAF, με την ονομασία Αποστολή Αποφασιστικής Υποστήριξης.

⁵³ Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, (σ.46-47) Peace Operations Training Institute). Από το 2001 έως και το 2013, ο μεγάλος αριθμός απωλειών και θανάτων αμάχων που προκαλούνται από τις επιχειρήσεις των ΗΠΑ και της ISAF στο παράδειγμα του Αφγανιστάν αποτελεί πηγή έντασης μεταξύ της διεθνούς δύναμης, της αφγανικής κυβέρνησης και του πληθυσμού. Οι περισσότερες από αυτές τις απώλειες προκλήθηκαν από αεροπορικές επιδρομές και προκάλεσαν διαμαρτυρίες κατά των ΗΠΑ/ISAF. Το 2013, ο πρόεδρος Χαμίτ Καρζάι διέταξε να σταματήσουν οι αφγανικές δυνάμεις να ζητούν τη στενή αεροπορική υποστήριξη του συνασπισμού, ενώ στη συνέχεια ο διοικητής της ISAF δήλωσε ότι συμμορφώνεται με την οδηγία.

3.3 Νομιμότητα

Το διεθνές δίκαιο παρέχει νομιμότητα στις στρατιωτικές ή ειρηνευτικές επεμβάσεις μέσω των αποφάσεων του ΣΑ⁵⁴ των ΗΕ. Ωστόσο, η νομιμότητα της επέμβασης και των επεμβατικών δυνάμεων στα μάτια του τοπικού πληθυσμού καθορίζεται με βάση τις ενέργειες και τη συμπεριφορά της στρατιωτικής δύναμης. Αυτό περιλαμβάνει τη σταθερότητα και τη δικαιοσύνη κατά την εκτέλεση της εντολής, τον σεβασμό των τοπικών εθίμων και τον σεβασμό της εθνικής κυριαρχίας⁵⁵. Το 2009, ο στρατηγός McChrystal τόνισε τη σημασία του να θεωρούνται οι δραστηριότητες της ISAF νόμιμες από τον πληθυσμό στην «Καθοδήγηση της COMISAF για την αντιμετώπιση της εξέγερσης» που εξέδωσε για την ISAF. Τόνισε ότι η αποστολή είναι η προστασία του λαού και ότι η σύγκρουση θα κερδηθεί με την πειθώ του πληθυσμού και όχι με την καταστροφή του εχθρού.

Η «ισχυρή» χρήση βίας, ιδίως της αεροπορικής δύναμης, είχε αρνητικό αντίκτυπο στις απόψεις του αφγανικού λαού για τη νομιμότητα της ISAF. Η πολιτισμική επίγνωση είναι ζωτικής σημασίας στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των στρατιωτικών δυνάμεων και του τοπικού πληθυσμού, καθώς τα πολιτισμικά λάθη μπορούν να προκαλέσουν σημαντική ζημιά. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, η ISAF έχει εφαρμόσει πρωτοβουλίες για την αύξηση της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης, όπως οι ομάδες ανθρώπινου εδάφους, οι ομάδες γυναικείας εμπλοκής, οι δεσμεύσεις βασικών ηγετών και οι πολιτιστικοί σύμβουλοι.

Όλοι οι συμμετέχοντες πρέπει επίσης να ολοκληρώνουν εκπαίδευση πολιτισμικής ευαισθητοποίησης πριν από την ανάπτυξη. Η ανάπτυξη Ομάδων Επαρχιακής Ανασυγκρότησης, οι οποίες εκτελούν αναπτυξιακά έργα σε αγροτικές περιοχές, καταδεικνύει τις προσπάθειες της ISAF να βελτιώσει τη ζωή του αφγανικού λαού και να αυξήσει τη νομιμοποίησή της.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις καταπολέμησης της εξέγερσης και η διατήρηση της ειρήνης διεξάγονται εν μέσω του πληθυσμού. Η υποστήριξη του πληθυσμού αποτελεί το «κέντρο βάρους» και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις θα εκλαμβάνονται ως νόμιμες όταν θεωρείται ότι ωφελούν μακροπρόθεσμα τον λαό και όταν οι στρατιώτες και οι μονάδες σέβονται την τοπική κουλτούρα και τα έθιμα. Η πολιτιστική κατανόηση και ευαισθητοποίηση πρέπει να έχουν προτεραιότητα για τη διατήρηση της νομιμότητας της αποστολής⁵⁶.

⁵⁴ Λειτουργία ΣΑ των ΗΕ όπως Παράρτημα «Δ» της παρούσης εργασίας

⁵⁵ Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, (σ.47) Peace Operations Training Institute

⁵⁶ Beljan R., (2013), Το ίδιο (σ.48)

3.4 Ανθρωπιστική Επέμβαση

Ανθρωπιστική επέμβαση, είναι ενέργειες που αναλαμβάνονται από έναν οργανισμό ή οργανισμούς (συνήθως ένα κράτος ή ένας συνασπισμός κρατών) και αποσκοπούν στην ανακούφιση εκτεταμένου ανθρώπινου πόνου εντός των συνόρων ενός κυρίαρχου κράτους. Η δυστυχία αυτή τείνει να είναι το αποτέλεσμα της υποκίνησης, διευκόλυνσης ή αγνόησης από μια κυβέρνηση της κακοποίησης ομάδων που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία της. Η κακοποίηση αυτή παίρνει συχνά τη μορφή σκόπιμων και συστηματικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαστικών εκτοπίσεων, της εθνοκάθαρσης και, στις πιο ακραίες περιπτώσεις, της γενοκτονίας. Η ανθρωπιστική παρέμβαση μπορεί να εφαρμοστεί επίσης σε καταστάσεις όπου δεν υπάρχει αποτελεσματική κυβέρνηση και η πολιτική τάξη έχει κατά συνέπεια καταρρεύσει⁵⁷.

Ο χάρτης των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) απαγορεύει την επέμβαση, πλην των περιπτώσεων του κεφαλαίου VII όπου η λήψη μέτρων αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ειρήνης⁵⁸. Το ζητούμενο όμως είναι εδώ κατά πόσο το ΣΑ μπορεί να προβεί σε χρήση στρατιωτικών μέτρων, επικαλούμενο το άρθρο 42 του χάρτη των ΗΕ, για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η ανθρωπιστική επέμβαση συνιστά μια υπολογισμένη και απρόσκλητη παραβίαση της κυριαρχίας (κρατικά δικαιώματα) στο όνομα της ανθρωπιάς (ατομικά δικαιώματα). Αν και οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις δεν προϋποθέτουν κατ' ανάγκη τη χρήση στρατιωτικής βίας - καθώς θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, την επιβολή κυρώσεων - ο όρος αναφέρεται συνήθως σε καταστάσεις στις οποίες χρησιμοποιείται βία (ή η απειλή βίας).

Το δόγμα της ανθρωπιστικής επέμβασης έχει επικριθεί ευρέως. Για πολλούς επικριτές, αντιπροσωπεύει έναν τρόπο φιλελεύθερου ιμπεριαλισμού. Ομοίως, η ανθρωπιστική παρέμβαση έχει αποδοκιμαστεί για την εξαναγκαστική επιβολή των δυτικών ιδεών για τα δικαιώματα σε άλλους πολιτισμούς. Για άλλους, ο ανθρωπισμός αποτελεί απλώς ρητορική κάλυψη είτε για την εφαρμογή παραδοσιακών γεωπολιτικών πολιτικών είτε για ισχυρά οικονομικά συμφέροντα⁵⁹.

3.4.1 Πότε και πού να παρέμβουμε;

Η στρατιωτική βία για τη διάσωση ζωών είναι δύσκολη, επικίνδυνη, σπάνια πολιτικά ανταμείβεται - κι όμως κατά κάποιο τρόπο είναι εδώ για να μείνει. Οι Αμερικανοί πρόεδροι, το ΣΑ, σύμφωνα με τα ισχύοντα στο τμήμα VII του χάρτη των

⁵⁷ Λιακόπουλος Δ (2001) *Το Δίκαιο στην Ανθρωπιστική Επέμβαση*, (σ.315). Κομοτηνή: Σάκκουλα

⁵⁸ Αναλυτικά τα ισχύοντα άρθρα, όπως στο Παράρτημα «Β» της παρούσας εργασίας

⁵⁹ Λιακόπουλος Δ (2001) *Το Δίκαιο στην Ανθρωπιστική Επέμβαση*, (σ.315). Κομοτηνή: Σάκκουλα

ΗΕ⁶⁰ και τα δυτικά κοινά θα θέλουν σχεδόν πάντα να κάνουν κάτι όταν χιλιάδες ή δεκάδες χιλιάδες αθώοι άνθρωποι πεθαίνουν ως αποτέλεσμα του πολέμου. Αλλά δεκάδες εμφύλιοι πόλεμοι διεξάγονται ανά τον κόσμο ανά πάσα στιγμή - οι απαιτήσεις που τίθενται στις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ αγγίζουν ήδη τα όρια της υπερβολής - και η διεξαγωγή επιτυχημένων επεμβάσεων είναι δύσκολη. Οι Αμερικανοί υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να είναι συνετοί όταν αποφασίζουν πότε και πώς θα χρησιμοποιήσουν βία για να σώσουν ζωές σε συγκρούσεις που δεν αφορούν ζωτικά, στρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ.

Κάθε τέτοια απόφαση απαιτεί την απάντηση τριών κρίσιμων ερωτημάτων. Πότε και πού πρέπει να παρέμβουμε; Πώς πρέπει να το κάνουμε; Και ποιος πρέπει να κάνει την επέμβαση; Απαντώντας προσεκτικά σε αυτά τα ερωτήματα - και προσπαθώντας να αναπτύξει μεγαλύτερη παγκόσμια ικανότητα για τη διεξαγωγή ειρηνευτικών και ανθρωπιστικών επιχειρήσεων - η διεθνής κοινότητα μπορεί να μειώσει σημαντικά τη βία σε όλο τον κόσμο τα επόμενα χρόνια.

Δεδομένων των πολλών συγκρούσεων στον κόσμο σήμερα, πώς μπορούμε να αποφασίσουμε ποιες από αυτές θα προσπαθήσουμε να επιλύσουμε επεμβαίνοντας με τη βία;

Η απάντηση είναι να επικεντρωθούμε σε εκείνες όπου η κλίμακα θανάτου και πόνου είναι η μεγαλύτερη, όπου η επέμβαση είναι απίθανο να δημιουργήσει συγκρούσεις μεταξύ μεγάλων δυνάμεων και όπου μπορεί να σχεδιαστεί μια αποστολή που υπόσχεται πολλές σωζόμενες ζωές με χαμηλό κόστος για τους επεμβαίνοντες στρατιώτες.

3.5 Το NATO στα Βαλκάνια

Η Βοσνία ήταν ένα πολυεθνικό κράτος που αποτελούνταν από Βόσνιους, Κροάτες και Σέρβους. Μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, οι εθνικές εντάσεις αυξήθηκαν στη Βοσνία, οδηγώντας στον πόλεμο της Βοσνίας. Ο πόλεμος διήρκεσε από το 1992 έως το 1995 και σηματοδεύτηκε από ακραία βία, συμπεριλαμβανομένης της σφαγής της Σρεμπρένιτσα κατά την οποία 8.000 Βόσνιοι άνδρες και αγόρια σκοτώθηκαν από τις σερβικές δυνάμεις της Βοσνίας. Το NATO διαδραμάτισε ρόλο στην επίλυση της σύγκρουσης παρέχοντας αεροπορική υποστήριξη στις κυβερνητικές δυνάμεις της Βοσνίας. Το NATO βοήθησε επίσης στην επιβολή της Συμφωνίας του Ντέιτον, η οποία τερμάτισε τον πόλεμο και εγκαθίδρυσε μια κυβέρνηση καταμερισμού της εξουσίας στη Βοσνία⁶¹.

Το Κοσσυφοπέδιο ήταν μια επαρχία της Σερβίας με πλειοψηφικό αλβανικό πληθυσμό. Οι Αλβανοί στο Κοσσυφοπέδιο αντιμετώπιζαν διακρίσεις και διώξεις

⁶⁰ Αναλυτικά τα ισχύοντα άρθρα, όπως στο Παράρτημα «Β» της παρούσας εργασίας.

⁶¹ Joyce Kaufman, (2002), *NATO and the Former Yugoslavia: Crisis, Conflict, and the Atlantic Alliance*, Lanham, (σ.215-221) MD: Rowman & Littlefield

από τη σερβική κυβέρνηση, με αποτέλεσμα να ξεσπάσει εξέγερση το 1998. Η σύγκρουση μεταξύ του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπέδιου (UCK) και της σερβικής κυβέρνησης κατέληξε σε βίαιη καταστολή από τις σερβικές δυνάμεις, οδηγώντας σε ανθρωπιστική κρίση στο Κοσσυφοπέδιο. Το NATO επενέβη⁶² στο Κοσσυφοπέδιο το 1999 εξαπολύοντας αεροπορικές επιδρομές κατά σερβικών στρατιωτικών στόχων. Η επέμβαση αυτή ήταν επιτυχής και ανάγκασε τη σερβική κυβέρνηση να αποσύρει τις δυνάμεις της από το Κοσσυφοπέδιο. Στη συνέχεια, το NATO δημιούργησε μια ειρηνευτική δύναμη στο Κοσσυφοπέδιο, γνωστή ως Δύναμη Κοσσυφοπέδιου (KFOR), για να διατηρήσει τη σταθερότητα στην περιοχή. Ο ρόλος του NATO στα Βαλκάνια ήταν καθοριστικός για την επίλυση των συγκρούσεων στη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο⁶³.

Το NATO επενέβη στη Βοσνία για να παράσχει αεροπορική υποστήριξη στις κυβερνητικές δυνάμεις της Βοσνίας και να επιβάλει τη Συμφωνία του Ντέιτον. Στο Κοσσυφοπέδιο, το NATO επενέβη για να τερματίσει τη σύγκρουση μεταξύ του UCK και της σερβικής κυβέρνησης και να δημιουργήσει μια ειρηνευτική δύναμη στην περιοχή. Η επέμβαση του NATO στα Βαλκάνια δεν ήταν χωρίς αντιδράσεις, καθώς ορισμένοι επέκριναν το NATO για υπέρβαση της εντολής του και παραβίαση των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, η παρέμβαση του NATO στα Βαλκάνια ήταν καθοριστικής σημασίας για την επίλυση των συγκρούσεων και την αποτροπή περαιτέρω βίας στην περιοχή.

Στη Βόρεια Μακεδονία, όλες οι εθνοτικές ομάδες αγωνίστηκαν να διατηρήσουν μια ισχυρή συνεργασία κατά τη διάρκεια των αρχικών βαλκανικών συγκρούσεων. Και οι δύο πλευρές είχαν παράπονα, αλλά οι πολιτικοί ηγέτες απέτυχαν να τα αντιμετωπίσουν. Κατά συνέπεια, πολλοί Αλβανοί αναζήτησαν καταφύγιο στην πτώση του σερβικού ελέγχου στο Κοσσυφοπέδιο και άρχισαν να διεκδικούν τα αιτήματά τους με πιο επιθετικό τρόπο. Μετά από μερικούς μήνες σποραδικών συγκρούσεων στις αρχές του 2001, ξέσπασε βία σε διάφορα μέρη της χώρας. Μέχρι το καλοκαίρι, ο εθνικός αλβανικός Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός

⁶² Η αεροπορική επιχείρηση του NATO στο Κόσσοβο πραγματοποιήθηκε στο όνομα της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του άμαχου πληθυσμού.

Μπροστά στη δύσκολη κατάσταση η διεθνή κοινότητα χρησιμοποίησε διάφορα διπλωματικά μέσα, όπως τις αποφάσεις του ΣΑ, τις διαπραγματεύσεις, τη διαμεσολάβηση της Ρωσίας (σύμμαχο της Σερβίας), την αποστολή ανθρωπιστικών ομάδων που είχαν ως στόχο να βρουν μια ειρηνική λύση στη σύγκρουση.

Η αποτυχία της εφαρμογής των μέτρων οδήγησε τα κράτη-μέλη της συμμαχίας να λάβουν την απόφαση να καταφύγουν στη χρήση βίας ως μέσο εκτόνωσης της εξελισσόμενης ανθρωπιστικής κρίσης.

Η στρατιωτική αυτή επέμβαση του NATO έθεσε το ερώτημα εάν το ΔΔ επιτρέπει τη χρήση βίας από κράτη, που ενεργούν μονομερώς ή συλλογικά, προκειμένου να αντιμετωπισθούν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο έδαφος τρίτων κρατών, όταν οι ενέργειες πραγματοποιούνται έξω από τις ενδεδειγμένες διαδικασίες των αρμοδίων οργάνων των ΗΕ.

⁶³ Noel Malcolm, (1999), *Kosovo: A Short History*, (σ.52-59/65-66) New York: Harper Perennial

(NLA) είχε συγκεντρώσει περίπου 2000 μέλη και οι μάχες στο Αρατσινόβο έμοιαζαν να ξεφεύγουν από τον έλεγχο. Η διεθνής κοινότητα, ιδίως το NATO και η ΕΕ, επενέβησαν ενεργά για να εκτονώσουν την κατάσταση. Η προσέγγιση αυτή αποδείχθηκε ιδιαίτερα αποτελεσματική και τελικά οδήγησε στην υπογραφή της Συμφωνίας-Πλαίσιο της Αχρίδας τον Αύγουστο του 2001 από τους κυβερνητικούς εκπροσώπους της ΠΓΔΜ και της Αλβανίας⁶⁴.

Ο Mark Laity, ειδικός σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα και αργότερα εκπρόσωπός του στο Υπουργικό Συμβούλιο του Προέδρου της Βόρειας Μακεδονίας, συμμετείχε στενά στα γεγονότα. Πιστεύει ότι τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την επέμβαση του NATO το 2001 στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να χρησιμεύσουν ως πολύτιμο μοντέλο για την προληπτική διπλωματία, με το πιο κρίσιμο μάθημα να είναι η έγκαιρη και υψηλού επιπέδου εμπλοκή⁶⁵. Η άποψη αυτή επαναλήφθηκε και από άλλους, συμπεριλαμβανομένου του Γενικού Γραμματέα του NATO. Ο Λόρδος Ρόμπερτσον και ο Χαβιέρ Σολάνα, ο ΕΕ/ΥΕ, επένδυσαν σημαντικό προσωπικό και θεσμικό κεφάλαιο για τη δημιουργία του απαραίτητου πολιτικού περιβάλλοντος για τους ενδιαφερόμενους φορείς για την επίλυση της κρίσης και την παραχώρηση της ελευθερίας ελιγμών στους αξιωματούχους του NATO και της ΕΕ που ενεργούσαν ως διαμεσολαβητές. Αυτή η συλλογική προσπάθεια είχε ως αποτέλεσμα τη γρήγορη λήψη αποφάσεων και την αποτελεσματική χρήση ισχύος⁶⁶.

3.6 Διδάγματα από τα Δυτικά Βαλκάνια

Μετά την ανασκόπηση των τριών επεμβάσεων του NATO στα Δυτικά Βαλκάνια, είναι σημαντικό να συγκεντρώσουμε ορισμένα από τα γενικότερα θέματα. Είναι προφανές ότι οι στρατιωτικές επεμβάσεις φέρουν την ευθύνη της αντιμετώπισης των συνεπειών μετά την επέμβαση, η οποία είναι ουσιαστικά η οικοδόμηση του κράτους. Οι King και Mason υποστηρίζουν ότι οι ειρηνευτικές συμφωνίες θα πρέπει να επικεντρώνονται στη δημιουργία μιας δίκαιης και βιώσιμης ειρήνης αντί για τον απλό τερματισμό των πολέμων. Αυτό το ιδανικό δεν επιτεύχθηκε στη Βοσνία ή το Κοσσυφοπέδιο, αλλά ήταν πιο επιτυχημένο στη Β. Μακεδονία⁶⁷.

Ο Ashdown τονίζει ότι οι επεμβάσεις θα πρέπει να είναι η έσχατη λύση και ότι θα πρέπει να γίνεται περισσότερος σχεδιασμός για την ειρήνη μετά την επέμβαση παρά για την ίδια την επέμβαση. Αυτό περιλαμβάνει την ιεράρχηση του κράτους δικαίου και την εστίαση στην ανθρώπινη ασφάλεια, η οποία είναι

⁶⁴ Laity M, (2008), *Preventing War in Macedonia: Pre-Emptive Diplomacy for the 21st Century*, Whitehall Paper No. 68, (σ.76-80) London: RUSI/Routledge

⁶⁵ Laity M, (2008), το ίδιο (σ.80-91)

⁶⁶ Ashdown P, (2007), *Swords and Ploughshares: Bringing Peace to the 21st Century*, (σ.67-95) London, Weidenfeld & Nicolson

⁶⁷ King I. & Mason W., (2006), *Peace at Any Price: How the World Failed Kosovo*, (σ.256-257) Cornell University Press

απαραίτητη για την κυριαρχία στον χώρο της ασφάλειας. Επιπλέον, το NATO πρέπει να εξετάζει εξ αρχής τις περιφερειακές επιπτώσεις οποιασδήποτε επέμβασης ή κρίσης. Ο ρόλος της μεταρρύθμισης του τομέα της ασφάλειας και της οικοδόμησης αμυντικών θεσμών υπήρξε κρίσιμος για την οικοδόμηση του κράτους και της ειρήνης στα Δυτικά Βαλκάνια⁶⁸. Η ισορροπία μεταξύ της δημιουργίας ικανοτήτων και της τοπικής ιδιοκτησίας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της διαδικασίας μεταρρύθμισης.

Η έγκαιρη προτεραιότητα της οικονομικής αναγέννησης είναι επίσης σημαντική για τη διατήρηση της σταθερότητας και της ασφάλειας. Το NATO έχει αναγνωρίσει τη σημασία της συνεργασίας με άλλους φορείς και έχει αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Ωστόσο, το NATO πρέπει να έχει κατά νου την πιθανή ζημία που μπορεί να προκληθεί από την υπερβολική διόγκωση των τοπικών μισθών. Τέλος, το NATO πρέπει να έχει επίγνωση της σημασίας της αποχώρησης όταν η ειρήνη είναι βιώσιμη, αντί να περιμένει μέχρι όλα να είναι τέλεια. Το NATO έχει προβεί σε αλλαγές στη στρατιωτική του δομή και έχει ενσωματώσει εν μέρει, στο δόγμα του τα διδάγματα που αντλήθηκαν από τις συρράξεις στα βαλκάνια. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά τη μετατροπή των πολιτικών του σε βιώσιμη δράση.

⁶⁸ Ashdown P, (2007), *Swords and Ploughshares: Bringing Peace to the 21st Century*, (σ.67-95) London, Weidenfeld & Nicolson

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΝΕΡΓΕΣ ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΝΑΤΟ 2021-2022

4.1 Ενεργές Αποστολές ΝΑΤΟ

Το ΝΑΤΟ αναγνωρίζει τον εαυτό του, ως έναν οργανισμό αφιερωμένο στην προώθηση της ειρήνης και της ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Υποστηρίζει τις δημοκρατικές αξίες και δίνει πάντα προτεραιότητα στην ειρηνική επίλυση των διαφορών. Σε περίπτωση που οι διπλωματικές προσπάθειες είναι αναποτελεσματικές, το ΝΑΤΟ διαθέτει την απαραίτητη στρατιωτική ικανότητα για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων μόνο του ή σε συνεργασία με άλλα έθνη και διεθνείς οργανισμούς. Ως οργανισμός διαχείρισης κρίσεων, το ΝΑΤΟ έχει την ικανότητα να εκτελεί ένα ευρύ φάσμα στρατιωτικών επιχειρήσεων και αποστολών.

Ο οργανισμός συμμετέχει ενεργά σε επιχειρήσεις και αποστολές σε ολόκληρο τον κόσμο, διαχειριζόμενος χερσαίες, αεροπορικές και ναυτικές επιχειρήσεις σε όλα τα περιβάλλοντα, ακόμη και εν μέσω της πανδημίας COVID-19. Το ΝΑΤΟ ηγείται επί του παρόντος επιχειρήσεων στο Κοσσυφοπέδιο και στη Μεσόγειο και έχει ξεκινήσει μια εκπαιδευτική αποστολή στο Ιράκ, η οποία αποσκοπεί στην ανάπτυξη των δυνάμεων ασφαλείας του Ιράκ, των θεσμών άμυνας και ασφάλειας και των εθνικών ακαδημιών άμυνας. Επιπλέον, το ΝΑΤΟ υποστηρίζει την Αφρικανική Ένωση και διεξάγει αποστολές εναέριας αστυνόμευσης κατόπιν αιτήματος των Συμμάχων, καθώς και βοηθά στην αντιμετώπιση της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης στην Ευρώπη και παρέχει πυραύλους Patriot και αεροσκάφη AWACS στην Τουρκία⁶⁹.

Όσον αφορά τις τρέχουσες επιχειρήσεις, το ΝΑΤΟ διαθέτει περίπου 3.700 συμμαχικά και συνεργαζόμενα στρατεύματα που επιχειρούν στο Κοσσυφοπέδιο στο πλαίσιο της Δύναμης του Κοσσυφοπεδίου (KFOR). Η KFOR εισήλθε στο Κοσσυφοπέδιο το 1999 για να τερματίσει την εκτεταμένη βία και να αποτρέψει μια ανθρωπιστική καταστροφή και συνεχίζει να διατηρεί ισχυρή παρουσία σε όλη την επικράτεια. Μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου το 2008, το ΝΑΤΟ συμφώνησε να διατηρήσει την παρουσία του βάσει της απόφασης 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ και συνέβαλε στη δημιουργία μιας επαγγελματικής και πολυεθνικής Δύναμης Ασφαλείας του Κοσσυφοπεδίου, υπεύθυνης για καθήκοντα ασφαλείας που δεν αρμόζουν στην αστυνομία⁷⁰.

Στη Μεσόγειο, το ΝΑΤΟ εκτελεί τρία καθήκοντα στο πλαίσιο της επιχείρησης

⁶⁹ NATO, (2022), *Operations and missions: past and present*, ανακτήθηκε την 24/02/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm

⁷⁰ NATO, (2022), *Operations and missions: past and present*, ανακτήθηκε την 24/02/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm

Sea Guardian: επίγνωση της κατάστασης στη θάλασσα, καταπολέμηση της τρομοκρατίας στη θάλασσα και υποστήριξη στην ανάπτυξη ικανοτήτων. Η επιχείρηση συμβάλλει στη διατήρηση ενός ασφαλούς και προστατευμένου θαλάσσιου περιβάλλοντος, υποστηρίζοντας παράλληλα τα τρία βασικά καθήκοντα του NATO: συλλογική άμυνα, διαχείριση κρίσεων και συνεργατική ασφάλεια⁷¹.

Στο Ιράκ, το NATO ξεκίνησε το 2018 την «Αποστολή του NATO στο Ιράκ» κατόπιν αιτήματος της ιρακινής κυβέρνησης και σε συντονισμό με τον Παγκόσμιο Συνασπισμό για την Καταπολέμηση του ISIS. Πρόκειται για μια μη πολεμική συμβουλευτική αποστολή και αποστολή ανάπτυξης ικανοτήτων με στόχο την ενίσχυση των ιρακινών θεσμών και δυνάμεων ασφαλείας. Το NATO συμβουλεύει τους αρμόδιους αξιωματούχους άμυνας και ασφαλείας του Ιράκ και τα ιδρύματα επαγγελματικής στρατιωτικής εκπαίδευσης στην ευρύτερη περιοχή της Βαγδάτης και επικεντρώνεται σε τομείς όπως η πολιτική και η στρατηγική, η δημιουργία και η ανάπτυξη δυνάμεων, η διαχείριση πόρων κλπ⁷².

Επιπλέον, το NATO συνεχίζει να υποστηρίζει την Αφρικανική Ένωση (ΑΕ) στις ειρηνευτικές αποστολές της στην αφρικανική ήπειρο. Από το 2007, το NATO έχει παράσχει αεροπορική και ναυτιλιακή υποστήριξη στους ειρηνευτές της ΑΕ στη Σομαλία, καθώς και υποστήριξη για τη δημιουργία ικανοτήτων και την εκπαίδευση εμπειρογνομόνων στην έννοια της Αφρικανικής Εφεδρικής Δύναμης. Η Συμμαχία διεξάγει επίσης αποστολές εναέριας αστυνόμευσης⁷³.

4.2 Κόσσοβο

Η κατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο κλιμακώθηκε το 1998 μετά την ανακάλυψη τάφων στο δάσος της Ντρένιτσα και την αύξηση της ένοπλης βίας. Ο αλβανικός πληθυσμός διέφυγε και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας απέρριψε τις προσφορές για διεθνή διαμεσολάβηση. Τα ΗΕ αυστηροποίησαν τις κυρώσεις και ο σερβικός πληθυσμός εξέφρασε την αντίθεσή του στην εξωτερική ανάμειξη σε δημοψήφισμα του 1994. Ως απάντηση στην κλιμάκωση της σύγκρουσης, διάφοροι διεθνείς οργανισμοί κατέβαλαν προσπάθειες για την πρόληψη της βίας και την επίτευξη ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων. Ο ΟΑΣΕ προσχώρησε στις προσπάθειες αυτές, διεξάγοντας μια αποστολή παρακολούθησης και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέβαλε οικονομικούς περιορισμούς στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούσαν στη μείωση της ένοπλης βίας και στην προώθηση σοβαρών ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων⁷⁴.

⁷¹ NATO, (2022), Operations and missions: Το ίδιο

⁷² NATO, (2022), Operations and missions: Το ίδιο

⁷³ NATO, (2022), Operations and missions: Το ίδιο

⁷⁴ Marszałek M, (2020), *NATO's Peaceful Engagement in Kosovo*. (σ.89-104/95-101) Genesis – Current State – Perspectives, The Bellona Quarterly

Η υπό την ηγεσία του NATO Δύναμη του Κοσσυφοπεδίου (KFOR) επιβλέπει τις επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης στο Κοσσυφοπέδιο από τον Ιούνιο του 1999. Η KFOR δημιουργήθηκε μετά τη διεξαγωγή 78 ημερών αεροπορικής εκστρατείας του NATO κατά του καθεστώτος Μιλόσεβιτς, με στόχο τον τερματισμό της βίας στο Κοσσυφοπέδιο. Η επιχείρηση λαμβάνει την εντολή της από την απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ και τη στρατιωτικοτεχνική συμφωνία μεταξύ του NATO, της Γιουγκοσλαβίας και της Σερβίας. Οι κύριοι στόχοι της KFOR ήταν η πρόληψη της αναζωπύρωσης της βίας, η παροχή ασφάλειας, η αποστρατιωτικοποίηση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπεδίου, η υποστήριξη των ανθρωπιστικών προσπαθειών και ο συντονισμός με τους διεθνείς οργανισμούς. Σήμερα, η KFOR συνεχίζει να διατηρεί ένα ασφαλές περιβάλλον στο Κοσσυφοπέδιο και να διασφαλίζει την ελευθερία μετακίνησης.

Η KFOR αποτελείται από περίπου 3.700 στρατιώτες από 27 χώρες και είναι υπεύθυνη για την αποτροπή της επίθεσης, τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος, την αποστρατιωτικοποίηση του Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσσυφοπεδίου, την υποστήριξη των ανθρωπιστικών προσπαθειών και τον συντονισμό με διεθνείς οργανισμούς. Με την πάροδο του χρόνου, καθώς η κατάσταση ασφαλείας βελτιώνεται, η KFOR προσαρμόσε σταδιακά τη στάση των δυνάμεών της ώστε να γίνει μικρότερη και πιο ευέλικτη.

Η KFOR αναφέρεται στον Διοικητή της Κοινής Διοίκησης Δυνάμεων της Νάπολης και λειτουργεί υπό την εξουσία του Διοικητή της KFOR. Η KFOR έχει διάφορα καθήκοντα, μεταξύ των οποίων η βοήθεια στην επιστροφή των προσφύγων, η ανοικοδόμηση, η ασφάλεια και η δημόσια τάξη, η προστασία των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς και η υποστήριξη της ανάπτυξης της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής του Κοσσυφοπεδίου⁷⁵. Η KFOR παρέχει επίσης προστασία για τις μειονοτικές ομάδες και έχει υλοποιήσει πρόσθετα καθήκοντα, όπως η δημιουργία της Δύναμης Ασφαλείας του Κοσσυφοπεδίου. Διαιρείται σε δύο Περιφερειακές Διοικήσεις, με το HQ RC East να βρίσκεται στο Camp Bondsteel και το HQ RC West στο Camp Villaggio Italia. Το αρχηγείο της βρίσκεται στο Camp Film City στην Πρίστινα. Οι δυνάμεις στο Κοσσυφοπέδιο υπάγονται σε μια ενιαία αλυσίδα διοίκησης και το NATO διατηρεί εφεδρικές δυνάμεις έτοιμες να αναπτυχθούν αν χρειαστεί.

Φαίνεται ότι, παρά τη σημερινή σταθερότητα, η παρουσία των ειρηνευτικών δυνάμεων του NATO εξακολουθεί να θεωρείται απαραίτητη. Οι ντόπιοι πολίτες εκτιμούν τις προσπάθειες των διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων, αλλά ανησυχούν, ιδίως μεταξύ της σερβικής μειονότητας, ότι η αποχώρησή τους θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναζωπύρωση της ένοπλης βίας και σε πιθανή διεθνοποίηση της

⁷⁵ NATO, (2022), *Operations and missions: past and present*, ανακτήθηκε την 21/01/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm

σύγκρουσης. Η Σερβία εξακολουθεί να θεωρεί το Κοσσυφοπέδιο ως μέρος του κράτους της και δεν έχει ακόμη αναγνωρίσει την κυριαρχία του, παρά την ειρηνευτική συμφωνία. Αξιωματούχοι του NATO έχουν δηλώσει ότι η ειρηνευτική δύναμη θα παραμείνει στο Κοσσυφοπέδιο, αλλά το μέγεθός της θα καθοριστεί από την κατάσταση στην περιοχή.

Σε περίπτωση συνέχισης της σταθερότητας, το μέγεθος της δύναμης μπορεί να μειωθεί, αλλά μόνο στο απαραίτητο ελάχιστο για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Μια ουσιαστική μείωση της KFOR θα μπορούσε να έχει αρνητικές συνέπειες και να πλήξει την αξιοπιστία της ειρηνευτικής δύναμης. Οι αρμοδιότητες και το πεδίο δράσης των ειρηνευτικών δυνάμεων του NATO προσαρμόζονται ανάλογα με τις αλλαγές στο περιβάλλον ασφαλείας στο Κοσσυφοπέδιο. Αναμένεται ότι αυτό θα περιλαμβάνει τη στρατολόγηση, τον εξοπλισμό και την εκπαίδευση των μελλοντικών στρατιωτικών δυνάμεων του Κοσσυφοπεδίου. Το κοινοβούλιο του Κοσσυφοπεδίου έχει ήδη κάνει το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, υιοθετώντας νόμο από τον Δεκέμβριο του 2018 για τη δημιουργία των δικών του ενόπλων δυνάμεων, αποτελούμενων από 5.000 στρατιώτες ενεργού υπηρεσίας και 3.000 εφεδρικές δυνάμεις. Η διαδικασία μετασχηματισμού εκτιμάται ότι θα διαρκέσει έως και δέκα χρόνια.

4.3 Αφρική

Η Αφρικανική Ένωση (ΑΕ) και το NATO έχουν μια εδραιωμένη σχέση, με το NATO να υποστηρίζει την εφαρμογή της Αφρικανικής Αρχιτεκτονικής Ειρήνης και Ασφάλειας (APSA) και να παρέχει κρίσιμη υλικοτεχνική υποστήριξη στις ειρηνευτικές αποστολές της ΑΕ στο Σουδάν και τη Σομαλία. Για να διατηρηθεί αυτή η θετική σχέση, συνιστάται ένα νέο πρωτόκολλο που θα διέπει τους διοργανωτικούς δεσμούς με βάση τις εμπειρίες του παρελθόντος και τις ειρηνευτικές προσπάθειες. Η υποστήριξη του NATO προς τις Περιφερειακές Οικονομικές Κοινότητες (ΠΟΚ) και την Αφρικανική Εφεδρική Δύναμη (ASF) θεωρείται ο καλύτερος τρόπος για να εξισορροπηθεί ο ρόλος του NATO στην επίλυση των αφρικανικών συγκρούσεων με τις ανησυχίες των αφρικανικών κρατών για την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα⁷⁶.

Η πρώτη συνεργασία ΑΕ-NATO σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της Αποστολής της Αφρικανικής Ένωσης στο Σουδάν (AMIS), όπου το NATO παρείχε αερομεταφορές για τα στρατεύματα και βοήθησε στην εκπαίδευση. Η δεύτερη συνεργασία έλαβε χώρα στη Σομαλία, όπου το NATO παρείχε υποστήριξη στην Αποστολή της Αφρικανικής Ένωσης στη Σομαλία (AMISOM)⁷⁷. Η τελευταία και πιο αμφιλεγόμενη επιχείρηση του NATO στην Αφρική ήταν η επέμβαση στη Λιβύη, η

⁷⁶ Preben Kaarsholm, (2006) *Violence Political Culture & Development in Africa*, (σ.92-93) Athens, Ohio University Press

⁷⁷ NATO, (2010), "NATO Provides Airlift Support to African Union Mission in Somalia (AMISOM)," διαθέσιμο στο <http://www.aco.nato.int/page27220646.aspx>

οποία παραμένει θέμα συζήτησης. Οι Περιφερειακές Οικονομικές Κοινότητες (ΠΟΚ) έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικοί αρχικοί ανταποκριτές σε περιπτώσεις συγκρούσεων, όπως η Οικονομική Κοινότητα Δυτικοαφρικανικών Κρατών (ECOWAS) στη Λιβερία (1990), τη Σιέρα Λεόνε (1997), τη Γουινέα Μπισάου (1998) και την Ακτή Ελεφαντοστού (2000).

Στο Σουδάν και τη Σομαλία, η Διακυβερνητική Αρχή για την Ανάπτυξη (IGAD) διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο. Αξιοποίησε την εις βάθος γνώση της δυναμικής των συγκρούσεων στην περιοχή της για να διαμορφώσει σχέδια επέμβασης σε συνεργασία με την ΑΕ, με το NATO να παρέχει υλικοτεχνική υποστήριξη. Το παρακάτω διάγραμμα περιγράφει ένα προτεινόμενο πρωτόκολλο για την επίλυση προβλημάτων ασφαλείας, ξεκινώντας με τη διερεύνηση του προβλήματος και την ανάπτυξη λύσης από την REC (Περιφερειακή Οικονομική Κοινότητα), ακολουθούμενη από το συντονισμό μεταξύ της ΑΕ και της REC και, τέλος, τη διεθνή υποστήριξη της αποστολής⁷⁸.

Η προσέγγιση «Πρόβλημα → Διερεύνηση και λύση από την REC → Συντονισμός μεταξύ ΑΕ και REC → Διεθνής υποστήριξη για την αποστολή», ευθυγραμμίζεται με τον στόχο της ΑΕ να καθιερώσει τον συντονισμό με τις REC μέσω της APSA, μια αποδεδειγμένη μέθοδο επίλυσης συγκρούσεων που θα πρέπει να αναπαραχθεί σε άλλες αφρικανικές συγκρούσεις⁷⁹. Ωστόσο, υπάρχουν δύο κύριες προκλήσεις με αυτή την προσέγγιση: η ταχύτητα ανάπτυξης και οι ασαφείς αλυσίδες διοίκησης λόγω των πολλαπλών διοικητικών οργάνων. Ο συντονισμός των ενεργειών τριών οντοτήτων (RECs, ΑΕ, διεθνής κοινότητα) μπορεί να είναι χρονοβόρα διαδικασία και οι καθυστερήσεις κατά τη διάρκεια έντονων συγκρούσεων μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένες απώλειες. Η μακροπρόθεσμη λύση σε αυτό το ζήτημα είναι η πλήρης λειτουργία περιφερειακών ταξιαρχιών Αφρικανικών Εφεδρικών Δυνάμεων (ASF) που μπορούν να αναπτυχθούν γρήγορα σε καταστάσεις κρίσης, με το NATO να παρέχει υλικοτεχνική και τεχνική υποστήριξη για τη διασφάλιση της ετοιμότητάς τους.

Ο καθορισμός της κατάλληλης αλυσίδας διοίκησης και ο προσδιορισμός της κατάλληλης αρχής που πρέπει να συμβουλευτεί είναι σύνθετες έννοιες στα κράτη μέλη της ΑΕ. Υπάρχουν οκτώ επίσημα αναγνωρισμένες REC στην Αφρική, με ορισμένες χώρες να έχουν πολλαπλά μέλη και ορισμένες να είναι μέλη περιφερειακών διοικητικών οργάνων εκτός της ΑΕ, όπως ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών. Στην περίπτωση της επέμβασης στη Λιβύη, ο Σύνδεσμος Αραβικών Κρατών ήταν αυτός με τον οποίο το NATO διαβουλευτήκε και ενέκρινε την εφαρμογή της ζώνης απαγόρευσης πτήσεων, προκαλώντας αντιπαραθέσεις και απειλώντας τις προοπτικές μακροπρόθεσμης επιτυχίας. Για να αποφευχθούν τέτοιες καταστάσεις στο μέλλον, πρέπει να υπάρχει ένα αμοιβαία συμφωνημένο πλαίσιο

⁷⁸ Levitt J., (2007), "Pro-Democratic Interventions in Africa", in *Wisconsin Law Journal*, Vol. 24 n. 3

⁷⁹ Ping J., (2010), *African Peace And Security Architecture*, African Union-REC-APSA

για συνεχή επικοινωνία μεταξύ των αρμόδιων REC, της ΑΕ και της διεθνούς κοινότητας σε περίπτωση κρίσης⁸⁰.

Το NATO και η ΑΕ προσπαθούν να ενισχύσουν τη σχέση τους μέσω μεγαλύτερης συνεργασίας σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος. Η συνεργασία αυτή εγκαθιδρύεται σε τρεις κύριους τομείς: επιχειρησιακή υποστήριξη, εκπαιδευτική υποστήριξη και διαρθρωτική βοήθεια, μαζί με δραστηριότητες σύνδεσης και συντονισμού. Η επιχειρησιακή υποστήριξη περιλαμβάνει τη στρατηγική αεροπορική και θαλάσσια μεταφορά, καθώς και τον στρατηγικό σχεδιασμό για την αποστολή της ΑΕ στη Σομαλία. Η εκπαιδευτική υποστήριξη περιλαμβάνει την πρόσκληση αξιωματικών της ΑΕ να παρακολουθήσουν τις εγκαταστάσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης του NATO και την παροχή εκπαίδευσης μέσω των κινητών ομάδων εκπαίδευσης και κατάρτισης του NATO.

Η διαρθρωτική βοήθεια περιλαμβάνει στοχευμένη υποστήριξη για την έννοια της Αφρικανικής Δύναμης Εφεδρείας και συναφή έργα, όπως ασκήσεις, έγκαιρη προειδοποίηση και ετοιμότητα για καταστροφές⁸¹. Επιπλέον, το NATO έχει δημιουργήσει γραφείο συνδέσμου στην έδρα της ΑΕ στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας. Με επικεφαλής έναν ανώτερο αξιωματικό στρατιωτικό σύνδεσμο, το γραφείο αυτό παρέχει υποστήριξη από ειδικούς επί του θέματος κατόπιν αιτήματος της ΑΕ. Το NATO συνεργάζεται επίσης στενά με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη, για τον συντονισμό των εργασιών του με την ΑΕ. Η συνεργασία του NATO με την ΑΕ καθοδηγείται κυρίως από αιτήματα της Αφρικανικής Ένωσης για συγκεκριμένες μορφές υποστήριξης. Οι κύριοι τομείς συνεργασίας, που συμφωνήθηκαν τον Μάρτιο του 2020, είναι η επιχειρησιακή υποστήριξη, η εκπαιδευτική υποστήριξη και η διαρθρωτική βοήθεια⁸². Στη σύνοδο κορυφής της Βαρσοβίας το 2016, οι ηγέτες του NATO δεσμεύτηκαν να αυξήσουν την πολιτική και πρακτική συνεργασία με την Αφρικανική Ένωση.

Επιπλέον, το NATO ενέκρινε το πλαίσιο για τον Νότο, το οποίο επιδιώκει να εξορθολογήσει τις προσπάθειες του NATO για την αντιμετώπιση των προκλήσεων με τη βελτίωση των δυνατοτήτων, την αύξηση της πρόβλεψης και της αντίδρασης και την ενίσχυση των περιφερειακών εταιρικών σχέσεων και των προσπάθειών για την ανάπτυξη ικανοτήτων. Τον Νοέμβριο του 2019, το NATO και η ΑΕ υπέγραψαν συμφωνία για την ενίσχυση της πολιτικής και πρακτικής τους συνεργασίας. Τον Μάρτιο του 2020, οι Σύμμαχοι ενέκριναν πρόσθετες πρωτοβουλίες συνεργασίας για την προοδευτική ωρίμανση της σχέσης NATO-ΑΕ από την ad hoc υποστήριξη στην ουσιαστική πρακτική εταιρική σχέση. Οι δευτερεύουσες διοικήσεις του NATO, όπως η Κοινή Διοίκηση Δυνάμεων Νάπολη και η Στρατηγική Διεύθυνση του NATO,

⁸⁰ Ping J. (2010) *African Peace And Security Architecture*, African Union-REC-APSA

⁸¹NATO, (2022), *Cooperation with the African Union*, ανακτήθηκε την 12/02/22 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8191.htm

⁸²NATO, (2022), *Cooperation with the African Union*, ανακτήθηκε την 12/02/22 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8191.htm

διαδραματίζουν βασικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια.

Η συνεργασία NATO-Αφρικανικής Ένωσης (ΑΕ) έχει υποστεί αξιοσημείωτη μεταμόρφωση από το 2005, όταν το NATO παρείχε υλικοτεχνική βοήθεια στην αποστολή της ΑΕ στο Νταρφούρ. Με την πάροδο των ετών, το NATO έχει παράσχει την υποστήριξή του στην ΑΕ με διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών αερομεταφορών και των θαλάσσιων μεταφορών, καθώς και με την αποστολή εμπειρογνομώνων επί του θέματος στην έδρα της ΑΕ στην Αιθιοπία. Αυτοί οι εμπειρογνώμονες έχουν συνεισφέρει σημαντικά σε τομείς προτεραιότητας όπως η ναυτιλία, η χρηματοδότηση, η παρακολούθηση, οι προμήθειες, ο συντονισμός των αεροπορικών μετακινήσεων, οι επικοινωνίες, η τεχνολογία πληροφοριών, η διοικητική μέριμνα, οι ανθρώπινοι πόροι, η διαχείριση του στρατιωτικού δυναμικού και οι καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Συνεργάστηκαν στενά με τους ομολόγους τους της ΑΕ για να μοιραστούν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, με τη διάρκεια της υποστήρισής τους να κυμαίνεται από 6 έως 12 μήνες, η οποία μπορεί να ανανεωθεί κατόπιν αιτήματος της ΑΕ⁸³.

Τα τελευταία χρόνια, το NATO προσέφερε επίσης υποστήριξη εμπειρογνομώνων και εκπαίδευσης στην έννοια της Αφρικανικής Δύναμης Εφεδρείας (ASF), όπως ζητήθηκε από την ΑΕ. Η ASF, η οποία πρόκειται να αναπτυχθεί σε περιόδους κρίσης στην ήπειρο, αντιπροσωπεύει το όραμα της ΑΕ για έναν ηπειρωτικό μηχανισμό ασφαλείας. Το NATO παρείχε πολύτιμες δογματικές γνώσεις και πρακτικές εμπειρίες που συνδέονται με τη Δύναμη Ανταπόκρισης του NATO και την Κοινή Ομάδα Δράσης Πολύ Υψηλής Ετοιμότητας του NATO για να βοηθήσει στην προώθηση της έννοιας της ASF. Αυτό περιελάμβανε προγράμματα πιστοποίησης και εκπαίδευσης, καθώς και υποστήριξη για στρατιωτικές ασκήσεις και διαδικασίες αποκόμισης διδαγμάτων. Επιπλέον, το NATO συμμετείχε ενεργά στην πλήρη επιχειρησιακή ικανότητα της ηπειρωτικής βάσης διοικητικής μέριμνας της ASF στη Ντουάλα του Καμερούν.

Η σχέση NATO-ΑΕ συνέχισε να αναπτύσσεται και να ενισχύεται με την πάροδο των ετών. Το 2015, το NATO άνοιξε το γραφείο συνδέσμου του στην έδρα της ΑΕ στην Αντίς Αμπέμπα και ξεκίνησε έναν ετήσιο διάλογο μεταξύ στρατιωτικών και στρατιωτικού προσωπικού. Το 2016, οι ηγέτες του NATO συμφώνησαν να ενισχύσουν και να επεκτείνουν περαιτέρω την πολιτική και πρακτική συνεργασία τους με την ΑΕ στη Σύνοδο Κορυφής της Βαρσοβίας. Το 2019 υπογράφηκε συμφωνία συνεργασίας για να έρθουν το NATO και η ΑΕ ακόμη πιο κοντά. Το 2020, οι δύο οργανισμοί συμφώνησαν σε μια νέα σειρά μέτρων για την περαιτέρω ολοκλήρωση της συνεργασίας τους. Και το 2021, τέθηκε σε εφαρμογή ένα σχέδιο συνεργασίας NATO-ΑΕ για τη σταδιακή ενίσχυση της στρατιωτικής συνεργασίας που προσφέρεται στην ΑΕ⁸⁴.

⁸³ NATO, (2022), *Cooperation with the African Union*, το ίδιο

⁸⁴NATO, (2022), *Cooperation with the African Union*, ανακτήθηκε την 19/02/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8191.htm

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ - ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΗΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

5.1 Διεθνές Δίκαιο ΗΕ στην Προστασία Κρατικής Οντότητας

Η αρχή της εδαφικής ακεραιότητας προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 4 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο ορίζει: «All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations⁸⁵».

Η αρχή της μη επέμβασης σχετίζεται άμεσα με τον σεβασμό της αρχής της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών και αποτυπώνεται στο άρθρο 2 παρ. 7 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών: «Nothing contained in the present Charter shall authorize the United Nations to intervene in matters which are essentially within the domestic jurisdiction of any state or shall require the Members to submit such matters to settlement under the present Charter; but this principle shall not prejudice the application of enforcement measures under Chapter VII⁸⁶».

Σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της αρχής αυτής έπαιξε και η 2625/1970 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με την οποία: «No State or group of States shall have the right to intervene directly or indirectly for any reason whatsoever in the internal or external affairs of any other State. Therefore, armed intervention and all other forms of interference against the personality of a State or against its political, economic or artistic elements are in violation of international law⁸⁷».

Η αρχή, λοιπόν, αυτή συμπεριελήφθη σε συγκεκριμένους εθιμικούς κανόνες, οι οποίοι αναλύονται ως εξής, σύμφωνα με τον Antonio Cassese:

α. Απαγορεύεται σε κάθε κράτος να επεμβαίνει στην εσωτερική οργάνωση ενός άλλου κράτους.

β. Απαγορεύεται η παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις ενός άλλου κράτους. Υπό το πρίσμα αυτό, ένα κράτος δεν μπορεί να ασκήσει πίεση σε

⁸⁵https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=10, ανακτήθηκε την 16-12-2023

⁸⁶ Βλέπε παράρτημα «Β» της παρούσης εργασίας.

⁸⁷https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=10, ανακτήθηκε την 18/12/2022

συγκεκριμένα εθνικά σώματα άλλων κρατών ή να παρεμβληθεί στις σχέσεις μεταξύ ξένων κυβερνητικών αρχών και των υπηκόων.

γ. Υποχρεούνται τα κράτη να απέχουν από την έρευνα, οργάνωση ή επίσημη υποστήριξη σε δραστηριότητες επί του εδάφους τους, οι οποίες, όμως, είναι επιβλαβείς για ένα ξένο κράτος. Αξίζει δε να τονιστεί ότι ο κανόνας αυτός δεν απαγορεύει υπονομευτικές ενέργειες εναντίον ξένων κρατών που διεξάγονται από ιδιώτες χωρίς κρατική ανάμειξη⁸⁸.

Η αρχή αυτή, ωστόσο, με την πάροδο των ετών εξελίχθηκε και σε αυτό συνέβαλαν η εισαγωγή περαιτέρω νομικών περιορισμών στη χρήση ή την απειλή βίας, η τάση για διεθνής συνεργασία και κυρίως, η πρόοδος στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁸⁹. Πράγματι, παρατηρείται την τελευταία εικοσαετία, μια μορφή ελαστικότητας κι από την πλευρά των Ηνωμένων Εθνών όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της μη επέμβασης σε περιπτώσεις παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

5.2 Αποφάσεις ΗΕ για τη Ρωσική Εισβολή στην Ουκρανία

Resolution 2623 (2022) ⁹⁰ Adopted by the Security Council at its 8980th meeting, on 27 February 2022

The Security Council, Having considered the item on the agenda of its 8979th meeting, as contained in documents/Agenda/8979. Taking into account that the lack of unanimity of its permanent members at the 8979th meeting has prevented it from exercising its primary responsibility for the maintenance of international peace and security. Decides to call an emergency special session of the General Assembly to examine the question contained in document S/Agenda/8979.

According to the NATO website, Article 5 specifically lays out⁹¹:

“The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defense recognized by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore

⁸⁸ Antonio Cassese, (2005) *Διεθνές Δίκαιο*, σελ. 71 Μετάφραση Σαριδάκης Γ. Αθήνα: Gutenberg

⁸⁹ Antonio Cassese, (2005) Το ίδιο (σελ. 72)

⁹⁰ <http://unscr.com/en/resolutions/262>

⁹¹ <https://edition.cnn.com/2022/03/07/politics/what-is-nato-article-5/index.html>

and maintain the security of the North Atlantic area.

Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security.”

During the Cold War, the main concern was the Soviet Union, **but in recent years, Russia’s aggressive actions in eastern Europe** have been the focus of attention.

Το κεφάλαιο VII⁹² του χάρτη των ΗΕ, περιέχει διατάξεις σχετικές με «Ενέργειες σε περίπτωση απειλής, εναντίον της Ειρήνης, Διαταράξεως της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων». Το κεφάλαιο VII του χάρτη, είναι το σημαντικότερο διότι καθορίζει τις ενέργειες που επιβάλλεται να αναληφθούν όταν απειλείται η ειρήνη και η σύγκρουση είναι επικείμενη. Συνεπακόλουθα, είναι το θεσμικό κείμενο το οποίο δημιουργεί τις βάσεις για συνέργεια με δυνάμεις των κρατών μελών ή με συνδεδεμένους οργανισμούς. Η «παντοδυναμία» του ΣΑ/ΗΕ έχει προφανώς και αρνητικές όψεις όσον αφορά στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, λόγω βέτο, τονίζοντας ότι σε τέτοιες περιπτώσεις την ανάγκη να αποτελεί η εθνική ασφάλεια μέριμνα κυρίως του κάθε κράτους.

Το κεφάλαιο VII, δεν μπορεί να σταθεί από μόνο του. Εντούτοις, κατά την εξέταση του χάρτη στην ολότητα του δημιουργούνται ασάφειες, καθώς πολλά άρθρα μεταξύ τους είναι αντιφατικά με αποτέλεσμα να υπάρχουν φωνές οι οποίες αμφισβητούν τη νομιμότητα επέμβασης ή χρήσης βίας του οργανισμού.

Στην περίπτωση της Ουκρανίας υπήρξε καταδίκη της Ρωσίας από τη Γενική συνέλευση των ΗΕ και στην περίπτωση της Κριμαίας το 2014 αλλά και στην εισβολή στην ολότητα της Ουκρανίας την 24 Φεβρουαρίου 2022 και μεγάλος αριθμός κρατών έχουν λάβει περιοριστικά μέτρα⁹³ κατά της Ρωσίας τόσο σε διπλωματικούς όσο και σε πολιτικούς, οικονομικούς και εμπορικούς όρους.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ κατά την 8980^η ⁹⁴ συνεδρίασή του, στις 27 Φεβρουαρίου 2022, ένεκα του ΒΕΤΟ της Ρωσίας το εμπόδισε να ασκήσει την πρωταρχική του ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και αποφάσισε να συγκαλέσει έκτακτη ειδική σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης για να εξετάσει το ζήτημα που περιέχεται στο έγγραφο S/Agenda/8979. Κατά τη γενική συνέλευση που έλαβε χώρα καταδικάστηκε η Ρωσία με ψήφους 141, 5 υπέρ της Ρωσίας και 34 μέλη απείχαν της διαδικασίας και αποφασίστηκε η λήψη μέτρων των μελών των ΗΕ κατά της Ρωσίας⁹⁵.

⁹² Βλέπε Παράρτημα «Β» της παρούσης

⁹³ Βλέπε Παράρτημα «Η» της παρούσης εργασίας

⁹⁴ <http://unscr.com/en/resolutions/2623>

⁹⁵ Βλέπε Παράρτημα «Η» της παρούσης εργασίας

5.3 Ρωσική Εισβολή στην Ουκρανία_ Αντίδραση του NATO

Πριν από τη ρωσική εισβολή, η σχέση μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας αποτελούσε κρίσιμο παράγοντα στο γεωπολιτικό τοπίο της Ευρώπης. Ο ρόλος του NATO και της ΕΕ στην αντιμετώπιση της σχέσης μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας είχε μεγάλη σημασία. Τα γεγονότα της 28ης Φεβρουαρίου 2014 αποτέλεσαν σημείο καμπής στη μεταψυχροπολεμική εποχή και ο αντίκτυπός τους στην ασφάλεια και την εξωτερική πολιτική της Ευρώπης παραμένει αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των ιστορικών. Η Ουκρανία, ως πρώην σοβιετική δημοκρατία, είχε ισχυρούς πολιτιστικούς, οικονομικούς και πολιτικούς δεσμούς με τη Ρωσία.

Η Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία δεν ήλθε ξαφνικά, ούτε συνέβη εν κενώ. Έχει ένα ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα πρέπει να εξεταστεί. Ταυτόχρονα, λόγω της φύσης της Ρωσίας ως πυρηνικής υπερδύναμης, το NATO παρότι έχει με όλους τους τρόπους καταδικάσει την εισβολή δεν έχει επίσημα αναπτύξει δυνάμεις στην περιοχή. Έχει όμως αναπτύξει ιδιαίτερα τον συντονισμό των μελών του (με δύο αξιοσημείωτες εξαιρέσεις) ώστε να ενισχύσει την Ουκρανία. Είχε φυσικά ρόλο και στην ενίσχυση και εκπαίδευση στην Ουκρανία και στο πρόσφατο παρελθόν.

Ωστόσο, με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, η Ουκρανία κήρυξε την ανεξαρτησία της και άρχισε να διαχωρίζεται πολιτικά, οικονομικά και διοικητικά από τη Μόσχα. Παρόλα αυτά, η χώρα είχε τη στενότερη αλληλεξάρτηση με τη Ρωσία, με αποτέλεσμα τη διαφθορά και την ανάμειξη της Μόσχας. Η Πορτοκαλί Επανάσταση του 2004 ήταν ένα σημαντικό γεγονός στην πολιτική ιστορία της Ουκρανίας, που οδήγησε σε πολιτική ανατροπή και στενότερους δεσμούς με τη Δύση. Η ΕΕ απέτυχε να επιλύσει την κατάσταση και η απροθυμία της να προσφέρει προοπτική ένταξης αποδυνάμωσε την επιρροή της στην ανάπτυξη της Ουκρανίας⁹⁶. Το 2002, η Ουκρανία δήλωσε την πρόθεσή της να ενταχθεί στο NATO, αλλά η πολιτική διαφθορά εμπόδισε αυτή τη δυνατότητα.

Η εκλογή του προέδρου Βίκτορ Γιούσενκο μετά την Πορτοκαλί Επανάσταση⁹⁷

⁹⁶ Rossano C. (2022), *EU-NATO Security Cooperation: facing challenges and opportunities in the Southern and Eastern Flanks*, Master Thesis International Relations, (σ.53-61) Luiss University, Rome

⁹⁷ Kubicek P (2008) *The History of Ukraine*, (σ.5-7). Westport, CT: Greenwood Press. Στις εκλογές του 2004, ο διάδοχος του Κούτσμα, Βίκτορ Γιανουκόβιτς, προσπάθησε να κερδίσει την εκλογή με παραπονημένα αποτελέσματα της ψηφοφορίας. Η αντιπολίτευση, υπό την ηγεσία του πρώην πρωθυπουργού Βίκτορ Γιούσενκο ξεκίνησε διαδηλώσεις διαμαρτυρίας που έφεραν χιλιάδες Ουκρανούς στους δρόμους. Αυτή ήταν η «**Πορτοκαλί Επανάσταση**», που πήρε το όνομά της από τα χρώματα του κόμματος του Γιούσενκο. Τελικά, χάρη στις διαμαρτυρίες, την παρέμβαση των ουκρανικών δικαστηρίων και τη διεθνή μεσολάβηση, πραγματοποιήθηκε ένας νέος γύρος εκλογών και ο Γιούσενκο, ο οποίος είχε μυστηριωδώς δηλητηριαστεί κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, έγινε πρόεδρος. Αν και η «Πορτοκαλί Επανάσταση» αποτέλεσε την απαρχή μιας νέας

κατέστησε την Ουκρανία ισχυρό πλεονέκτημα για τα καθήκοντα ασφαλείας του NATO και τις επιχειρήσεις αντιμετώπισης κρίσεων. Ωστόσο, η έλλειψη ενδιαφέροντος της ΕΕ για την Ουκρανία και η διακοπή των προμηθειών φυσικού αερίου της Gazprom προς την ΕΕ το 2006 αποτέλεσαν σημαντικά γεγονότα στις ρωσο-ουκρανικές σχέσεις. Η κρίση φυσικού αερίου της περιόδου 2006-2009 ήταν αποτέλεσμα της άρνησης της Ουκρανίας να αποδεχθεί συμμετοχή στο δίκτυο αγωγών διαμετακόμισης και της συσσώρευσης χρέους ύψους 1,5 δισεκατομμυρίου δολαρίων από την Ουκρανία για προμήθειες φυσικού αερίου το 2007. Η ρωσική και η ουκρανική πλευρά κατηγόρησαν η μία την άλλη για τη διαμάχη, με αποτέλεσμα να μειωθούν στο μισό οι προμήθειες σύντομα⁹⁸.

Το 2014, η ρωσική προσάρτηση της Κριμαίας επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τα γεγονότα γύρω από τη σχέση της Ουκρανίας τόσο με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όσο και με το NATO. Το Κρεμλίνο είδε την εμπλοκή της ΕΕ και του NATO στην περιοχή ως άμεση απειλή για τα ρωσικά συμφέροντα και το συναίσθημα αυτό ήταν εμφανές ήδη από το 2004. Το 2010 ιδρύθηκε η ευρασιατική τελωνειακή ένωση και η Μόσχα πίεσε την Ουκρανία να συμμετάσχει, αλλά η Ουκρανία διαπραγματευόταν επίσης μια Συμφωνία Σύνδεσης και μια Βαθιά και Ολοκληρωμένη Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών με την ΕΕ. Το 2013, ο Ουκρανός πρόεδρος Γιανουκόβιτς ανέστειλε τις διαπραγματεύσεις με την ΕΕ, γεγονός που οδήγησε σε εκτεταμένες δημόσιες διαμαρτυρίες και στην επανάσταση Euromaidan⁹⁹. Η προσωρινή κυβέρνηση που ακολούθησε υπέγραψε εμπορική συμφωνία με την ΕΕ, η οποία θεωρήθηκε ως ένα πρώτο βήμα προς την ένταξη στην ΕΕ. Τα γεγονότα αυτά δημιούργησαν τις ιδανικές συνθήκες για να εισβάλει η Ρωσία και να προσαρτήσει την Κριμαία το 2014, όταν η Ουκρανία βρισκόταν σε ευάλωτη κατάσταση με προσωρινή κυβέρνηση και

περιόδου ελπίδας για πολλούς Ουκρανούς, η χώρα εξακολουθούσε να μαστίζεται από έντονα πολιτικά φέουδα και διαιρέσεις.

⁹⁸ Rossano C. (2022), *EU-NATO Security Cooperation: facing challenges and opportunities in the Southern and Eastern Flanks*, Master Thesis International Relations, (σ.65-69) Luiss University, Rome

⁹⁹ Menon & Rumer, (2015) Eugene, *Conflict in Ukraine: The Unwinding of the Post-Cold War Order*, (σ.79-81) Cambridge, MA: MIT Press

Η **εξέγερση του Μαϊντάν**, ήταν ένα κύμα διαδηλώσεων και εμφυλίων αναταραχών στην Ουκρανία, που ξεκίνησε στις 21 Νοεμβρίου 2013 με μεγάλες διαδηλώσεις στο Maidan Nezalezhnosti (Πλατεία Ανεξαρτησίας) στο Κίεβο. Οι διαμαρτυρίες πυροδοτήθηκαν από την ξαφνική απόφαση του Προέδρου Βίκτορ Γιανουκόβιτς να μην υπογράψει τη Συμφωνία Σύνδεσης Ευρωπαϊκής Ένωσης-Ουκρανίας, επιλέγοντας αντ' αυτού στενότερους δεσμούς με τη Ρωσία και την Ευρασιατική Οικονομική Ένωση. Το κοινοβούλιο της Ουκρανίας είχε εγκρίνει με συντριπτική πλειοψηφία την οριστικοποίηση της Συμφωνίας με την ΕΕ, αλλά η Ρωσία είχε ασκήσει πίεση στην Ουκρανία να την απορρίψει. Το εύρος των διαδηλώσεων διευρύνθηκε, με εκκλήσεις για παραίτηση του Γιανουκόβιτς και της κυβέρνησης Αζάροφ. Οι διαδηλωτές αντιτάχθηκαν σε αυτό που έβλεπαν ως εκτεταμένη κυβερνητική διαφθορά, κατάχρηση εξουσίας, παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την επιρροή των ολιγαρχών. Η Διεθνής Διαφάνεια όρισε τον Γιανουκόβιτς ως το κορυφαίο παράδειγμα διαφθοράς στον κόσμο. Η βίαιη διασπορά των διαδηλωτών στις 30 Νοεμβρίου προκάλεσε περαιτέρω οργή. Το Euromaidan οδήγησε στην Επανάσταση της Αξιοπρέπειας του 2014.

απροετοίμαστο στρατό¹⁰⁰.

Η προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία ως απάντηση στην ουκρανική επανάσταση αποτέλεσε σημαντικό σημείο καμπής στην πολιτική ασφαλείας της Δύσης. Από νομικής άποψης, η πλειοψηφία της διεθνούς κοινότητας κάλεσε τα κράτη να μην αναγνωρίσουν την αλλαγή του καθεστώτος της Κριμαίας. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε ψήφισμα τον Μάρτιο του 2014, με 100 από τα 193 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων όλων των δυτικών κρατών, να επιβεβαιώνουν την εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας, η οποία περιελάμβανε την Κριμαία.

Παρά τον μη δεσμευτικό χαρακτήρα του ψηφίσματος, εξέφρασε την κυρίαρχη άποψη της διεθνούς κοινότητας, θεωρώντας την προσάρτηση παράνομη και παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Σε απάντηση, οι δυτικές χώρες, ιδίως η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και το ΝΑΤΟ, ανέλαβαν δράση με διάφορα μέσα. Η ΕΕ θεώρησε ότι η προσάρτηση αποτέλεσε ένα κάλεσμα αφύπνισης και επανεξέτασε τις σχέσεις της με τη Ρωσία και τους γείτονές της.

Η σύγκρουση σύντομα κλιμακώθηκε σε έναν επίμονο υβριδικό πόλεμο, προκαλώντας πάνω από 14.000 θανάτους και κοστίζοντας στην Ουκρανία πάνω από 10 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 2014 και το 2015 καθιερώθηκαν διπλωματικές προσπάθειες μέσω των συμφωνιών του Μινσκ, στις οποίες συμμετείχαν η Ρωσία, η Ουκρανία και ο ΟΑΣΕ με διαμεσολαβητές τη Γερμανία και τη Γαλλία¹⁰¹.

Με αφορμή την εισβολή των ρωσικών στρατευμάτων στα ουκρανικά εδάφη την 24^η Φεβρουαρίου 2022 και την, εν ολίγοις, έναρξη ενός νέου ρωσοουκρανικού πολέμου, στο επίκεντρο του θεωρητικού ενδιαφέροντος έχει δικαιολογημένα βρει θέση η διάταξη του **άρθρου 2 παρ. 4 του Χάρτη των ΗΕ** περί απαγόρευσης της απειλής ή χρήσης βίας¹⁰².

Πώς αξιολογούνται, οι τεκταινόμενες ενέργειες στο πλαίσιο των καταστατικών υποχρεώσεων των κρατών-μελών των ΗΕ και του ΝΑΤΟ με επίκεντρο τη Ρωσική εισβολή/διάταξη; Πώς αντιλαμβάνεται ο Οργανισμός ΗΕ τη νομιμότητα της χρήσης βίας στις διεθνείς σχέσεις; Τι είναι ο μηχανισμός συλλογικής ασφάλειας και ποια η σύνδεση της επιβολής μέτρων και κυρώσεων με αυτόν;

Αναφορικά με τα γεγονότα, σε πρόσφατο ψήφισμά της σε έκτακτη σύνοδό της η Γενική Συνέλευση των ΗΕ απεφάνθη ότι «η Ρωσική Ομοσπονδία πρέπει να

¹⁰⁰ Rossano C. (2022), EU-NATO Security Cooperation: facing challenges and opportunities in the Southern and Eastern Flanks, Master Thesis International Relations, (σ.71) Luiss University, Rome

¹⁰¹ Rossano C., (2022), EU-NATO Security Cooperation: Το ίδιο (σ.80-81)

¹⁰²<https://www.ot.gr/2022/03/02/epikairothta/kosmos/oie-kalei-ti-rosia-na-stamatisei-ton-polemo-stin-oukrania/>

σταματήσει αμέσως τη χρήση βίας κατά της Ουκρανίας και να απέχει από περαιτέρω παράνομη απειλή για χρήση βίας εναντίον οποιουδήποτε κράτους του ΟΗΕ». Στο ψήφισμα αυτό η Ρωσία άσκησε veto, 35 μέλη απείχαν, ενώ 5 καταψήφισαν¹⁰³.

Σε συνέχεια των εξελίξεων και στο πλαίσιο του όλου θεσμοθετημένου εννόμου συστήματος των ΗΕ, προβλέπεται ο μηχανισμός της συλλογικής ασφάλειας ο οποίος ενεργοποιείται σε περίπτωση υπαγωγής στις διατάξεις του **Κεφαλαίου 7 του ΧΗΕ**¹⁰⁴ για Ενέργειες σε Περίπτωση Απειλής της Ειρήνης, Διατάραξης της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων. Η συλλογική ασφάλεια αποτελεί ένα εκτεταμένο σύστημα εξαναγκαστικών συλλογικών μέτρων κατά των κρατών που παραβιάζουν την απαγόρευση της χρήσης βίας και θέτουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια¹⁰⁵.

Η ΕΕ εξέδωσε δηλώσεις με τις οποίες καταδίκασε τις ενέργειες της Ρωσίας και επέβαλε μια σειρά κυρώσεων στη χώρα. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, μαζί με τους ηγέτες της G7, αποφάσισαν να αναστείλουν τη συμμετοχή τους στην προετοιμασία της συνόδου κορυφής της G8, η οποία επρόκειτο να διεξαχθεί στη Ρωσία αργότερα μέσα στο έτος και τελικά ακυρώθηκε¹⁰⁶.

Όσον αφορά την αντίδραση του NATO, η συμμαχία αύξησε τις προσπάθειές της να στηρίξει την Ουκρανία, συμπεριλαμβανομένης της παροχής στρατιωτικής και οικονομικής στήριξης, της ενίσχυσης της συνεργασίας στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας και της ενίσχυσης των εταιρικών σχέσεων με άλλες χώρες της περιοχής. Το NATO αύξησε επίσης την ετοιμότητα και την ετοιμότητά του, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της στρατιωτικής του παρουσίας στην περιοχή, της διεξαγωγής περισσότερων ασκήσεων και της ενίσχυσης των δυνατοτήτων πυραυλικής άμυνας¹⁰⁷.

¹⁰³<https://www.ot.gr/2022/03/02/epikairothta/kosmos/oie-kalei-ti-rosia-na-stamatisei-ton-polemo-stin-oukrania/>

¹⁰⁴ Διαδικασίες λειτουργίας ΣΑ/ΗΕ όπως Παράρτημα «Δ» της παρούσης εργασίας (σ. «Δ-1» /υποσημείωση «1»). Για την ύπαρξη απειλής ή διατάραξης της διεθνούς ειρήνης αποφαινεται το Συμβούλιο Ασφαλείας και επιβάλλει εξαναγκαστικά μέτρα. Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει κρίνει στο παρελθόν ως απειλές τις εμφύλιες συρράξεις, τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη δημοκρατική εκτροπή, την τρομοκρατία, την πειρατεία και τη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, ενώ γενικώς έχει τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίζει in concreto αν συντρέχει περίπτωση απειλής της διεθνούς ειρήνης που χρήζει της ενεργοποίησης του συστήματος συλλογικής ασφάλειας.

¹⁰⁵<https://www.ot.gr/2022/03/02/epikairothta/kosmos/oie-kalei-ti-rosia-na-stamatisei-ton-polemo-stin-oukrania/>

¹⁰⁶ Rossano C. (2022), EU-NATO Security Cooperation: Το ίδιο (σ.74-76) Η αντίδραση της ΕΕ εκφράστηκε με έναν μηχανισμό κυρώσεων τριών σταδίων, ο οποίος περιλαμβάνει διπλωματικές κυρώσεις, στοχευμένα μέτρα κατά φυσικών και νομικών προσώπων και τομεακές οικονομικές κυρώσεις. Οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕΕ συμφώνησαν σε περιοριστικά μέτρα κατά αξιωματούχων που εμπλέκονται στην απειλή της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας

¹⁰⁷ Rossano C., (2022), EU-NATO Security Cooperation: Το ίδιο (σ.78)

Τον Φεβρουάριο του 2022 - και αφού είχε προηγηθεί η συγκέντρωση στρατευμάτων σε Ρωσικό και Λευκορωσικό έδαφος - η Ρωσία εισβάλλει στην Ουκρανία. Αποτυγχάνει να κατακτήσει το Κίεβο, η Ουκρανική κυβέρνηση παραμένει στην θέση της και μετά την αποχώρηση από την βόρεια Ουκρανία πίσω στην Λευκορωσία των Ρωσικών στρατευμάτων ο πόλεμος παραμένει ενεργός - έως και σήμερα - στην ανατολική Ουκρανία.

Μετά την απρόκλητη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και σύμφωνα με τον αμυντικό σχεδιασμό για την προστασία όλων των συμμάχων, το NATO λαμβάνει πρόσθετα μέτρα για την περαιτέρω ενίσχυση της αποτροπής και της άμυνας σε ολόκληρη τη συμμαχία¹⁰⁸.

Μεγάλος αριθμός χωρών προχωρούν σε κυρώσεις οικονομικού και πολιτικού χαρακτήρα εναντίων της Ρωσίας και της Ουκρανίας, σε αυτές τις κινήσεις πρωτοστατούν οι Ε.Ε., οι ΗΠΑ, το NATO και σύμμαχοί τους. Ειδικά το NATO και οι χώρες του μεταφέρουν τεχνογνωσία, εκπαιδεύουν και παραδίδουν πολεμικό υλικό στην Ουκρανία. Παρότι το σύνολο του υλικού που μεταφέρθηκε δεν είναι πιθανότατα γνωστό, θα επιχειρήσουμε μια σύνοψη με βάση ανοιχτές πηγές τις συνεισφορές με ενδεικτικό τρόπο.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες παρέχουν στρατιωτική βοήθεια στην Ουκρανία από το 2014. Αυτή περιλαμβάνει τόσο μη θανατηφόρο όσο και θανατηφόρο εξοπλισμό, καθώς και εκπαίδευση για τα ουκρανικά στρατεύματα. Η βοήθεια έχει εγκριθεί και χρηματοδοτηθεί από διάφορους προέδρους, όπως ο Μπαράκ Ομπάμα¹⁰⁹, ο

¹⁰⁸https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη του NRF για πρώτη φορά σε αποτρεπτικό και αμυντικό ρόλο. Οι Σύμμαχοι έχουν θέσει χιλιάδες πρόσθετες δυνάμεις σε υψηλή ετοιμότητα, διασφαλίζοντας ότι η NRF συνεχίζει να έχει την ταχύτητα, την ανταπόκριση και την ικανότητα να υπερασπίζεται το έδαφος και τους πληθυσμούς του NATO. Επιπλέον, σε μια έκτακτη Σύνοδο Κορυφής στις 24 Μαρτίου 2022, οι ηγέτες του NATO συμφώνησαν να ενισχύσουν σημαντικά τη μακροπρόθεσμη αποτρεπτική και αμυντική στάση της Συμμαχίας. Ακολούθησε μια ενωμένη και σταθερή δέσμευση των Συμμάχων, στη Σύνοδο Κορυφής της Μαδρίτης τον Ιούνιο του 2022, σε συγκεκριμένα μέτρα όπως η ανάπτυξη πρόσθετων επί τόπου έτοιμων δυνάμεων στην ανατολική πλευρά, που θα κλιμακωθούν από τις υπάρχουσες ομάδες μάχης σε μονάδες μεγέθους ταξιαρχίας όπου και όταν απαιτείται, υποστηριζόμενες από ταχέως διαθέσιμες ενισχύσεις, προκαθορισμένο εξοπλισμό και ενισχυμένη διοίκηση και έλεγχος. Έκαναν επίσης αρχικές προσφορές στο νέο μοντέλο δύναμης του NATO, το οποίο θα ενισχύσει και θα εκσυγχρονίσει τη Δομή Δυνάμεων του NATO και θα τροφοδοτήσει μια νέα γενιά στρατιωτικών σχεδίων. Όλα αυτά τα βήματα, μαζί με την απελευθέρωση της Στρατηγικής Αντίληψης του 2022, η οποία προσδιόριζε τη Ρωσία ως «την πιο σημαντική και άμεση απειλή για την ασφάλεια των Συμμάχων και για την ειρήνη και τη σταθερότητα στον ευρωατλαντικό χώρο» θα ενισχύσουν ουσιαστικά την αποτροπή και την άμυνα του NATO να κλιμακωθεί από τις υπάρχουσες ομάδες μάχης σε μονάδες μεγέθους ταξιαρχίας όπου και όταν απαιτείται, υποστηριζόμενες από ταχέως διαθέσιμες ενισχύσεις, προκαθορισμένο εξοπλισμό και ενισχυμένη διοίκηση και έλεγχος.

¹⁰⁹ France24, (2015), Hundreds of US military 'trainers' arrive in Ukraine, Ανακτήθηκε την 21/01/23 από <https://www.france24.com/en/20150417-hundreds-us-military-trainers-arrive-ukraine>

Ντόναλντ Τραμπ¹¹⁰ και ο Τζο Μπάιντεν¹¹¹. Η βοήθεια αποτελείται από μια σειρά εξοπλισμού και προμηθειών, συμπεριλαμβανομένων όπλων, θωρακισμένων σωμάτων, οχημάτων, εξοπλισμού επικοινωνιών και άλλων¹¹².

Η βοήθεια αποτελεί ένδειξη υποστήριξης προς την Ουκρανία, καθώς αντιμετωπίζει τη ρωσική εισβολή. Μεταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου 2022, οι ΗΠΑ έχουν ανακοινώσει 21 πακέτα βοήθειας συνολικής αξίας άνω των 5,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Τα πακέτα περιλαμβάνουν όπλα, πυρομαχικά και άλλο εξοπλισμό, όπως φορητά, ρυμουλκούμενα, ραντάρ και συσκευές νυχτερινής όρασης. Ένα από τα μεγαλύτερα πακέτα ανακοινώθηκε στις 24 Αυγούστου, αξίας 2,98 δισεκατομμυρίων δολαρίων, για την αγορά στρατιωτικού υλικού από αμερικανούς κατασκευαστές, συμπεριλαμβανομένων συστημάτων αεράμυνας, συστημάτων πυροβολικού και πυρομαχικών, καθώς και συστημάτων και ραντάρ καταπολέμησης μη επανδρωμένων αεροσκαφών¹¹³.

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες δωρεές που προέρχονταν κυρίως από τα υπάρχοντα στρατιωτικά αποθέματα των ΗΠΑ, αυτό το πακέτο θα αφορά εξοπλισμό που κατασκευάστηκε πρόσφατα. Ένα άλλο σημαντικό πακέτο που ανακοινώθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου ήταν αξίας 1,1 δισεκατομμυρίου δολαρίων και περιλάμβανε 18 πυραυλικά συστήματα πυροβολικού υψηλής κινητικότητας, πρόσθετα πυρομαχικά HIMARS, περισσότερες από 30.000 σφαίρες πυροβολικού των 105 χιλιοστών, έως 580 μη επανδρωμένα αεροσκάφη Phoenix Ghost, αντιαρματικά όπλα, νάρκες Claymore, εκρηκτικά C-4 και εξοπλισμό κατεδάφισης, ιατρικές προμήθειες και 50 θωρακισμένα ιατρικά οχήματα. Άλλα πακέτα περιλαμβάνουν πυρομαχικά για το HIMARS, οβιδοβόλα 105 χιλιοστών και βλήματα πυροβολικού, πυραύλους υψηλής ταχύτητας κατά της ακτινοβολίας, πυρομαχικά για φορητά όπλα, αντιαρματικά συστήματα, συστήματα τηλεχειριζόμενων αντιαρματικών ναρκών, εκτοξευτές χειροβομβίδων και φορητά όπλα¹¹⁴.

¹¹⁰Ukrainian Weekly, (2017), U.S. to provide \$560 M to Ukraine διαθέσιμο στο <https://www.ukrweekly.com/uwwp/u-s-to-provide-560-m-to-ukraine/>

¹¹¹ U.S. Department of Defense, Fact Sheet on U.S. Security Assistance to Ukraine, διαθέσιμο στο <https://search.usa.gov/search?query=fact%20sheet&affiliate=defensegov&utf8=%26%23x2713%3B>

¹¹² <https://www.naftemporiki.gr/kosmos/1407439/polytimi-i-stratiotiki-voitheia-toy-nato-stin-oykrania/>

¹¹³Federal Government, (2023), Military support for Ukraine, Ανακτήθηκε την 15/02/23 από : <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992> Η βοήθεια έχει χρηματοδοτηθεί μέσω διάφορων πράξεων, συμπεριλαμβανομένης της Πράξης Ενοποιημένων Κονδυλίων του 2017 και της Πράξης Εξουσιοδότησης Εθνικής Άμυνας του 2018. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν επίσης παράσχει δορυφορικές εικόνες και δυνατότητες ανάλυσης, καθώς και ιατρικό εξοπλισμό και εξοπλισμό εξουδετέρωσης εκρηκτικών μηχανισμών. Η Εθνική Φρουρά της Καλιφόρνιας έχει επίσης κάνει δωρεές βαλλιστικών γιλέκων και ιατρικών σταθμών πεδίου. Το Υπουργείο Άμυνας έχει ανακοινώσει πρόσθετη βοήθεια για την ασφάλεια ύψους έως και 100 εκατομμυρίων δολαρίων.

¹¹⁴Federal Government, (2023), Military support for Ukraine, Ανακτήθηκε την 15/02/23 από : <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>

Οι ΗΠΑ παρείχαν επίσης στην Ουκρανία AGM-88 HARM και 100 τεθωρακισμένα τροχοφόρα οχήματα υψηλής κινητικότητας πολλαπλών χρήσεων, καθώς και συσκευές νυχτερινής όρασης, συστήματα θερμικής απεικόνισης, οπτικά, αποστασιόμετρα λείζερ και άλλο εξοπλισμό πεδίου. Η αμερικανική βοήθεια περιλαμβάνει επίσης οχήματα διοικητηρίου, τακτικά φορτηγά, συστήματα αντιπυραυλικής προστασίας, πυρομαχικά κατεδάφισης, εξοπλισμό εκκαθάρισης ναρκών, μη επανδρωμένα εναέρια συστήματα και πυρομαχικά κατά προσωπικού claymore.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι από τις 16 Ιανουαρίου 2023, η Γερμανία έχει παραδώσει σημαντική ποσότητα όπλων και άλλης βοήθειας στην Ουκρανία μετά τη ρωσική εισβολή¹¹⁵. Η Γερμανία αναμένεται επίσης να παραδώσει επιπλέον όπλα και βοήθεια στο εγγύς μέλλον, συμπεριλαμβανομένων 2 ραντάρ εναέριας επιτήρησης, 40 οχήματα μάχης πεζικού, ένα σύστημα αεράμυνας με πυραύλους, 114 αναγνωριστικά μη επανδρωμένα αεροσκάφη και πολλά άλλα¹¹⁶.

¹¹⁵ Σε αυτά περιλαμβάνονται 107 οχήματα προστασίας συνόρων, 4 κινητά και προστατευμένα συστήματα εκκαθάρισης ναρκών, 168 κινητά συστήματα θέρμανσης, 20 εκτοξευτές πυραύλων, 15 τεθωρακισμένα οχήματα περισυλλογής, 13 μεταφορείς αρμάτων, 7 ερπυστριοφόρα και τηλεχειριζόμενα οχήματα πεζικού, 143 φορτηγά pick-up, 216 γεννήτριες, 35 φορτηγά μεταφοράς φορτίου, 26 αναγνωριστικά μη επανδρωμένα αεροσκάφη, 36 ασθενοφόρα, 36.400 μάλλινες κουβέρτες, 12 βαρέως τύπου ρυμουλκούμενα φορτηγά, 55 αισθητήρες και παρεμβολείς κατά των μη επανδρωμένων αεροσκαφών, 30 συστήματα ανίχνευσης μη επανδρωμένων αεροσκαφών, 6 ανυψωτικά φορτηγά, το σύστημα Iris-T και οι πύραυλοι SLM, 60.000 σφαίρες, 18.500 βλήματα, 50 οχήματα MRAP, 3 άρματα τοποθέτησης γεφυρών, 10 μη επανδρωμένα σκάφη επιφανείας, 14.000 υπνόσακοι, ανταλλακτικά για το ελικόπτερο Mi-24, πυρομαχικά για πολλαπλούς εκτοξευτές ρουκετών, ανταλλακτικά για βαριά πολυβόλα, 20 επεκτάσεις εμβέλειας συχνότητων για συσκευές κατά των μη επανδρωμένων αεροσκαφών, 17 συστήματα βαρέων και μεσαίων γεφυρών, 5 πολλαπλοί εκτοξευτές ρουκετών, 14 αυτοκινούμενα οβιδοβόλα, 200 σκηνές, 116.000 χειμερινά μπουφάν, 80.000 χειμερινά παντελόνια, 240.000 χειμερινά καπέλα, 100.000 κιτ πρώτων βοηθειών, 405.000 προσυσκευασμένα στρατιωτικά γεύματα, 30 αυτοκινούμενα αντιαεροπορικά συστήματα, 67 ψυγεία για ιατρικό υλικό, ένα σύστημα ραντάρ αντιρρυπαντικής μπαταρίας και πολλά άλλα.

¹¹⁶ Federal Government, (2023), Military support for Ukraine, διαθέσιμο στο <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στον σύγχρονο κόσμο, όλο και περισσότερο, η διαμεσολάβηση τρίτων είναι η κυρίαρχη πρακτική επίλυσης των διαφορών/συγκρούσεων. Συνεπώς να μεν απαιτείται να συνεχιστεί η προσπάθεια του NATO και των λοιπών διεθνών οργανισμών και ισχυρών δρώντων για κατάπαυση του πυρός, ενώ παράλληλα η ειρήνη, επιβάλλεται να επιτυγχάνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα και με τις λιγότερες δυνατές ανθρώπινες απώλειες.

Οι πολυδιάστατες ειρηνευτικές επιχειρήσεις του NATO αντιμετωπίζουν μια τεράστια πρόκληση καθώς η ικανότητα του «αδύναμου» κράτους να διασφαλίζει την ασφάλεια των πολιτών του και να διατηρεί τον νόμο και την τάξη είναι συχνά ισχνή και η βία μπορεί να εξακολουθεί να υφίσταται σε διάφορα μέρη της χώρας με αποτέλεσμα να περιπλέξουν τις προσπάθειες για την επίτευξη εθνικής συμφιλίωσης.

Ο υψηλότερος επιχειρησιακός βαθμός ετοιμότητας που εμφανίζει NATO στο πλαίσιο των ειρηνευτικών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την εύρυθμη λειτουργία των δομών και μηχανισμών της συμμαχίας του δίνει τη δυνατότητα να επεμβαίνει για την επιβολή - αποκατάσταση της ειρήνης εντός (και ενίοτε εκτός) του καθορισμένου πλαισίου των ΗΕ.

Οι εμπειρίες παρέχουν τη βάση για τα διδάγματα που αντλούν οι διεθνείς οργανισμοί και ιδιαίτερα το NATO για να βελτιώσουν τις διαδικασίες ή τις επιχειρησιακές πρακτικές τους. Αυτά τα διδάγματα πρέπει να είναι αρκετά ακριβή και περιεκτικά ώστε να είναι χρήσιμα. Μπορούν να προέρχονται είτε από θετικές είτε από αρνητικές εμπειρίες και θα πρέπει να παρουσιάζονται ως καθοδήγηση και προτάσεις για τη δραστηριότητα που αξιολογείται.

Μέσω της ανάλυσης των αποστολών του NATO στις περιπτώσεις που εξετάσαμε διαπιστώνεται ένας κατάλογος συγκεκριμένων, επαναλαμβανόμενων, κοινών χαρακτηριστικών των εμπόλεμων κρατών, των εμφυλίων διαμαχών και των ειρηνευτικών επιχειρήσεων που αναπτύσσονται εκεί και που είναι καθοριστικά για την εγκαθίδρυση της ειρήνης αλλά και τη βιωσιμότητά της.

Για τον καθορισμό της επιτυχίας ή αποτυχίας των ειρηνευτικών επιχειρήσεων, υπάρχει ένα πολυπαραγοντικό σύνολο χαρακτηριστικών της παραγόμενης ειρήνης - μετά την επέμβαση της ειρηνευτικής επιχείρησης του NATO - του οποίου η παρουσία του αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη για εδραίωση της ειρήνης, την εξασφάλιση της αβίαστης βιωσιμότητάς της και την ελαχιστοποίηση φαινομένων υποτροπιασμού της διαμάχης.

Η αλληλεπίδραση των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών, καθορίζει τις πιθανότητες εδραίωσης της ειρήνης ή επανέναρξης της διαμάχης γεγονός που αποτελεί ένδειξη επιφανειακής, περιστασιακής/εφήμερης και όχι ουσιαστικής εδραίωσης της ειρήνης, με περιορισμένη διάρκεια.

Όπως αποδεικνύεται από τις υπό εξέταση αποστολές του NATO στην παρούσα μελέτη, καταλήγουμε με ασφάλεια στο συμπέρασμα ότι υφίστανται ορθές πρακτικές αλλά παράλληλα αναγνωρίζονται και σημαντικές παραλείψεις και θεσμικές αδυναμίες αναφορικά με τον τρόπο προσέγγισης των συγκρούσεων μεταξύ κρατικών οντοτήτων και εμφύλιων διαμαχών. Ωστόσο θα ήταν άδικο να καταλογίσουμε μονομερώς την αποτυχία στο NATO αγνοώντας την προκλητική έλλειψη πολιτικής βούλησης, από μέρους των εμπλεκομένων στη διαμάχη, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εδραίωση της αειφόρου ειρήνης.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις στο χρόνο παρατηρείται ότι αυτές διήλθαν από διάφορα στάδια μετάλλαξης ώστε να μπορέσουν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις και να δίνετε να εξασφαλίσουν την πρόληψη της διαμάχης, την επιβολή – διατήρηση – οικοδόμηση της ειρήνης και την εν γένει αποτροπή υποτροπιασμού ενός πολέμου/διαμάχη βασιζόμενος στις αρχές της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ασφάλειας.

Με τις διεθνείς εξελίξεις και συγκρούσεις να “τρέχουν” σε διάφορα μέρη της υδρογείου είναι κατανοητό ότι το κέντρο του αμερικανικού ενδιαφέροντος, ως επικεφαλής του NATO, αναμένεται να ενισχυθεί καθώς θίγονται κυριαρχικά του δικαιώματα. Πραγματοποιούνται διάφορες και ποικίλες δράσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις περιλαμβάνουν τη συμμετοχή σημαντικών κεφαλαίων των ΗΠΑ.

Αναμφίβολα ένα κράτος που δεν έχει ή δεν επιλέγει την “πολυτέλεια” να συμμετέχει ενεργά σε διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να διαφυλάξει τα εθνικά του συμφέροντα και να βελτιώσει τη διεθνή του επιρροή θα αναμένει τη συνδρομή των διεθνών οργανισμών και κατ’ επέκταση και του NATO.

Η παραβίαση της υποχρέωσης αποχής από τη χρήση βίας, τη διατάραξη της ειρήνης και της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι δυνατόν να κινητοποιήσει τους διεθνείς οργανισμούς, το ΣΑ/ΗΕ, το NATO και να επιληφθούν ως μηχανισμός επιβολής και αποκατάστασης της ειρήνης.

Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 4 του χάρτη/ΗΕ δεν έχει αυτοδύναμη εφαρμογή. Η υποχρέωση ανατίθεται στα κράτη και σε αυτά επαφίεται να τηρούν την αποχή από την απειλή χρήσης βίας. Είναι ένα ζήτημα που το διεθνές σύστημα, που

είναι έντονα αποκεντρωμένο επιβάλλεται να αξιοποιήσει τα κενά και να εισάγει ένα νέο πλαίσιο διασφάλισης της κρατικής οντότητας.

Μια αδυναμία του συστήματος της συλλογικής ασφάλειας έγκειται βέβαια στην πρακτική των εξουσιοδοτήσεων σε κράτη ατομικά ή συλλογικά για αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων, διότι υπό την έννοια της σιωπηρής εξουσιοδοτήσεως μέσω των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας ο μηχανισμός αυτός ενέχει τον κίνδυνο να νομιμοποιήσει ακόμη και την αυθαίρετη χρήση βίας, όπως συνέβη στο παρελθόν με τη νατοϊκή επέμβαση στο Κοσσυφοπέδιο. Πάντως, από τον ΧΗΕ δεν προκύπτει πως η λήψη στρατιωτικών μέτρων προϋποθέτει να προηγηθεί εξάντληση των οικονομικών κυρώσεων ή πάσης φύσεως μέτρων.

Ένα κενό που διαπιστώνεται στη νομολογία του ΣΑ/ΗΕ, με βάση το Χάρτη/ΗΕ, αποτελεί το γεγονός πως δεν προβλέπει την περίπτωση που μια χώρα μόνιμο μέλος παραβιάσει το άρθρο ασκώντας ένοπλη βία, με αποτέλεσμα τα περιθώρια αντίδρασης και επιβολής του να μειώνονται.

Όλα τα κράτη πρέπει να σέβονται τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, τους οποίους, άλλωστε, οικειοθελώς αυτά υιοθέτησαν και να μην χρησιμοποιούν ερμηνείες κατά το δοκούν προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους διότι έτσι, πλήττεται η παγκόσμια ειρήνη και σταθερότητα με απρόβλεπτες συνέπειες.

Η Ρωσία, με τον τρόπο δράσης της στην Ουκρανία, παραβίασε κανόνες αναγκαστικού δικαίου με την απειλή - χρήση βίας, την έλλειψη σεβασμού στην αρχή της εδαφικής ακεραιότητας και της μη επέμβασης, καθώς και τις συμφωνίες μεταξύ των δύο χωρών.

Εκτιμάται συμπερασματικά, ο Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη βοήθεια προς την Ουκρανία κατά τη διάρκεια της ρωσικής εισβολής. Το NATO παρείχε στρατιωτική και οικονομική βοήθεια στην Ουκρανία και βοήθησε στην ενίσχυση των αμυντικών της δυνατοτήτων. Η συμμαχία παρείχε επίσης πολιτική υποστήριξη στην Ουκρανία στις προσπάθειές της να διατηρήσει την εδαφική ακεραιότητα και την κυριαρχία της. Επιπλέον, το NATO διαδραμάτισε κρίσιμο ρόλο στο να τραβήξει την προσοχή στην κρίση στην Ουκρανία και να καταστήσει τη Ρωσία υπεύθυνη για τις ενέργειές της.

Παρά τις προσπάθειες του NATO, η κατάσταση στην Ουκρανία παραμένει δύσκολη. Η σύγκρουση συνεχίζει να κλιμακώνεται και η κατάσταση επί τόπου παραμένει απρόβλεπτη. Η συνεχιζόμενη βία έχει καταστροφικές συνέπειες για τον ουκρανικό λαό και έχει καταστεί σαφές ότι για τον τερματισμό της σύγκρουσης απαιτείται ειρηνική λύση.

Για να επιτευχθεί η ειρήνη στην Ουκρανία, πρέπει να γίνουν επιπλέον βήματα. Η διεθνής κοινότητα συνεχίζει να παρέχει στήριξη στην Ουκρανία, τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά. Αυτή η υποστήριξη βοηθά την Ουκρανία να ενισχύσει τις αμυντικές της ικανότητες και να αντισταθεί σε περαιτέρω επιθέσεις από τη Ρωσία.

Επιπλέον, η διεθνής κοινότητα πρέπει να συνεχίσει να καθιστά τη Ρωσία υπεύθυνη για τις ενέργειές της στην Ουκρανία και να επιβάλλει κυρώσεις ως απάντηση στην επιθετικότητά της ενώ παράλληλα να ενταθούν οι διπλωματικές προσπάθειες για την εξεύρεση ειρηνικής λύσης στη σύγκρουση.

Σήμερα εν έτη 2023 η κατάσταση στην Ουκρανία δεν έχει αλλάξει. Οι μάχες συνεχίζονται ακόμη στα ανατολικά της χώρας, οι άνθρωποι στο Ντόνετσκ, Λουγκάνσκ, Χάρκοβο (επαρχία) και Ζαπορίζια βρίσκονται ακόμη στην εμπόλεμη ζώνη, η Κριμαία εξακολουθεί να είναι υπό κατοχή της Ρωσίας και δεν υπάρχει πρακτικά καμία ένδειξη ότι αυτό θα μπορούσε να αλλάξει στο εγγύς μέλλον.

Το NATO - ναι μεν - διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη βοήθεια της Ουκρανίας κατά τη διάρκεια της ρωσικής εισβολής, αλλά πρέπει να γίνουν περισσότερα για την επίτευξη της ειρήνης στην περιοχή. Η διεθνής κοινότητα πρέπει να συνεχίσει να στηρίζει την Ουκρανία, να εντείνει τις διπλωματικές προσπάθειες, να αντιμετωπίσει τα βαθύτερα αίτια της σύγκρουσης και να υποστηρίξει την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και του κράτους δικαίου.

Μια ισχυρή κοινωνία των πολιτών και ένα ανεξάρτητο δικαστικό σύστημα είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της σταθερότητας και την προώθηση/επικράτηση της ειρήνης και δημοκρατίας στον παγκόσμιο χάρτη. Αυτό θα βοηθούσε την Ουκρανία και τις «αδύναμες κρατικές οντότητες» να οικοδομήσουν ένα πιο ανθεκτικό και ευημερούν μέλλον για τον λαό τους και να μειώσουν τον κίνδυνο μελλοντικών συγκρούσεων.

Θα αποτελούσε παράληψη του γράφοντος εάν δεν γινόταν μνεία της διαπίστωσης του γεγονότος των δυσκολιών του έργου του NATO στην ανάληψη ειρηνευτικών επιχειρήσεων με επιθυμητά αποτελέσματα, όπως αυτές αναδεικνύονται από τις υπό εξέταση περιπτώσεις της παρούσης μελέτης, καθώς διαπιστώνεται πως οι πολυάριθμες συγκρούσεις μεταξύ ετερόκλητου πλήθους που συμβίωνε εντός των συνόρων, οι ιστορικές μνήμες και η διακριτή μεταχείριση των διαφορετικών ομάδων, οδηγούν σε μια συγκρουσιακή παρά συνεργατική κουλτούρα και ένα πολιτισμό ξένο προς τα δυτικά πρότυπα, που αρνούνται πεισματικά να επιλύσουν τις διαφορές τους ειρηνικά.

Τέλος, σημαντικό παράγοντα αποτελεί η αναγνώριση τελικά ύπαρξης ευνοϊκών συνδυασμών διαμάχης - χώρας - ειρηνευτικής επιχείρησης (και αντίστοιχα

των μη ευνοϊκών) ώστε υπό προϋποθέσεις να ανοίξει ο δρόμος για αποτελεσματικότερες ειρηνευτικές επιχειρήσεις μελλοντικά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στις μέρες μας δεν είναι λίγοι εκείνοι που θεωρούν όλο και περισσότερο επιτακτική την ανάγκη για την προστασία της ανθρώπινης ζωής και την οικοδόμηση και διατήρηση της ειρήνης, εντός ενός πλαισίου νομιμοποίησης, καθόσον η ισχύουσα τακτική έχει πολλές φορές παραβιάσει τα ανθρώπινα δικαιώματα και δυσχεράνει το έργο μιας ολοκληρωμένης παροχής βοήθειας στο πλαίσιο των ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Είναι επομένως αναγκαίο οι διεθνείς οργανισμοί και γενικότερα η «διεθνής κοινότητα» να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα και μακριά από συμφέροντα να συνεργαστούν διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο κανόνων, μέσω ενός μηχανισμού αυτόματης ενεργοποίησης, που να θα εξασφαλίζει την προστασία της ανθρώπινης ζωής με κάθε κόστος¹¹⁷.

Αριθμός Λέξεων:15633

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Πηγές - Βιβλιογραφία
- «Β» Κεφάλαια VII_VIII του Χάρτη ΗΕ
- «Γ» Δομή του ΝΑΤΟ
- «Δ» Εξέλιξη Στρατηγικών Δογμάτων ΝΑΤΟ
- «Ε»Υπηρεσίες του ΝΑΤΟ_Εξέλιξη
- «ΣΤ» Χρηματοδότηση του ΝΑΤΟ
- «Ζ» Συνδρομή ΝΑΤΟ_ΕΕ στην Ουκρανία

¹¹⁷Το λυπηρό είναι πως τα ανθρώπινα δικαιώματα και η προστασία τους γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης, εξευτελίζοντας την αξία των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Δεν είναι βέβαιο υπό την παρούσα συγκυρία εάν είναι εφικτή η αναθεώρηση του Χάρτη/ΗΕ όσον αφορά το ΣΑ/ΗΕ και την απάλειψη του δικαιώματος βέτο, αντικαθιστώντας ίσως με κάποιο ισοδύναμο, όπως θα ήταν η σταθμισμένη ψήφος, για να αποφευχθεί η παράλυση του οργάνου και η πιθανή κατάχρηση από τα νυν υφιστάμενα πέντε μόνιμα μέλη.

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

Νόμοι - Άρθρα - Ψηφίσματα Διεθνών Οργανισμών

- UN Doc. GA, Res. 290, 1 December 1949, The Essentials of Peace Resolution. GA Res. 2131 (XX), 21 December 1965, Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States, and the Protection of their Independence and Sovereignty. GA Res. 2625 (XXV)
- UN Doc. SC Res. 661, 6 August 1990
- UN Doc. SC Res. 678, 28 November 1990
- UN Doc. SC Res. 687, 3 April 1991
- Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, Σχέδιο Άρθρων για την Ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών, **άρθρο 2**, (http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_11_2011.pdf)

Ιστοσελίδες

- <https://www.902.gr/eidisi/kosmos/316174/perissotera-opla-stin-oykrania-zita-nato-ayxanoyn-tin-oikonomiki-enishysi-oi>
- <https://edition.cnn.com/2022/03/07/politics/what-is-nato-article-5/index.html>
- https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm#.
- http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=el
- <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>
- <https://www.naftemporiki.gr/kosmos/1407439/polytimi-i-stratiotiki-voitheia-toy-nato-stin-oykrania/>
- https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm
- <http://www.nato.int/history/nato-history-emblem.html>

- <https://www.ot.gr/2022/03/02/epikairothta/kosmos/oie-kalei-ti-rosia-na-stamatisei-ton-polemo-stin-oukrania/>
- https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=10
- <https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/>
- <http://unscr.com/en/resolutions/262>

Άρθρα από ιστοσελίδες

- Defense Security Cooperation Agency, (2020), Ukraine – Mark VI Patrol Boats Ανακτήθηκε την 21/01/23 από <https://www.dsca.mil/press-media/major-arms-sales/ukraine-mark-vi-patrol-boats>
- Federal Government, (2023), Military support for Ukraine, Ανακτήθηκε την 15/02/23 από: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>
- France24, (2015), Hundreds of US military ‘trainers’ arrive in Ukraine, Ανακτήθηκε την 21/01/23 από <https://www.france24.com/en/20150417-hundreds-us-military-trainers-arrive-ukraine>
- NATO, (2022), Cooperation with the African Union, Ανακτήθηκε την 21/01/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8191.htm
- U.S. Department of Defense, Fact Sheet on U.S. Security Assistance to Ukraine, Ανακτήθηκε την 28/01/23 από <https://search.usa.gov/search?query=fact%20sheet&affiliate=defensegov&utf8=%26%23x2713%3B>
- Ukrainian Weekly, (2017), U.S. to provide \$560 M to Ukraine Ανακτήθηκε την 21/02/23 από <https://www.ukrweekly.com/uwwp/u-s-to-provide-560-m-to-ukraine/>
- US Federal Government, (2023), Military support for Ukraine, Ανακτήθηκε την 21/02/23 από <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>
- NATO, (18 Jul. 2022), Strategic Concepts, Ανακτήθηκε την 21/01/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm

- NATO, (2010), "NATO Provides Airlift Support to African Union Mission in Somalia (AMISOM)," Ανακτήθηκε την 18/02/23 από: <http://www.aco.nato.int/page27220646.aspx>
- NATO, a short history of NATO Ανακτήθηκε την 21/01/23 από: https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120412_shorthistory_en.pdf
- ΟΗΕ. *Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών*_ 2019. Ανακτήθηκε την 18/02/23 από: https://unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=10.
- NATO. *Active Engagement, Modern Defence*. 2010. Ανακτήθηκε την 12/03/23 από: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm.
- NATO at a Glance, a factual survey of issues and challenges facing the Alliance at the end of the 1990s (NATO Office of Information and Press, 1996) Ανακτήθηκε την 05/03/23 από: <https://archives.nato.int/nato-at-glance-factual-survey-of-issues-and-challenges-facing-alliance-at-end-of-1990s>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Ζάικος Ν. *Σημειώσεις παραδόσεων "Βασικών Εννοιών Διεθνούς Δικαίου" ακαδημαϊκού έτους 2018-19*, στην ΑΔΙΣΠΟ. ΠΑΜΑΚ - ΑΔΙΣΠΟ, 2018-19
- Λιακόπουλος Δ (2001) *Το Δίκαιο στην Ανθρωπιστική Επέμβαση*, (σ.315). Κομοτηνή: Σάκκουλα
- Μανιάτης Α. (2010) *Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Στρατιωτικοί Διεθνείς Οργανισμοί* (σ.183-184) Αθήνα/Κομοτηνή. Εκδόσεις: Σάκκουλα
- Νάσκου-Περράκη Π &, Κ. Αντωνόπουλος & Μ.Χ. Σαρηγιαννίδης (2015), *Διεθνείς Οργανισμοί*, (σ.203) Αθήνα: Α.Ν. Σάκκουλας
- Ξενίδου Ι (2017) *Οι Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις του Ο.Η.Ε.: Οι Κυανόκρανοι, τα σεξουαλικά εγκλήματα και η απόδοση δικαιοσύνης*, Διπλωματική Εργασία ΜΠ Διεθνών Σπουδών, Δημοκρίτειο, Κομοτηνή

- Ρότσκου - Παντελίδη Μ, (2017), *Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις ειρηνευτικές αποστολές και η Human Rights Due Diligence Policy*, Διπλωματική Εργασία, ΠΜΣ Διεθνείς Σπουδές, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
- Σαρηγιαννίδης Μ. & Χατζηκωνσταντίνου Κ. & Αποστολίδης Χ., (2014) *Θεμελιώδεις Έννοιες στο Διεθνές Δημόσιο Δίκαιο*, (σ.65) Αθήνα/Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα
- Χριστοδουλίδης Θ & Μπουραντώνης Δ (1998), *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της Μεταψυχροπολεμικής Εποχής* (σ.191). Αθήνα: Ι. Σιδέρης
- Cassese A, (2005) *Διεθνές Δίκαιο* (σελ. 71) Μετάφραση Σαριδάκης Γ. Αθήνα: Gutenberg

Ξενόγλωση

- Ashdown P, (2007), *Swords and Ploughshares: Bringing Peace to the 21st Century*, London, Weidenfeld & Nicolson
- Asmus R., (2002) *Opening NATO's Door*, (σ. 18-29). New York
- Beljan R., (2013), *What lessons from ISAF Operations can be drawn for UN PKOs?*, Peace Operations Training Institute
- Buzan, B., and L. Hansen, (2009), *The Evolution of International Security Studies*, Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2009.
- Carr E.H. (1947), *International Relations Between the Two World Wars (1919-1939)*, London: Macmillan
- Claude L. (1966), "*The Security Council*", στο E. Luard (ed.), (1966) *The Evolution of International Organizations*, London: Thames & Hudson
- Collins, B.J., (2011), *NATO: A Guide to the Issues*, Santa Barbara, CA: Praeger/ABC-CLIO
- Daalder H. I., (1999) *NATO in the 21st Century: What Purpose? What Missions?* Ανακτήθηκε στις 10/12/2022 από <https://www.brookings.edu/research/nato-in-the-21st-century-what-purpose-what-1-missions/>

- Goodrich L.M, E. Hambro & A. P. Simons (1969), *Charter of the United Nations, Commentary and Documents*, New York & London: Columbia University Press, 3rd & rev. edn.
- Haglund G.D., (x.x) *NATO in the post-Cold War era* Encyclopedia Britannica ανακτήθηκε στις 10/01/2023 από <https://www.britannica.com/topic/North-Atlantic-Treaty-Organization/NATO-in-the-post-Cold-War-era>
- Hendrickson, R.C., (2006), *Diplomacy and War at NATO: The Secretary General and Military Action after the Cold War*, Columbia, MO: University of Missouri Press
- Ivanov, D.I., (2011), *Transforming NATO: New Allies, Missions, and Capabilities*, Lanham, MD: Lexington Books
- J. P. de Cuéllar (1993), “*The role of the UN Secretary- General*”, στο A. Roberts & B. Kingsbury (eds.), *United Nations, Divided World, The UN's Role in International Relations*, Oxford: Clarendon Press, 2nd edn.
- James (1989), “*The UN Force in Cyprus*”, *International Affairs*, 65 (3): 481-500
- James (1990), *Peacekeeping in International Politics*, London: Macmillan
- Jones D.V. (1994), “*The League of Nations experiment in international protection*”, (σ.77-95) *Journal of Ethics & International Affairs*
- Joyce Kaufman, (2002), *NATO and the Former Yugoslavia: Crisis, Conflict, and the Atlantic Alliance*, Lanham, MD: Rowman & Littlefield
- King I. & Mason W., (2006), *Peace at Any Price: How the World Failed Kosovo*, Cornell University Press
- Kubicek P (2008) *The History of Ukraine*, (σ.5-7). Westport, CT: Greenwood Press
- Laity M,(2008), *Preventing War in Macedonia: Pre-Emptive Diplomacy for the 21st Century*.
- Levitt J., (2007), “*Pro-Democratic Interventions in Africa*”, in *Wisconsin Law Journal*, Vol. 24 n. 3
- Malcolm N, (1999), *Kosovo: A Short History*, New York: Harper Perennial

- Marszałek M, (2020), *NATO's Peaceful Engagement in Kosovo. Genesis – Current State – Perspectives*, (σ.89-104) The Bellona Quarterly
- Menon & Rumer, (2015) Eugene, *Conflict in Ukraine: The Unwinding of the Post-Cold War Order*, (σ.79-81) Cambridge, MA: MIT Press
- Payne, K.B. (2011) '*Understanding Deterrence*', *Comparative Strategy*, Vol. 30, No. 5
- Ping J., (2010), *African Peace And Security Architecture*, African Union-REC-APSA
- Pugh M. (ed.), (1997), *The UN, Peace and Force*, London: Frank Cass
- Rikhye J. & Skjeslbaek K. (eds.), (1991), *The United Nations and Peacekeeping: Results, Limitations and Prospects – The Lessons of 40 Years of Experience*, New York: St. Martin's Press
- Rodley N. (ed.), (1992), *To Loose the Bands of Wickedness, International Intervention in Defence of Human Rights*, London: Brassey's
- Rossano C., (2022), *EU-NATO Security Cooperation: facing challenges and opportunities in the Southern and Eastern Flanks*, Master Thesis *International Relations*, Luiss University , Rome
- Schimmelfennig, F., (2003), *The EU, NATO and the Integration of Europe: Rules and Rhetoric*, Cambridge and New York: Cambridge University Press
- Thakur R. (ed.), *Past Imperfect, Future Uncertain, The United Nations at Fifty*, London: Macmillan
- Thies, W.J., (2009), *Why NATO Endures*, New York: Cambridge University Press.
- Wambaugh S. (1970), *The Saar Plebiscite*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press
- Warren P, (2010) *Alliance History and the Future NATO: What the Last 500 Years of Alliance Behavior Tells Us about NATO's Path Forward*, 21st CENTURY DEFENSE INITIATIVE POLICY PAPER, BROOKINGS

- Weiss T.G. & D. P. Forstythe & Roger A. Coate (1997), *The United Nations and Changing World Politics*, Boulder, Colo: Westview Press, 2nd edn.
- Whitehall Paper No. 68 , London: RUSI/Routledge
- Wiseman H. (1987) "*The United Nations and international peacekeeping: a comparative analysis*", στο United Nations Institute for Training and Research

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

ΚΕΦΑΛΑΙΑ VII - VIII ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ¹

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΠΕΙΛΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ,
ΔΙΑΤΑΡΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Άρθρο 39.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα Άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

Άρθρο 40.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, για να εμποδίσει επιδείνωση της καταστάσεως, μπορεί, πριν να κάνει τις συστάσεις ή πριν να αποφασίσει για τα μέτρα που προβλέπονται από το Άρθρο 39, να καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα που αυτό κρίνει αναγκαία ή επιθυμητά. Αυτά τα προσωρινά μέτρα δε θα βλάπτουν σε τίποτε τα δικαιώματα, τις απαιτήσεις ή τη θέση των ενδιαφερόμενων μερών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα σημειώνει την παράλειψη κράτους να συμμορφωθεί με αυτά τα προσωρινά μέτρα.

Άρθρο 41.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να αποφασίζει ποια μέτρα ή που δε συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης – θα λαμβάνονται για να εξασφαλίζουν την εκτέλεση των αποφάσεών του, και μπορεί να καλεί τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών να εφαρμόζουν αυτά τα μέτρα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν πλήρη ή μερική διακοπή των οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, εναέριων, συγκοινωνιών, των ταχυδρομικών, τηλεγραφικών, ραδιοφωνικών και άλλων μέσων επικοινωνίας, καθώς και τη διακοπή διπλωματικών σχέσεων.

Άρθρο 42.

¹ <https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/>

Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι τα μέτρα που προβλέπονται από το Άρθρο 41 θα ήταν ανεπαρκή ή ότι έχουν αποδειχτεί ανεπαρκή, μπορεί να προχωρήσει με αεροπορικές, θαλάσσιες ή χερσαίες δυνάμεις στην ανάληψη της δράσης που θα ήταν αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης. Αυτή η δράση θα μπορούσε να περιλαμβάνει στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμό και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικών, θαλάσσιων ή χερσαίων δυνάμεων των Μελών των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 43.

α. Όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να συμβάλουν στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αναλαμβάνουν να θέτουν στη διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας, όποτε το ζητήσει και σύμφωνα με τους όρους ειδικής συμφωνίας ή συμφωνιών, τις ένοπλες δυνάμεις, τη βοήθεια και τις διευκολύνσεις, στις οποίες θα περιλαμβάνεται και το δικαίωμα διελεύσεως, που θα είναι αναγκαία για να διατηρηθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

β. Αυτή η συμφωνία ή οι συμφωνίες θα καθορίζουν τον αριθμό και τη μορφή των στρατιωτικών δυνάμεων, το βαθμό ετοιμότητάς τους και τη γενική τους εγκατάσταση, καθώς και τη φύση των διευκολύνσεων και της βοήθειας που θα χορηγούνται.

γ. Για τη συμφωνία ή τις συμφωνίες θα γίνουν διαπραγματεύσεις το συντομότερο δυνατό, με πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι συμφωνίες θα γίνονται μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και των Μελών ή μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και ομάδων Μελών, και θα πρέπει να επικυρώνονται από τα κράτη που τις υπογράφουν, σύμφωνα με τις συνταγματικές διαδικασίες του κάθε κράτους.

Άρθρο 44.

Όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει αποφασίσει να χρησιμοποιήσει βία, θα είναι υποχρεωμένο, πριν ζητήσει από ένα Μέλος που δεν αντιπροσωπεύεται σε αυτό να του προμηθεύσει ένοπλες δυνάμεις, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει σύμφωνα με το Άρθρο 43, να καλεί αυτό το Μέλος να μετάσχει, αν το επιθυμεί, στη λήψη αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν τη χρησιμοποίηση των τμημάτων των ένοπλων δυνάμεων αυτού του μέλους.

Άρθρο 45.

Για να δώσουν στα Ηνωμένα Έθνη τη δυνατότητα να παίρνουν επείγοντως στρατιωτικά μέτρα, τα Μέλη πρέπει να διατηρούν αμέσως διαθέσιμα τμήματα εθνικής αεροπορίας για συνδυασμένη διεθνή εξαναγκαστική δράση. Η δύναμη και ο βαθμός ετοιμότητας αυτών των τμημάτων θα ορίζονται και τα σχέδια για τη συνδυασμένη δράση θα καταστρώνονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τη βοήθεια της

Επιτροπής Στρατιωτικού Επιτελείου, μέσα στα όρια που θα προβλέπονται από τη συμφωνία ή τις συμφωνίες που αναφέρονται στο Άρθρο 43.

Άρθρο 46.

Τα σχέδια για τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης θα καταρτίζονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τη βοήθεια της Επιτροπής Στρατιωτικού Επιτελείου.

Άρθρο 47.

α. Θα συγκροτηθεί μια Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου, για να συμβουλευεί και να βοηθά το Συμβούλιο Ασφαλείας σε όλα τα θέματα που αφορούν τις στρατιωτικές ανάγκες που θα έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τη χρησιμοποίηση και τη διοίκηση των δυνάμεων που βρίσκονται στη διάθεσή του, τη ρύθμιση των εξοπλισμών και τον ενδεχόμενο αφοπλισμό.

β. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου θα αποτελείται από τους Αρχηγούς των Επιτελείων των μόνιμων μελών του Συμβουλίου ή τους αντιπροσώπους τους. Θα καλεί οποιοδήποτε Μέλος των Ηνωμένων Εθνών που δεν αντιπροσωπεύεται μόνιμα στην Επιτροπή να συνεργαστεί μαζί της, όταν η αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων της απαιτεί τη συμμετοχή αυτού του Μέλους στις εργασίες της.

γ. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου θα είναι υπεύθυνη, υπό την εξουσία του Συμβουλίου Ασφαλείας, για τη στρατηγική καθοδήγηση όλων των ένοπλων δυνάμεων που θα έχουν τεθεί στη διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Θέματα που αναφέρονται στη διοίκηση αυτών των δυνάμεων θα ρυθμιστούν αργότερα.

δ. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου, με την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας και ύστερα από συνεννόηση με τους αρμόδιους τοπικούς οργανισμούς, μπορεί να ιδρύει τοπικές υποεπιτροπές.

Άρθρο 48.

α. Η δράση που απαιτείται για την εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας θα αναλαμβάνεται από όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών ή από μερικά από αυτά, όπως θα ορίζει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

β. Οι αποφάσεις αυτές θα εκτελούνται από τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών απευθείας και μέσον ενεργειών τους στις αρμόδιες διεθνείς οργανώσεις στις οποίες είναι Μέλη.

Άρθρο 49.

Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα συνεργάζονται βοηθώντας το ένα το άλλο στην εκτέλεση των μέτρων που αποφασίζει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Άρθρο 50.

Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας πάρει προληπτικά ή εξαναγκαστικά μέτρα εναντίον οποιουδήποτε κράτους, κάθε άλλο κράτος ή είτε είναι Μέλος των Ηνωμένων Εθνών είτε όχι ή που κρίνει ότι η εφαρμογή αυτών των μέτρων του δημιουργεί ειδικά οικονομικά προβλήματα, θα έχει το δικαίωμα να συμβουλευέται το Συμβούλιο Ασφαλείας σχετικά με τη λύση αυτών των προβλημάτων.

Άρθρο 51.

Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα θίγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα με αυτόν το Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΤΟΠΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Άρθρο 52.

α. Καμιά διάταξη του Χάρτη αυτού δεν αποκλείει την ύπαρξη τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων οι οποίες θα ασχολούνται με ζητήματα που σχετίζονται με τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και που μπορούν να λυθούν με τοπικές ενέργειες, με τον όρο ότι αυτές οι συμφωνίες ή οι οργανώσεις και οι ενέργειές τους θα συμφωνούν με τους Σκοπούς και τις Αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

β. Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών που συνάπτουν τέτοιες συμφωνίες ή που ιδρύουν τέτοιες οργανώσεις θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να φτάνουν, μέσω αυτών των τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων, σε ειρηνικό διακανονισμό των τοπικών διαφορών, πριν να τις υποβάλλουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

γ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη του ειρηνικού διακανονισμού των τοπικών διαφορών μέσω τέτοιων τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων, είτε αναλαμβάνουν το διακανονισμό τα ενδιαφερόμενα κράτη με δική

τους πρωτοβουλία είτε το Συμβούλιο Ασφαλείας παραπέμπει σί αυτά μια διαφορά για διακανονισμό.

δ. Αυτό το Άρθρο δε θίγει καθόλου την εφαρμογή των Άρθρων 34 και 35.

Άρθρο 53.

α. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα χρησιμοποιεί, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, αυτές τις τοπικές συμφωνίες ή οργανώσεις για την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που θα λαμβάνονται με εντολή του. Αλλά καμία εξαναγκαστική ενέργεια δε θα αναλαμβάνεται σε εφαρμογή τοπικών συμφωνιών ή με την εντολή τοπικών οργανώσεων, χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εξαίρεση θα γίνεται για τα μέτρα εναντίον εχθρικού κράτους ή με την έννοια που δίνεται σί αυτόν τον όρο στην παράγραφο 2 αυτού του Άρθρου ή τα οποία θα είναι σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 107 ή θα προβλέπονται από τοπικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί για να εμποδίσουν την επανάληψη επιθετικής πολιτικής εκ μέρους κάθε τέτοιου κράτους, ως τη στιγμή που θα μπορεί ο Οργανισμός, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερόμενων Κυβερνήσεων, να αναλαμβάνει την ευθύνη να εμποδίσει κάθε νέα επιθετική ενέργεια εκ μέρους ενός τέτοιου κράτους.

β. Ο όρος «εχθρικό κράτος», που χρησιμοποιείται στην παράγραφο 1 αυτού του Άρθρου, αναφέρεται σε κάθε κράτος το οποίο, κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, ήταν εχθρός οποιουδήποτε από τα κράτη που υπογράφουν αυτόν το Χάρτη.

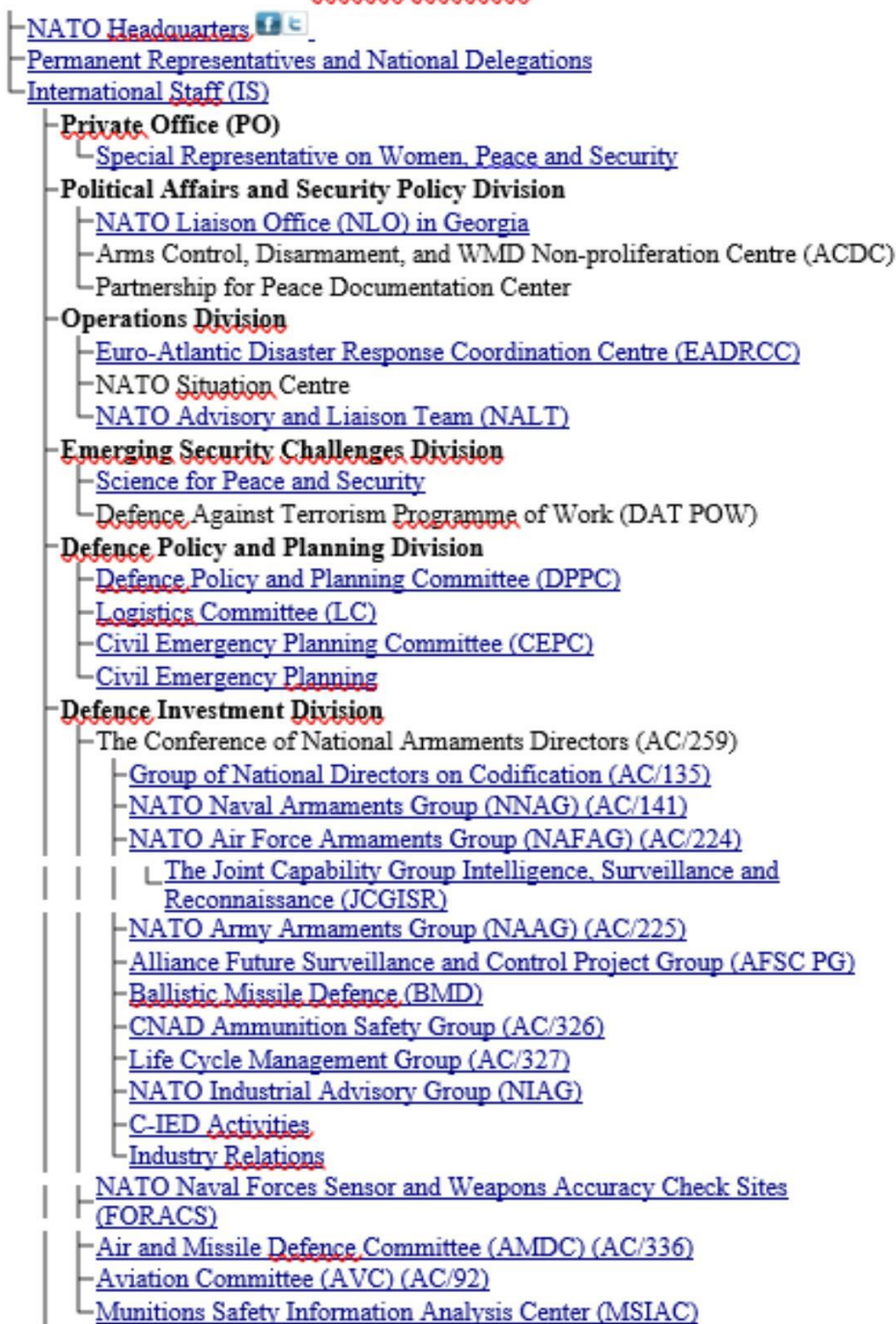
Άρθρο 54.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας πρέπει να ενημερώνεται πάντοτε πλήρως για τις ενέργειες που αναλαμβάνονται ή που εξετάζεται αν θα αναληφθούν, βάσει τοπικών συμφωνιών ή από τοπικές οργανώσεις, για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ¹

Α. Πολιτική Δομή

1. Civilian structure

¹ <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>

- **Public Diplomacy Division**
 - [NATO Press Office](#)
 - [NATO Multimedia Portal](#)
 - [Co-sponsorship grants](#)
 - NATO Information and Documentation Centre, Kyiv, Ukraine
 - (closed) [NATO Information Office in Moscow](#) (archive in Russian)
 - [NATO Contact Point Embassies in partner countries](#)
- **Executive Management**
 - [Archives](#)
 - [NATO Internship Programme](#)
 - [NATO Multimedia Library](#)
 - [Recruitment Service](#)
- Joint Intelligence and Security Division (JIS)
 - NATO Office of Security (NOS)
- Office of the Chief Information Officer (OCIO)
- Office of Legal Affairs (OLA)
- Office of Internal Audit and Risk Management (OIARM)
- Office of the Financial Controller (FinCon)
- NATO Office of Resources (NOR)
- NATO Headquarters Consultation, Command and Control Staff (NHQC3S)
- Office of the Chairman of the Senior Resource Board (SRB)
- Office of the Chairman of the Civil and Military Budget Committees (CBC/MBCC)
- [International Board of Auditors for NATO \(IBAN\)](#)
- [NATO Administrative Tribunal](#)
- NATO Production and Logistics Organisations (NPLO)

Β. Στρατιωτική Δομή

1. Military structure

The Military Committee

International Military Staff

- Intelligence (INT)
- Operations and Plans (O&P)
- Policy and Capabilities (P&C)
- Cooperative Security (CS)
- Logistics and Resources (L&R)
- NATO Headquarters C3 Staff (NHQC3S)
- NATO Situation Centre (SITCEN)

Allied Command Operations (ACO)

Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE)

- Mons, BE -

Joint Force Command Brunssum - Brunssum, NL -

Resolute Support

Joint Force Command Naples - Naples, IT

NATO Military

Liaison Office

Belgrade

NATO

Headquarters

Sarajevo (NHQSa)

- Sarajevo, BA

NATO

Headquarters

Skopje (NHQSk) -

Skopje, North

Macedonia

Joint Force Command - Norfolk, Virginia, US

Joint Support and Enabling Command (JSEC) - Ulm,
Germany

Headquarters Allied Maritime Command (HQ

MARCOM) - Northwood, GB -

Standing

NATO

Maritime

Groups

MARCOM

Subordinate

Commands

NATO

Shipping

Centre

	└	Headquarters Allied Air Command (HQ AIRCOM) - Ramstein, DE 	
		└	Combined Air Operations Centre (CAOC) Torrejón
		└	Combined Air Operations Centre (CAOC) Uedem
		└	Deployable Air Command and Control Centre (DACCC)
	└	Headquarters Allied Land Command (HQ LANDCOM) - Izmir, TR	
	└	The NATO CIS Group	
	└	Rapidly Deployable Corps Headquarters	Headquarters Allied Command Europe Rapid Reaction Corps (ARRC) - Innsworth- Gloucester, UK -
		└	Headquarters EUROCORPS in Strasbourg, FR
		└	 Multinational Corps Northeast - Szczecin, PL
		└	 Headquarters Rapid Deployable Corps Italy - Milan, IT
		└	Headquarters Rapid Deployable Corps Turkey - Istanbul, TR
		└	Headquarters Rapid Deployable German- Netherlands Corps - Münster, DE
		└	 Headquarters Rapid Deployable Corps Spain - Valencia, ES

Γ. Άλλες οργανώσεις

1. Organisations and agencies

- **Support**
 - [NATO Support and Procurement Agency \(NSPA\)](#)
 - [Logistics Operations segment](#)
 - [Central Europe Pipeline System Programme](#)
 - [NATO Airlift Management Programme](#)
- **Communications and information**
 - [NATO Communications and Information Agency \(NCI Agency\)](#)
 - [NATO C3 Organisation](#)
 - [NATO CIS Services Agency \(NCSA\)](#)
 - [NATO Consultation, Command and Control Agency \(NC3A\)](#)
- **Science and Technology (S&T)**
 - [NATO Science and Technology Organization \(STO\)](#)
 - [Science and Technology Board](#)
 - [Programme Office for Collaborative S&T](#)
 - [Centre for Maritime Research and Experimentation \(CMRE\)](#)
- **NATO Standardization Office (NSO)**
 - [NATO Term - The Official NATO Terminology Database](#)
- **Programme Offices**
 - [NATO Alliance Ground Surveillance Management Agency \(NAGSMA\)](#)
 - [NATO Helicopter Design and Development Production and Logistics Management Agency \(NAHEMA\)](#)
 - [NATO Medium Extended Air Defence System Design and Development, Production and Logistics Management Agency \(NAMEADSMA\)](#)
 - [NATO Sea Sparrow Surface Missile System Office](#)
 - [NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Agency \(NAPMA\)](#)
- **Innovation**
 - [Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic \(DIANA\)](#)
- **Civil Emergency Planning**
 - [Senior Civil Emergency Planning Committee \(SCEPC\)](#)
 - [Civil Emergency Planning Boards and Committees](#)
 - [Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre \(EADRCC\)](#)
- **Air Traffic Management, Air Defence**
 - [Aviation Committee](#)
 - [The NATO Air Defence Committee \(NADC\)](#)
 - [Military Committee Air Defence Study Working Group \(MC-ADSWG\)](#)
 - [NATO Programming Centre \(NPC\)](#)
- **Airborne Early Warning**
 - [The NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Organisation \(NAPMO\)](#)

- ~~Electronic Warfare~~
 - NATO Electronic Warfare Advisory Committee (NEWAC)
- ~~Meteorology~~
 - Military Committee Meteorological Group (MCMG)
- ~~Military Oceanography~~
 - The Military Oceanography (MILOC) Group
- ~~Education and Training~~
 - [NATO Defense College \(NDC\)](#)
 - [The NATO School](#) - Oberammergau, Germany
 - [NCI Agency | NCI Academy \(nato.int\)](#)
 - The NATO Training Group (NTG)
 - NATO Maritime Interdiction Operational Training Center - NMOTC - ~~Souda~~
Naval Base, Crete, GR
- NATO accredited Centres of Excellence
 - [Centre for Analysis and Simulation for the Preparation of Air Operations \(CASPOA\)](#)
 - [Civil Military Cooperation \(CIMIC\)](#)
 - [Cold Weather Operations \(CWO\)](#)
 - [Combined Joint Operations from the Sea \(CJOS\)](#)
 - [Command & Control \(C2\)](#)
 - [Cooperative Cyber Defence](#)
 - [Counter Improvised Explosive Devices \(CIED\)](#)
 - [Counter-Intelligence Centre of Excellence](#)
 - [Crisis Management and Disaster Response Centre of Excellence \(CMDR COE\)](#)
 - [Defence Against Terrorism \(DAT\)](#)
 - [Energy Security Centre of Excellence](#)
 - [Explosive Ordnance Disposal \(EOD\)](#)
 - [Human Intelligence \(HUMINT\)](#)
 - [Integrated Air Missile Defence \(IAMD\)](#)
 - [Joint Air Power Competence Centre \(JAPCC\)](#)
 - [Joint Chemical, Biological, Radiological, & Nuclear Defence \(JCBRN\)](#)
 - [Maritime Security Centre of Excellence \(MARSEC COE\)](#)
 - [Military Engineering \(MILENG\)](#)
 - [Military Medicine \(MILMED\)](#)
 - [Military Police \(MP\)](#)
 - [Modelling and Simulation \(M&S\)](#)
 - [Mountain Warfare \(MW\)](#)
 - [Naval Mine Warfare \(NMW\)](#)
 - [Operations in Confined and Shallow Waters \(CSW\)](#)
 - [Security Force Assistance](#)
 - [Stability Policing Centre of Excellence](#)
 - [Strategic Communications Centre of Excellence \(COE STRATCOM\)](#)
- **Project Steering Committees/Project Offices**
 - Alliance Ground Surveillance Capability Provisional Project Office (AGS/PPO)

- Battlefield Information Collection and Exploitation System (BICES)
- NATO Continuous Acquisition and Life Cycle Support Office (CALS)
- NATO FORACS Office
- [Munitions Safety Information Analysis Center \(MSIAC\)](#)

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΝΑΤΟ;

Δείτε την ιστοσελίδα μας:
www.nato.int

#WEARENATO

Ο Οργανισμός Βορείου-Ατλαντικού Συμφωνίου είναι ένας από τους σημαντικότερους διεθνείς θεσμούς. Είναι μια πολιτική και στρατιωτική σύμμαχος που συγκεντρώνει 30 κράτη μέλη από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.

Τα κράτη αυτά συνεργάζονται στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Προς το σκοπό αυτό, το ΝΑΤΟ αποτελεί ένα μοναδικό συνδυασμό-κρίκο μεταξύ των δύο αυτών ηπείρων για πολιτική συνεργασία όπως επίσης και για συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας.

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Συχνά θεωρούμε ως δεδομένο το ότι μπορούμε να περπατάμε ελεύθερα σε ένα ασφαλές και οικονομικά σταθερό περιβάλλον. Η ασφάλεια σε όλους τους τομείς της καθημερινής μας ζωής είναι σημαντική για την ευημερία μας.

Η ΣΦΥΡΗΛΑΤΗΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η εγκαθίδρυση διαλόγου και συνεργασίας είναι ζωτικής σημασίας για τις ειρηνικές σχέσεις και για βαθύτερη διεθνή κατανόηση.

Το ΝΑΤΟ παρέχει μια μοναδική ευκαιρία στα κράτη μέλη και στους εταίρους να διαβουλευθούν πάνω σε θέματα ασφάλειας με σκοπό την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και μακροπρόθεσμα, την πρόληψη συγκρούσεων.

Διο μέσω της πρακτικής συνεργασίας και των πολυμερών πρωτοβουλιών, τα κράτη αντιμετωπίζουν από κοινού τις νέες προκλήσεις για την ασφάλεια.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΝΕΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Καθώς αλλάζει φύση των απειλών, αλλάζουν και οι μέθοδοι για τη διατήρηση της ειρήνης. Το ΝΑΤΟ αναστρασανατολίζει τις αμυντικές του δυνατότητες προς την κατεύθυνση των απειλών του σήμερα. Εναρμονίζει τις δυνάμεις του και αναπτύσσει πολυεθνικές προσεγγίσεις για την τρομοκρατία, τα αποτυχημένα κράτη και τις άλλες απειλές για την ασφάλεια όπως είναι τα όπλα μαζικής καταστροφής.

Η ΟΙΚΟΛΟΜΗΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

Τα οφέλη από τη σταθερότητα μπορούν να τα απολαμβάνουν ταυτόχρονα πολλά μέλη. Έχει ζωτική σημασία η σταθεροποίηση περιοχών όπου οι εντάσεις απειλούν την ασφάλεια. Για αυτόν τον λόγο το ΝΑΤΟ αναλαμβάνει έναν ενεργό ρόλο στις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων, σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

ΤΙ ΚΑΝΕΙ ΤΟ ΝΑΤΟ;

Το ΝΑΤΟ δεσμεύεται για την προστασία των μελών του με πολιτικά και στρατιωτικά μέσα. Επίσης, ενθαρρύνει την διαβούλευση και τη συνεργασία με μη-ΝΑΤΟϊκά κράτη σε ένα ευρύ φάσμα σχετιζόμενων με την ασφάλεια τομέων όπως είναι η αμυντική μεταρρύθμιση και η διατήρηση της ειρήνης.

Δια μέσου των διπλωματιών και των εταιρικών σχέσεων του, το ΝΑΤΟ συνεισφέρει στην πρόληψη των συγκρούσεων εντός και εκτός των συνόρων των κρατών-μελών του.

Προάγει τις δημοκρατικές αξίες και δεσμεύεται για την ειρηνική επίλυση των διενέξεων. Εάν

αποτύχουν οι διπλωματικές προσπάθειες, έχει την απαιτούμενη στρατιωτική ικανότητα για να αναλάβει από μόνο του ή σε συνεργασία με άλλα κράτη και άλλους διεθνείς οργανισμούς επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων και διατήρησης της ειρήνης.

Το ΝΑΤΟ έχει επίσης και μια τρίτη διάσταση η οποία αποτελείται από δραστηριότητες στον τομέα του σχεδιασμού για έκτακτη πολιτική προστασία, βοηθώντας συμμάχους και εταίρους να αντιμετωπίσουν καταστροφές, όπως επίσης προωθεί και τη συνεργασία στους τομείς της επιστήμης και του περιβάλλοντος.

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΝΑΤΟ;

Κάθε κράτος-μέλος έχει μια μόνιμη αντιπροσωπεία στην πολιτική έδρα του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες. Της αντιπροσωπείας προΐσταται ένας πρεσβευτής, ο οποίος αντιπροσωπεύει την κυβέρνηση του στην διαδικασία της διαβούλευσης και της λήψης αποφάσεων της Συμμαχίας.

Το Βορειο-Ατλαντικό Συμβούλιο είναι το πλέον σημαντικό πολιτικό όργανο λήψης αποφάσεων εντός του Οργανισμού. Συνεδριάζει σε διαφορετικά επίπεδα και σε αυτό προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ ο οποίος βοηθά τα μέλη να καταλήξουν σε συμφωνία πάνω σε σημαντικά θέματα.

Όλες οι αποφάσεις σε κάθε μία από τις επιτροπές του ΝΑΤΟ λαμβάνονται με συναίνεση. Επομένως μια «απόφαση του ΝΑΤΟ» είναι η έκφραση της συλλογικής επιθυμίας όλων των κρατών μελών.

Το ΝΑΤΟ έχει πολύ λίγες δικές του μόνιμες δυνάμεις. Όταν συμφωνηθεί μια επιχείρηση από το Βορειο-Ατλαντικό Συμβούλιο, τα μέλη συνεισφέρουν δυνάμεις σε εθελοντική βάση. Οι δυνάμεις αυτές επιταχύνονται στα κράτη τους από τη στιγμή που θα ολοκληρωθεί η αποστολή.

Ο ρόλος της στρατιωτικής δομής διοίκησης είναι ο συντονισμός και η διεξαγωγή των επιχειρήσεων αυτών. Η δομή αυτή αποτελείται από αρχηγεία και βάσεις που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη.

Οι καθημερινές δραστηριότητες του ΝΑΤΟ, οι πολιτικές και στρατιωτικές δομές και τα προγράμματα επενδύσεων για ασφαλεία χρηματοδοτούνται μέσα από τους κοινούς προϋπολογισμούς στους οποίους συνεισφέρουν οι κυβερνήσεις των μελών σύμφωνα με έναν συμφωνημένο τύπο επιμερισμού κόστους.

ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ-ΕΤΑΙΡΟΙ

η υπογραφή της Βορειο-Ατλαντικής Συνθήκης στις 4 Απριλίου 1949

ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ (- ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΧΟΡΙΣΗΣ)

Αλβανία - 2009	Βουλγαρία - 2009
Βέλγιο - 1949	Αλβανία - 2004
Βόρεια Μακεδονία - 2020	Λετονία - 2004
Βουλγαρία - 2004	Λουξεμβούργο - 1949
Γαλλία - 1949	Μαυροβούνιο - 2017
Γερμανία - 1955	Νορβηγία - 1949
Δανία - 1949	Ολλανδία - 1949
Ελλάδα - 1952	Ουγγαρία - 1999
Εσθονία - 2004	Πολωνία - 1999
Ενωμένες Πολιτείες - 1949	Παρθενία - 1949
Ηνωμένες Πολιτείες - 1949	Ρουμανία - 2004
Ισλανδία - 1949	Σλοβακία - 2004
Ισπανία - 1982	Σλοβενία - 2004
Ιταλία - 1949	Τουρκία - 1952
Καναδάς - 1949	Ταϊβάνη Δημοκρατία - 1999

ΧΩΡΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΕΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ (PFP)

Αζερμπαϊτζάν	Μάλτα
Αρμενία	Μολδοβία
Αυστρία	Ουζμπεκιστάν
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Ουκρανία
Γεωργία	Ρωσία
Δημοκρατία της Κιργιζίας	Σερβία
Ελβετία	Σουηδία
Ιρλανδία	Τατζικιστάν
Καζακστάν	Τουρκμενιστάν
Λευκορωσία	Φινλανδία

ΕΤΑΙΡΟΙ ΜΕΛΟΣΤΙΑΚΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ

Αίγυπτος	Μαρόκο
Αλγερία	Μαυριτανία
Ιορδανία	Τυνησία
Ισραήλ	

ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΠΟΘΕΝΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΕΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ (PFI)

Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
Κατάρ
Κουβέιτ
Μπαχρέν

ΠΑΡΑΚΑΤΩΧΩΡΕΣ ΕΤΑΙΡΟΙ

Αυστραλία
Αργεντινή
Δημοκρατία της Κορέας
Ιαπωνία
Ιράκ
Κολομβία
Μονγκολία
Νέα Ζηλανδία
Πακιστάν

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΝΑΤΟ

ΝΑΤΟ και Στρατηγικά Δόγματα

1. Τα Στρατηγικά Δόγματα είναι τα πιο επίσημα έγγραφα του Οργανισμού. Αντιπροσωπεύουν τις συνδυασμένες πολιτικές των συμμάχων και περιγράφουν τις θεμελιώδεις πολιτικές ασφαλείας που υιοθετήθηκαν από τα μέλη κατά τη διάρκεια διαφορετικών ιστορικών και γεωπολιτικών περιόδων. Αυτά τα έγγραφα πολιτικής προσδιορίζουν πρώτα τις σημαντικές αλλαγές στο διεθνές τοπίο ασφάλειας, όπως τις αντιλαμβάνονται τα κράτη μέλη της Συμμαχίας, και στη συνέχεια περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται η προσέγγιση της Συμμαχίας για την ασφάλεια. Τα Στρατηγικά Δόγματα, που αναφέρονται επίσης ως Στρατηγικές Αντιλήψεις, παρέχουν καθοδήγηση στις στρατιωτικές δυνάμεις του οργανισμού για την προσαρμογή στις νέες πραγματικότητες, καθώς και για την υποστήριξη της εφαρμογής μιας κοινής, σχεδόν δεσμευτικής, εξωτερικής πολιτικής μεταξύ όλων των Συμμάχων.

2. Από την ίδρυση του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, τα Στρατηγικά Δόγματα συνοψίζουν την εξωτερική πολιτική της Συμμαχίας σε κάθε δεδομένη στιγμή, λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις ασφαλείας της εποχής και καθορίζοντας τη μελλοντική στρατηγική της ανάπτυξης. Τα Στρατηγικά Δόγματα επανεξετάζονται τακτικά, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές στο περιβάλλον ασφαλείας και να διασφαλίζεται ότι η Συμμαχία είναι καλά προετοιμασμένη για την εκπλήρωση της βασικής της αποστολής, με την εξέλιξη να αποτελεί το μόνιμο χαρακτηριστικό της.

3. Με την πάροδο του χρόνου, έχει καταστεί σαφές ότι τόσο το ΝΑΤΟ όσο και το διεθνές περιβάλλον μεταβάλλονται και εξελίσσονται συνεχώς, με τις εξελίξεις να αντικατοπτρίζονται σε καθένα από τα επτά Στρατηγικά Δόγματα. Αυτή η εξέλιξη συμβάλλει στην εξήγηση του γιατί η Συμμαχία κατάφερε να επιβιώσει τα τελευταία 70 χρόνια¹. Η προσεκτική εξέταση των Στρατηγικών Εγγράφων, συμπεριλαμβανομένης της διατύπωσης, της παρουσίασης και της εφαρμογής τους, καθώς και της ιστορικής αλληλουχίας τους, αποκαλύπτει την κοινή και παράλληλη εξέλιξη της Συμμαχίας και των διεθνών σχέσεων από την ίδρυση του οργανισμού μέχρι σήμερα. Η ρεαλιστική σχολή ήταν κυρίαρχη στα Στρατηγικά Δόγματα της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου, με τις πολιτικές να επικεντρώνονται στην πυρηνική και συμβατική αποτροπή και στην κούρσα των εξοπλισμών. Στα τέλη του περασμένου αιώνα, μετά την πτώση του σοσιαλισμού και με την άνοδο του

¹ Thies, W.J., (2009), Why NATO Endures, New York: Cambridge University Press. σελ 35-48

νεοφιλελευθερισμού, η Συμμαχία προσάρμοσε το Στρατηγικό της Δόγμα ώστε να αντανakλά τις νέες κοσμοϊστορικές αλλαγές².

4. Από το τέλος του ψυχρού πολέμου, είναι πλέον ξεκάθαρο ότι η συμμαχία έχει μετεξελιχθεί από στενό οργανισμό συλλογικής άμυνας, σε παγκόσμιο παράγοντα διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τη νέα στρατηγική αντίληψη (Strategic Concept) που έχει υιοθετήσει το NATO και η οποία αναφέρθηκε και στη σύνοδο κορυφής που διεξήχθη στη Λισαβώνα τον Νοέμβριο του 2010. Στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσεων και της συνεργατικής ασφάλειας με διεθνείς οργανισμούς, η συμμαχία είναι σταθερά προσηλωμένη στους σκοπούς και τις αρχές του χάρτη των ΗΕ και στη Συνθήκη της Ουάσιγκτον. Η συνεργασία μεταξύ του NATO και των ΗΕ εξακολουθεί να συμβάλλει σημαντικά στη διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας σε όλο τον κόσμο πλέον, και σε επιχειρήσεις οι οποίες εκπίπτουν του άρθρου 5 του καταστατικού χάρτη της συμμαχίας³.

Ίδρυση της Συμμαχίας και το πρώτο Στρατηγικό Δόγμα

5. Τον Οκτώβριο του 1949, η Συμμαχία άρχισε να διανέμει στρατηγικές οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές στα μέλη της. Ωστόσο, το πρώτο επίσημο έγγραφο στρατηγικής του NATO ήταν η "Στρατηγική αντίληψη για την άμυνα της βορειοατλαντικής περιοχής", η οποία κυκλοφόρησε στις 6 Ιανουαρίου 1950. Το έγγραφο αυτό έπρεπε να εγκριθεί από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο πριν δημοσιευθεί. Το έγγραφο, που αναφέρεται ως DC 6/1, παρείχε μια πιο εκτεταμένη επισκόπηση της στρατηγικής του NATO και σηματοδότησε την εισαγωγή της έννοιας της αποτροπής. Δήλωνε ότι ο κύριος σκοπός του NATO ήταν να αποτρέψει τη σοβιετική επιθετικότητα και ότι η πρωταρχική αποστολή των δυνάμεών του ήταν να αποτρέψουν αυτή την απειλή.

6. Αυτή η στρατηγική αποτροπής της επιθετικότητας στο πλαίσιο του πρώτου Στρατηγικού Δόγματος του NATO ευθυγραμμίστηκε με την τάση του μεταπολεμικού ρεαλισμού, η οποία απέρριπτε τις ιδεαλιστικές πεποιθήσεις και θεωρούσε τον ρεαλισμό πιο πρακτικό⁴. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ο κλασικός ρεαλισμός απέκτησε σημαντική επιρροή στην πολιτική, τη διπλωματία και την ακαδημαϊκή κοινότητα, με επικεφαλής τον διακεκριμένο πολιτικό επιστήμονα Χανς Μόργκενταου.

² Buzan, B., and L. Hansen, *The Evolution of International Security Studies*, Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2009, σελ. 196.

³ NATO. *Active Engagement, Modern Defence 2010*. Ανακτήθηκε την 20/2/23 από https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm.

⁴ Payne, K.B., 'Understanding Deterrence', *Comparative Strategy*, Vol. 30, No. 5, 2011, σελ 394–395, 397–399.

Τα Στρατηγικά Δόγματα της Ψυχροπολεμικής Περιόδου (1949-1991)

7. Κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου 1949-1991 εξελίχθηκε η στρατηγική προσέγγιση του NATO για τη συλλογική ασφάλεια. Η εποχή αυτή μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως εποχή ρεαλισμού στις διεθνείς σχέσεις, όπου η στρατιωτική ισχύς και η πυρηνική αποτροπή αποτελούσαν τα πρωταρχικά μέσα άμυνας. Ωστόσο, καθώς ο Ψυχρός Πόλεμος πλησίαζε στο τέλος του, μια νεορεαλιστική στροφή προς το διάλογο και την αποκλιμάκωση έγινε πιο εμφανής. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το NATO εξέδωσε τέσσερα Στρατηγικά Δόγματα: "Αποτροπή της επίθεσης" (1949-1952), "Στρατηγική προώθησης" (1952-1957), "Μαζικά αντίποινα" (1957-1968) και "Ευέλικτη αντίδραση" (1968-1991). Η διπολική σύγκρουση Ανατολής-Δύσης κυριάρχησε στις διεθνείς σχέσεις και όλη η προσοχή επικεντρώθηκε στην ένταση και τη σύγκρουση, οδηγώντας σε μια επικίνδυνη και δαπανηρή κούρσα εξοπλισμών. Αυτά τα Στρατηγικά Δόγματα και δύο κρίσιμες εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής ασφάλειας του NATO⁵. Αντανακλούν το πολιτικό και ιδεολογικό τοπίο της εποχής του Ψυχρού Πολέμου, όπου η αμοιβαία αντιπαράθεση επισκίαζε τη συνεργασία και τον διάλογο.

Δεύτερο Στρατηγικό Δόγμα (1952-1957)

8. Η αιφνίδια εισβολή της Βόρειας Κορέας στη Νότια Κορέα στις 25 Ιουνίου 1950 είχε σημαντικό αντίκτυπο στο NATO, παρόλο που δεν αφορούσε άμεσα χώρα της Συμμαχίας και βρισκόταν εκτός του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του οργανισμού. Η πράξη έδειξε ότι ο ίδιος αντίπαλος είχε τη δυνατότητα να εξαπλώσει την επιθετικότητά του πέρα από την Ευρώπη, οδηγώντας σε επαναξιολόγηση της στρατηγικής του NATO και αναγνώριση νέων δυνητικών απειλών. Ως αποτέλεσμα, το δεύτερο δόγμα επικαιροποιήθηκε και δήλωσε ότι ο κύριος στόχος του οργανισμού ήταν η υπεράσπιση της περιοχής του και η παρεμπόδιση της ικανότητας της Σοβιετικής Ένωσης να διεξάγει πόλεμο. Η εισβολή στην Κορέα προκάλεσε επίσης την ανάγκη εφαρμογής προηγμένων αμυντικών γραμμών στην Ευρώπη, κοντά στο Σιδηρούν Παραπέτασμα, αλλά αυτό προκάλεσε ανησυχίες σχετικά με τη συμμετοχή της Γερμανίας. Το "Μοντέλο αποτελεσματικών στρατιωτικών δυνάμεων του NATO για τα επόμενα πέντε χρόνια" ήταν ένα επίσημο έγγραφο που παρείχε στρατηγική καθοδήγηση για τη Συμμαχία και αργότερα ενσωματώθηκε στο τρίτο Στρατηγικό Δόγμα του NATO της "Μαζικής Ανταπόδοσης" (1957-1968)⁶. Το απόρρητο έγγραφο MC 48 ήταν το πρώτο του NATO που

⁵ Hendrickson, R.C., *Diplomacy and War at NATO: The Secretary General and Military Action after the Cold War*, Columbia, MO: University of Missouri Press, 2006, σελ. 18–21, 27–29

⁶ Collins, B.J., (2011), *NATO: A Guide to the Issues*, Santa Barbara, CA: Praeger/ABC-CLIO σελ 55-56, 60-63

συζητούσε ρητά τη χρήση πυρηνικών όπλων και εισήγαγε την έννοια των μαζικών αντιποίνων.

Στρατηγικό Δόγμα (1957-1968)

9. Αυτό το Στρατηγικό Δόγμα αντανakλούσε επίσης τις ανησυχίες των Συμμάχων για τις σοβιετικές πολιτικές και οικονομικές δραστηριότητες εκτός της ζώνης του NATO, οι οποίες ήταν εμφανείς κατά τη διάρκεια της κρίσης του Σουέζ και της καταστολής της ουγγρικής εξέγερσης το 1956. Η Πολιτική Οδηγία CM 138 αναγνώριζε ότι ο αμυντικός σχεδιασμός του NATO περιοριζόταν στη συμβατική του περιοχή, αλλά τα γεγονότα εκτός των συνόρων της Συμμαχίας έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη, καθώς θα μπορούσαν να προκαλέσουν κινδύνους για το NATO⁷. Ωστόσο, η στρατηγική των μαζικών αντιποίνων τέθηκε υπό αμφισβήτηση ως αποτέλεσμα των διεθνών εξελίξεων και του ξεσπάσματος της Δεύτερης Κρίσης του Βερολίνου (1958-1962). Αυτό άφησε άλυτα ερωτήματα σχετικά με την αντίδραση του NATO σε απειλές που ήταν κάτω από το επίπεδο της ολοκληρωτικής επίθεσης και της πυρηνικής αποτροπής, ιδίως στο Δυτικό Βερολίνο.

Στρατηγικό Δόγμα (1968-1991)

10. Το τέταρτο Στρατηγικό Δόγμα του NATO, που συνήθως αναφέρεται ως η Συνολική Στρατηγική Αντίληψη για την Άμυνα του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, θεσπίστηκε στις 16 Ιανουαρίου 1968. Αυτή ήταν μια σημαντική στιγμή στην ιστορία, καθώς συνέβη κατά τη διάρκεια μιας δύσκολης περιόδου όπου η Γαλλία αποσύρθηκε από την ολοκληρωμένη στρατιωτική δομή της Συμμαχίας δύο χρόνια πριν. Η νέα στρατηγική έδινε έμφαση σε δύο κρίσιμες πτυχές, την ευελιξία και την κλιμάκωση. Επιπλέον, κατηγοριοποιούσε τις στρατιωτικές απαντήσεις του NATO στην επιθετικότητα σε τρεις κατηγορίες: πρώτον, άμεση άμυνα για την αντιμετώπιση μιας επίγειας επίθεσης, δεύτερον, σκόπιμη κλιμάκωση μέσω προοδευτικά ισχυρότερων αντιμέτρων για την αποτροπή της εχθρικής επίθεσης και, τέλος, το ενδεχόμενο μιας γενικής πυρηνικής αντίδρασης ως έσχατο αποτρεπτικό μέσο. Στις 8 Δεκεμβρίου 1969, κυκλοφόρησε ένα συμπληρωματικό έγγραφο με τίτλο "Μέτρα για την εφαρμογή της Στρατηγικής Αντίληψης για την Άμυνα της περιοχής του NATO", ενισχύοντας περαιτέρω τον ευέλικτο και ερμηνευτικό χαρακτήρα του νέου δόγματος⁸.

Στρατηγικά Δόγματα μετά τον Ψυχρό Πόλεμο

⁷ Collins, B.J., (2011), NATO: A Guide to the Issues, Santa Barbara, CA: Praeger/ABC-CLIO σελ 68-76

⁸ Collins, B.J., (2011), NATO: A Guide to the Issues, Santa Barbara, CA: Praeger/ABC-CLIO σελ 77-87

11. Από το 1991 και μετά, υιοθετήθηκε μια νέα προσέγγιση των στρατηγικών δογμάτων στη μεταψυχροπολεμική εποχή. Δόθηκε έμφαση στις έννοιες της συνεργασίας και της ασφάλειας, οι οποίες συμπλήρωναν τις παραδοσιακές πολιτικές της αποτροπής και της άμυνας. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου σηματοδότησε την έναρξη αυτής της νέας εποχής, όπου οι πρώην αντίπαλοι της Δύσης έγιναν εταίροι και μάλιστα μέλη του NATO. Η Συμμαχία χαρακτηρίστηκε από την έμφαση στο διάλογο και τη συνεργασία, καθώς και από την υιοθέτηση νέων τρόπων για τη διαχείριση αναδυόμενων ζητημάτων ασφάλειας και την ενίσχυση της ειρήνης και της σταθερότητας μέσω πολυεθνικών επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων⁹. Για να αντικατοπτρίσει αυτή τη στροφή, το NATO εξέδωσε δύο μη διαβαθμισμένους στρατηγικούς χάρτες: τον Στρατηγικό Χάρτη "Διάλογος και Συνεργασία" (1991-1999) τον Νοέμβριο του 1991 και τον Στρατηγικό Χάρτη "Συνεργατική Ασφάλεια" (1999-2010) τον Απρίλιο του 1999. Τα έγγραφα αυτά συνοδεύονταν από αντίστοιχα διαβαθμισμένα στρατιωτικά έγγραφα. Το 1999, το NATO υιοθέτησε μια νέα στρατηγική αντίληψη που αναγνώριζε τη σημασία των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στην ασφάλεια, εκτός από την άμυνα.

12. Το Δόγμα προσδιόρισε νέους κινδύνους για την ασφάλεια, όπως η τρομοκρατία, οι εθνικές συγκρούσεις, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής. Τα θεμελιώδη καθήκοντα της Συμμαχίας ορίστηκαν ως η ασφάλεια, η διαβούλευση, η αποτροπή, η άμυνα, η διαχείριση κρίσεων και οι εταιρικές σχέσεις με άλλες χώρες και οργανισμούς¹⁰. Το Στρατηγικό Δόγμα, "Ενεργός εμπλοκή - Σύγχρονη άμυνα" (2010), επικεντρώνεται σε τρεις βασικούς στόχους: διατήρηση της συλλογικής άμυνας, επιτυχής διαχείριση κρίσεων και επέκταση της συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας. Οι νέες απειλές ασφάλειας, όπως η παγκόσμια τρομοκρατία και ο κυβερνοπόλεμος, και η σημασία της συνεργασίας με τους εταίρους οδήγησαν το NATO στην υιοθέτηση μιας νέας προσέγγισης¹¹. Το Δόγμα ορίζει τρία βασικά καθήκοντα της Συμμαχίας: τη συλλογική άμυνα, τη διαχείριση κρίσεων και τη συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας. Η αποτροπή και η άμυνα παραμένουν στο προσκήνιο, με την αρχή της επιδίωξης της ασφάλειας στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο ισχύος να αποτελεί το θεμέλιο της συνεργασίας.

Στρατηγικό Δόγμα του 2022

⁹ Schimmelfennig, F., (2003), *The EU, NATO and the Integration of Europe: Rules and Rhetoric*, Cambridge and New York: Cambridge University Press, σελ. 37–51

¹⁰ Collins, B.J., (2011), *NATO: A Guide to the Issues*, Santa Barbara, CA: Praeger/ABC-CLIO σελ.92-95

¹¹ Ivanov, D.I., (2011), *Transforming NATO: New Allies, Missions, and Capabilities*, Lanham, MD: Lexington Books, σελ 75-80

13. Το Στρατηγικό Δόγμα του 2022 περιγράφει τον σκοπό, τις αρχές, τα βασικά καθήκοντα, τις αξίες και τους στόχους του NATO στην τρέχουσα επιδεινούμενη κατάσταση ασφαλείας. Τονίζει την πρωταρχική ευθύνη της Συμμαχίας για την προστασία των κρατών μελών της από όλες τις πιθανές απειλές. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, το NATO επικεντρώνεται σε τρεις κύριες δραστηριότητες - άμυνα και αποτροπή, πρόληψη και διαχείριση κρίσεων και συνεργατική ασφάλεια.

14. Το Δόγμα υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης της άμυνας και της αποτροπής ως ραχοκοκαλιά της συλλογικής άμυνας και τονίζει τη σημασία της ανθεκτικότητας και των οριζόντιων θεμάτων, όπως η τεχνολογία, η κλιματική αλλαγή, η ανθρώπινη ασφάλεια και η ατζέντα "Γυναίκες, ειρήνη και ασφάλεια". Το Δόγμα αναγνωρίζει το ασταθές και απρόβλεπτο περιβάλλον ασφαλείας που αντιμετωπίζει το NATO και αναγνωρίζει τις προκλήσεις που θέτουν διάφορες απειλές, όπως η τρομοκρατία, οι συγκρούσεις, οι απειλές στον κυβερνοχώρο, οι αναδυόμενες τεχνολογίες και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η Έννοια υπογραμμίζει επίσης τις επιθετικές ενέργειες της Ρωσικής Ομοσπονδίας και την αναγνωρίζει ως τη σημαντικότερη απειλή για τη συμμαχική ασφάλεια. Επιβεβαιώνει την αμυντική στάση του NATO και τη δέσμευσή του στην ενότητα, τους διατλαντικούς δεσμούς, τις δημοκρατικές αξίες και το διεθνές δίκαιο. Δηλώνει ότι οι Σύμμαχοι θα συνεχίσουν να συνεργάζονται με τους εταίρους και τους διεθνείς οργανισμούς για τη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφαλείας. Τέλος, το Δόγμα αναγνωρίζει τον ουσιαστικό ρόλο του NATO στην ευρωατλαντική ασφάλεια και τη δέσμευσή του για τη διασφάλιση της ειρήνης, της ελευθερίας και της ευημερίας¹².

¹² NATO, (18 Jul. 2022), Strategic Concepts , διαθέσιμο στο https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ – ΕΞΕΛΙΞΗ¹

Οι υπηρεσίες του ΝΑΤΟ αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Συμμαχίας και αποτελούν έναν ζωτικό μηχανισμό για την προμήθεια και τη διατήρηση δυνατοτήτων και υπηρεσιών πολυεθνικά και συλλογικά. Παρέχουν οικονομίες κλίμακας και ενισχύουν τη διαλειτουργικότητα των Συμμαχικών ενόπλων δυνάμεων. Και ενώ το Διεθνές Επιτελείο του ΝΑΤΟ και το Διεθνές Στρατιωτικό Επιτελείο στην έδρα του ΝΑΤΟ καλύπτουν δραστηριότητες που σχετίζονται με την πολιτική και στρατιωτική ατζέντα της Συμμαχίας, οι υπηρεσίες του ΝΑΤΟ σε ολόκληρη τη Συμμαχία έχουν ευθύνες σε πιο τεχνικούς και εξειδικευμένους τομείς. Κάθε οργανισμός του ΝΑΤΟ διοικείται από έναν αντίστοιχο οργανισμό, ο οποίος αποτελείται από αντιπροσώπους από τα συμμετέχοντα κράτη και τελικά εμποπτεύεται από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο.

Οι υπηρεσίες του ΝΑΤΟ χρησιμεύουν για να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις κάποιων ή όλων των Συμμάχων στους τομείς των προμηθειών, της διοικητικής μέριμνας και άλλων μορφών υπηρεσιών, υποστήριξης ή συνεργασίας, διασφαλίζοντας ότι η Συμμαχία έχει τις δυνατότητες που χρειάζεται για να φέρει εις πέρας το πλήρες φάσμα των επιχειρήσεων και των αποστολών της.

- Παρέχουν επίσης διάφορα είδη στήριξης σε χώρες εταίρους και άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως στους τομείς των μεταφορών, της εφοδιαστικής και των ασφαλών επικοινωνιών.

- Κάθε υπηρεσία του ΝΑΤΟ λειτουργεί κάτω από έναν εγκεκριμένο από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο χάρτη, και αναφέρεται στο Συμβούλιο μέσω διαφόρων συμβουλίων και επιτροπών. Αν και οι υπηρεσίες του ΝΑΤΟ είναι αυτόνομες, απαιτείται να ακολουθούν τους όρους που ορίζονται στους χάρτες τους.

Υπηρεσίες του ΝΑΤΟ

Η Υπηρεσία Επικοινωνιών και Πληροφοριών του ΝΑΤΟ (NCI Agency) έχει την έδρα της στις Βρυξέλλες, στο Βέλγιο και έχει γραφεία σε περισσότερες από 20 τοποθεσίες γύρω από τη Συμμαχία. Παρέχει υπηρεσίες πληροφορικής σε επίπεδο ΝΑΤΟ, προμήθειες και υποστήριξη σε τομείς όπως τα συστήματα διοίκησης και ελέγχου· κυβερνοάμυνα· κοινή συλλογή πληροφοριών, επιτήρηση και αναγνώριση· και στρατηγικές και τακτικές επικοινωνίες – κυρίως στις Στρατιωτικές Αρχές του ΝΑΤΟ, αλλά επίσης και στους Συμμάχους και τα εταιρικά κράτη. Η Υπηρεσία NCI

¹ <https://www.nato.int/cps/en/natohq/structure.htm>

είναι ο εκτελεστικός βραχίονας του Οργανισμού Επικοινωνιών και Πληροφοριών του NATO (NCIO), ο οποίος στοχεύει στην παροχή δυνατοτήτων και στην παροχή υπηρεσιών με το ελάχιστο κόστος στους Συμμάχους, ατομικά και συλλογικά. Όλοι οι Σύμμαχοι είναι μέλη του NCIO.

Η Υπηρεσία Υποστήριξης και Προμηθειών του NATO (NSPA) έχει την έδρα της στο Carellen του Λουξεμβούργου και τα κύρια επιχειρησιακά κέντρα στη Γαλλία, την Ουγγαρία και την Ιταλία. Παρέχει ανταποκρινόμενη, αποτελεσματική και οικονομικά αποδοτική απόκτηση, συμπεριλαμβανομένης της προμήθειας εξοπλισμών, της διοικητικής μέριμνας, και της επιχειρησιακής υποστήριξης και των υπηρεσιών συστημάτων στους Συμμάχους, τις Στρατιωτικές Αρχές του NATO και τα εταιρικά κράτη. Το NSPA είναι ένας οργανισμός που χρηματοδοτείται από τον πελάτη και λειτουργεί με βάση "χωρίς κέρδος - χωρίς ζημία". Ο Οργανισμός είναι το εκτελεστικό όργανο του Οργανισμού Υποστήριξης και Προμηθειών του NATO (NSPO), του οποίου όλοι οι Σύμμαχοι του NATO είναι μέλη.

Ο Οργανισμός Επιστήμης και Τεχνολογίας του NATO (STO) εδρεύει στις Βρυξέλλες και διευθύνεται από τον Επικεφαλής Επιστήμονα του NATO, ο οποίος υπηρετεί ως ανώτερος επιστημονικός σύμβουλος σε ολόκληρη τη Συμμαχία. Το STO είναι η κύρια πηγή τεχνολογίας αιχμής και καινοτόμων λύσεων σε προβλήματα της Συμμαχίας, με ένα δίκτυο περισσότερων από 6.000 εθνικών εμπειρογνομώνων.

Περιλαμβάνει ένα Γραφείο Υποστήριξης Συνεργασίας (CSO) στο Neuilly-sur-Seine της Γαλλίας και ένα Κέντρο Θαλάσσιας Έρευνας και Πειραματισμού (CMRE) στη Λα Σπέτσια της Ιταλίας. Όλοι οι Σύμμαχοι είναι μέλη του Συμβουλίου Επιστήμης και Τεχνολογίας (STB), το οποίο κυβερνά το STO.

Οι οργανισμοί πολυεθνικών προγραμμάτων, που ιδρύθηκαν από ομάδες κρατών για να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες απαιτήσεις, αποκτούν και διατηρούν αμυντικές δυνατότητες που συνεισφέρουν στην ασφάλεια όλων των Συμμάχων.

Αυτές περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες για την αερομεταφερόμενη δυνατότητα έγκαιρης προειδοποίησης και ελέγχου του NATO (NAPMA), το πρόγραμμα ελικοπτέρων NH90 (NAHEMA) και τα προγράμματα μαχητικών αεροσκαφών Eurofighter-Typhoon και Tornado (NETMA). Η φάση απόκτησης της δυνατότητας.

Επιτήρησης Εδάφους της Συμμαχίας του NATO εκτελέστηκε επίσης με την υποστήριξη μιας πολυεθνικής υπηρεσίας προγράμματος (NAGSMA).

Εξέλιξη

Το NATO ίδρυσε και διατήρησε διάφορες υπηρεσίες από τότε που λίγο μετά την ίδρυση της Συμμαχίας το 1949. Τα όργανα αυτά εξελίχθηκαν και προσαρμόστηκαν με την πάροδο των ετών, συνεχίζοντας να παρέχουν ζωτικές

δυνατότητες που ανταποκρίνονται στις στρατιωτικές και πολιτικές ανάγκες της Συμμαχίας.

Στη Σύνοδο Κορυφής του NATO το 2010 στη Λισαβόνα, οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων της Συμμαχίας συμφώνησαν να μεταρρυθμίσουν τις 14 υπάρχουσες υπηρεσίες του NATO. Συγκεκριμένα, οι Σύμμαχοι συμφώνησαν να εξορθολογίσουν τις υπηρεσίες σε τρία κύρια προγραμματικά θέματα: προμήθειες, υποστήριξη, και επικοινωνίες και πληροφορίες.

Τον Ιούλιο του 2012, επιτεύχθηκε ένα σημαντικό ορόσημο όταν οι λειτουργίες και οι αρμοδιότητες των υφιστάμενων οργανισμών αναδιαρθρώθηκαν σε τέσσερα νέα όργανα του NATO: τον Οργανισμό NCI, την NSPA, την STO και την Υπηρεσία Τυποποίησης του NATO (NSA). Ο τελευταίος ήταν υπεύθυνος για το συντονισμό των δραστηριοτήτων τυποποίησης εντός του NATO. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές υλοποιήθηκαν μέσω διαφόρων φάσεων, ώστε να επιτευχθεί σταδιακά αυξημένη αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα και εξοικονόμηση κόστους, με παράλληλη διατήρηση της ικανότητας και της παροχής υπηρεσιών. Τον Ιούλιο του 2014, η NSA έγινε – χωρίς αλλαγή στην αποστολή, τη λειτουργία και τις δραστηριότητές της – το Γραφείο Τυποποίησης του NATO (NSO), ένα ολοκληρωμένο στοιχείο του επιτελείου του Αρχηγείου του NATO που αναφέρεται στη Στρατιωτική Επιτροπή και στην Επιτροπή Τυποποίησης.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ¹

Το ΝΑΤΟ τροφοδοτείται μέσα από τις άμεσες και έμμεσες συνεισφορές των μελών του. Τα κοινά κεφάλαια του ΝΑΤΟ είναι άμεσες συνεισφορές σε συλλογικούς προϋπολογισμούς, δυνατότητες και προγράμματα, που ισοδυναμούν με μόλις το 0,3% των συνολικών συμμαχικών αμυντικών δαπανών (περίπου 3,27 δισεκατομμύρια ευρώ για το 2023) για την ανάπτυξη δυνατοτήτων και τη διαχείριση του συνόλου του Οργανισμού, και των στρατιωτικών διοικήσεων, δυνατοτήτων και υποδομών του.

- Οι εθνικές (ή έμμεσες) συνεισφορές είναι οι μεγαλύτερες και βαρύνουν τις επιμέρους χώρες μέλη. Αυτές περιλαμβάνουν τις δυνάμεις και τις δυνατότητες που κατέχει κάθε κράτος μέλος, οι οποίες μπορούν να παρασχεθούν στο ΝΑΤΟ για αποτρεπτικές και αμυντικές δραστηριότητες και στρατιωτικές επιχειρήσεις.

- Οι άμεσες συνεισφορές χρηματοδοτούν τους προϋπολογισμούς, τα προγράμματα και τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ για την υποστήριξη των αντικειμενικών στόχων, των προτεραιοτήτων και των δραστηριοτήτων που εξυπηρετούν τα συμφέροντα της Συμμαχίας ως συνόλου – και δεν μπορούν εύλογα να βαρύνουν οποιοδήποτε μεμονωμένο μέλος – όπως οι επιχειρήσεις και οι αποστολές της Συμμαχίας ή η νατοϊκή αεράμυνα ή τα συστήματα διοίκησης και ελέγχου.

- Και οι 30 Σύμμαχοι χρηματοδοτούν το ΝΑΤΟ χρησιμοποιώντας μια συμφωνημένη φόρμουλα επιμερισμού του κόστους που προέρχεται από το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα των κρατών μελών. Αυτή είναι η αρχή της κοινής χρηματοδότησης και καταδεικνύει την κατανομή των βαρών στην πράξη.

- Το ΝΑΤΟ έχει τρεις κύριους προϋπολογισμούς που χρηματοδοτούνται από κοινού: τον πολιτικό προϋπολογισμό (χρηματοδότηση του Αρχηγείου του ΝΑΤΟ), τον στρατιωτικό προϋπολογισμό (χρηματοδότηση της ολοκληρωμένης δομής διοίκησης) και το Επενδυτικό Πρόγραμμα Ασφαλείας του ΝΑΤΟ (χρηματοδότηση στρατιωτικών υποδομών και δυνατοτήτων).

- Προγράμματα και πρωτοβουλίες μπορούν επίσης να χρηματοδοτηθούν από κοινού, πράγμα που σημαίνει ότι τα συμμετέχοντα κράτη μπορούν να προσδιορίσουν τις προτεραιότητες και τις διευθετήσεις χρηματοδότησης, ενώ το ΝΑΤΟ παρέχει πολιτική εποπτεία.

- Η κοινή χρηματοδότηση του ΝΑΤΟ υποστηρίζεται από ισχυρούς μηχανισμούς διακυβέρνησης, με τους Συμμάχους να αποφασίζουν συλλογικά τι είναι επιλέξιμο για κοινή χρηματοδότηση και πόσα μπορούν να δαπανηθούν κάθε

¹ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm

χρόνο. Αποφασίζουν επίσης συλλογικά για τα μεσοπρόθεσμα στοιχεία προγραμματισμού των πόρων.

- Το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο επιβλέπει τις κοινές διαδικασίες χρηματοδότησης, οι οποίες διέπονται από το Συμβούλιο Πολιτικής και Σχεδιασμού Πόρων, την Επιτροπή Προϋπολογισμού και την Επιτροπή Επενδύσεων.

Έμμεση χρηματοδότηση του NATO

Όταν το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο – το κορυφαίο όργανο λήψης πολιτικών αποφάσεων του NATO – αποφασίζει ομόφωνα να εμπλακεί σε μια επιχείρηση ή αποστολή, δεν υπάρχει καμία υποχρέωση για κάθε μέλος να συνεισφέρει εκτός αν πρόκειται για μια επιχείρηση συλλογικής άμυνας του Άρθρου 5, οπότε οι προσδοκίες είναι διαφορετικές. Σε όλες τις περιπτώσεις, το NATO (ως οργανισμός) δεν έχει τις δικές του ένοπλες δυνάμεις, με αποτέλεσμα οι Σύμμαχοι να δεσμεύουν στρατεύματα και εξοπλισμό. Οι συνεισφορές ποικίλλουν σε μορφή και κλίμακα, για παράδειγμα, από λίγους στρατιώτες έως χιλιάδες στρατιώτες και από τεθωρακισμένα οχήματα, πολεμικά σκάφη ή ελικόπτερα έως κάθε μορφή εξοπλισμού ή υποστήριξης, ιατρικού ή άλλου. Οι συνεισφορές αυτές προσφέρονται από Συμμάχους σε ατομικό επίπεδο και λαμβάνονται από τη συνολική αμυντική τους δυνατότητα για να σχηματίσουν μια συνδυασμένη συμμαχική δυνατότητα, με τον καθένα να καλύπτει το κόστος που σχετίζεται με τις αναπτύξεις τους.

Η κατευθυντήρια γραμμή για τις αμυντικές επενδύσεις ύψους 2%

Το 2006, οι Υπουργοί Άμυνας του NATO συμφώνησαν να δεσμεύσουν τουλάχιστον το 2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος τους (ΑΕΠ) στις αμυντικές δαπάνες για να συνεχίσουν να διασφαλίζουν τη στρατιωτική ετοιμότητα της Συμμαχίας. Η κατευθυντήρια αυτή γραμμή χρησιμεύει επίσης ως δείκτης της πολιτικής βούλησης ενός κράτους να συνεισφέρει στις κοινές αμυντικές προσπάθειες του NATO από τη στιγμή που η αμυντική ικανότητα κάθε μέλους έχει αντίκτυπο στη συνολική αντίληψη της αξιοπιστίας της Συμμαχίας ως πολιτικοστρατιωτικού οργανισμού. Ο συνδυασμένος πλούτος των μη-Αμερικανικών Συμμάχων, μετρημένος στο ΑΕΠ, είναι σχεδόν ίσος με αυτόν των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ωστόσο, οι μηΑμερικανοί Σύμμαχοι μαζί ξοδεύουν λιγότερο από το μισό από αυτό που ξοδεύουν οι Ηνωμένες Πολιτείες για την άμυνα. Η ανισορροπία αυτή υπήρξε μια σταθερά, με διακυμάνσεις, σε όλη την ιστορία της Συμμαχίας και περισσότερο μετά τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, μετά τα οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες αύξησαν σημαντικά τις αμυντικές τους δαπάνες. Ο όγκος των αμυντικών δαπανών των ΗΠΑ αντιπροσωπεύει περίπου τα δύο τρίτα των αμυντικών δαπανών της Συμμαχίας ως συνόλου. Ωστόσο, αυτό δεν είναι το ποσό που συνεισφέρουν οι Ηνωμένες Πολιτείες στην επιχειρησιακή λειτουργία του NATO, το οποίο μοιράζεται με όλους τους Συμμάχους σύμφωνα με την αρχή της κοινής χρηματοδότησης. Επιπλέον, οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ καλύπτουν επίσης δεσμεύσεις εκτός του Ευρωατλαντικού χώρου. Θα πρέπει να σημειωθεί, παρόλα

αυτά, ότι η Συμμαχία βασίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες για την παροχή κάποιων σημαντικών δυνατοτήτων, όσον αφορά για παράδειγμα, τη συλλογή πληροφοριών, την επιτήρηση και την αναγνώριση. ανεφοδιασμός αέρος-αέρος· άμυνα βαλλιστικών πυραύλων· και αερομεταφερόμενος ηλεκτρονικός πόλεμος.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 2007-2008 και το μειούμενο μερίδιο των πόρων που αφιερώθηκαν στην άμυνα σε πολλά Συμμαχικά κράτη, μέχρι το 2014, επιδείνωσαν αυτή την ανισορροπία και επίσης αποκάλυψαν αυξανόμενες ασυμμετρίες στην ικανότητα μεταξύ των Ευρωπαϊών Συμμάχων. Η Γαλλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο μαζί αντιπροσωπεύουν περίπου το 50% των αμυντικών δαπανών των μη Συμμάχων των ΗΠΑ. Στη Σύνοδο Κορυφής της Ουαλίας το 2014, ως απάντηση στην παράνομη προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία και την αναταραχή στη Μέση Ανατολή, οι Ηγέτες του NATO συμφώνησαν να αντιστρέψουν την τάση μείωσης των αμυντικών προϋπολογισμών και αποφάσισαν:

- Οι Σύμμαχοι που πληρούν επί του παρόντος την κατευθυντήρια γραμμή του 2% για τις αμυντικές δαπάνες θα επιδιώξουν να συνεχίσουν να το κάνουν.

- Σύμμαχοι των οποίων το τρέχον ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανάται για την άμυνα είναι κάτω από αυτό το επίπεδο: θα σταματήσουν οποιαδήποτε μείωση· στοχεύουν στην αύξηση των αμυντικών δαπανών σε πραγματικούς όρους καθώς αυξάνεται το ΑΕΠ· και στοχεύουν να κινηθούν προς την κατεύθυνση της κατευθυντήριας γραμμής του 2% εντός μιας δεκαετίας με σκοπό την επίτευξη των Στόχων Δυνατοτήτων του NATO και την κάλυψη των ελλείψεων δυνατοτήτων του NATO. Και ενώ η κατευθυντήρια γραμμή του 2% του ΑΕΠ από μόνη της δεν αποτελεί εγγύηση ότι τα χρήματα θα δαπανηθούν με τον πλέον αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο για την απόκτηση και ανάπτυξη σύγχρονων δυνατοτήτων, παραμένει ένας σημαντικός δείκτης της πολιτικής αποφασιστικότητας των Συμμάχων σε ατομικό επίπεδο να αφιερώσουν στην άμυνα ένα σχετικά μικρό αλλά ακόμα σημαντικό επίπεδο πόρων.

Το 2014, τρεις Σύμμαχοι δαπάνησαν το 2% του ΑΕΠ ή περισσότερο για την άμυνα. αυτό αυξήθηκε σε εννέα Συμμάχους το πρώτο εξάμηνο του 2022. Επιπλέον, το 2022 είναι το όγδοο συνεχόμενο έτος αύξησης των αμυντικών δαπανών σε όλους τους Ευρωπαίους Συμμάχους και τον Καναδά, που ανέρχεται σε αύξηση 1,2% σε πραγματικούς όρους σε σύγκριση με το 2021. Η Δέσμευση Αμυντικών Επενδύσεων που εγκρίθηκε το 2014 καλεί τους Συμμάχους να εκπληρώσουν την κατευθυντήρια γραμμή του 2% του ΑΕΠ για τις αμυντικές δαπάνες και το 20% των ετήσιων αμυντικών δαπανών για σημαντικό νέο εξοπλισμό έως το 2024. Από την επίθεση πλήρους κλίμακας της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας τον Φεβρουάριο του 2022, η πλειοψηφία των Συμμάχων έχει δεσμευτεί να επενδύσει περισσότερο, και πιο γρήγορα, στην άμυνα.

Η κύρια κατευθυντήρια γραμμή δαπανών εξοπλισμού

Οι εθνικοί αμυντικοί προϋπολογισμοί καλύπτουν ουσιαστικά τρεις κατηγορίες δαπανών: δαπάνες προσωπικού και συντάξεις· έρευνα, ανάπτυξη και προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού· και, τέλος, λειτουργίες, ασκήσεις και συντήρηση. Η κατανομή του προϋπολογισμού είναι μια εθνική, κυρίαρχη απόφαση, αλλά οι Σύμμαχοι του NATO συμφώνησαν ότι τουλάχιστον το 20% των αμυντικών δαπανών θα πρέπει να αφιερωθεί σε σημαντικές δαπάνες εξοπλισμού, συμπεριλαμβανομένης της σχετικής έρευνας και ανάπτυξης, που θεωρείται ως ένας κρίσιμος δείκτης για την κλίμακα και το ρυθμό του εκσυγχρονισμού. Όπου οι δαπάνες αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στην κατευθυντήρια γραμμή του 20%, υπάρχει ένας αυξανόμενος κίνδυνος να καταστεί παρωχημένος ο εξοπλισμός, να αυξηθούν τα κενά στις δυνατότητες και τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των Συμμάχων, και να αποδυναμωθεί η αμυντική βιομηχανική και τεχνολογική βάση της Ευρώπης.

Στη Σύνοδο Κορυφής της Ουαλίας το 2014, οι Ηγέτες του NATO συμφώνησαν ότι, εντός μιας δεκαετίας, οι Σύμμαχοι που δαπανούν λιγότερο από το 20% των ετήσιων αμυντικών δαπανών τους σε σημαντικό εξοπλισμό θα επιδιώξουν να αυξήσουν τις ετήσιες επενδύσεις τους στο 20% ή περισσότερο των συνολικών αμυντικών δαπανών. Το 2022, 23 από τους 30 Συμμάχους εκπλήρωσαν αυτή την κατευθυντήρια γραμμή και 24 Σύμμαχοι ξόδεψαν περισσότερα σε πραγματικούς όρους σε σημαντικό εξοπλισμό από ό,τι το 2021. Όλοι οι Σύμμαχοι θα διασφαλίσουν επίσης ότι οι δυνάμεις τους πληρούν τις κατευθυντήριες γραμμές που έχουν συμφωνηθεί από το NATO για την ικανότητα ανάπτυξης και τη βιωσιμότητα και άλλες συμφωνημένες μετρήσεις αποτελεσμάτων. και θα φροντίσουν ώστε οι ένοπλες δυνάμεις τους να μπορούν να επιχειρούν μαζί αποτελεσματικά, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής των συμφωνημένων προτύπων και δογμάτων του NATO.

Άμεση χρηματοδότηση του NATO

Το NATO έχει ετήσιους προϋπολογισμούς και προγράμματα αξίας περίπου 3,27 δισεκατομμυρίων ευρώ, τα οποία μεταξύ άλλων υποστηρίζουν τη μόνιμη στρατιωτική δομή διοίκησης, τις τρέχουσες επιχειρήσεις και αποστολές του, και παρέχουν την απαραίτητη στρατιωτική υποδομή (συμπεριλαμβανομένων των αεροπορικών και ναυτικών εγκαταστάσεων βάσης, των δορυφορικών επικοινωνιών, των αγωγών καυσίμων, και των συστημάτων διοίκησης και ελέγχου). Αυτό αντιπροσωπεύει το 0,3% των συνολικών συμμαχικών αμυντικών δαπανών. Αυτή η άμεση χρηματοδότηση έχει κυρίως δύο μορφές: κοινή χρηματοδότηση και κοινή χρηματοδότηση. Μπορεί επίσης να λάβει τη μορφή καταπιστευματικών ταμείων, συνεισφορών σε είδος, ad hoc ρυθμίσεων κοινής χρήσης και δωρεών.

Η αρχή της κοινής χρηματοδότησης

Από τότε που ιδρύθηκε το NATO, η κοινή χρηματοδότηση έπαιξε έναν στρατηγικό ρόλο στην υποστήριξη των αντικειμενικών στόχων, των προτεραιοτήτων και των βασικών καθηκόντων της Συμμαχίας. Οι Σύμμαχοι συγκεντρώνουν τους Δ-5 συλλογικούς τους πόρους προκειμένου να παρέχουν και να παραδίδουν σημαντικά προγράμματα και δυνατότητες του NATO. Όταν προσδιορίζεται μια συγκεκριμένη προτεραιότητα ή πρωτοβουλία, το Συμβούλιο Πολιτικής και Σχεδιασμού Πόρων (RPPB) αξιολογεί κατά πόσον ισχύει η αρχή της κοινής χρηματοδότησης – με άλλα λόγια κατά πόσον η παροχή μιας δυνατότητας ή η διεξαγωγή μιας δραστηριότητας εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Συμμαχίας στο σύνολό της και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να χρηματοδοτείται από κοινή χρηματοδότηση. Τα κριτήρια για κοινή χρηματοδότηση επανεξετάζονται τακτικά και προσαρμόζονται για να συμβαδίζουν με τους εξελισσόμενους πολιτικοστρατιωτικούς αντικειμενικούς στόχους και ανάγκες του NATO, πιο πρόσφατα στη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών το 2021, όταν οι Ηγέτες του NATO συμφώνησαν να διευρύνουν και να προσαρμόσουν τη χρήση της κοινής χρηματοδότησης.

Οι κοινές διευθετήσεις χρηματοδότησης ισχύουν για τους πολιτικούς και στρατιωτικούς προϋπολογισμούς του NATO, και για το Πρόγραμμα Επενδύσεων ασφαλείας του NATO (NSIP). Μαζί, αυτοί οι από κοινού χρηματοδοτούμενοι προϋπολογισμοί ενισχύουν τη Συμμαχία, παρέχοντας σημαντικές δυνατότητες, επιτρέποντας την αποτροπή, την άμυνα και τη διαλειτουργικότητα, και υποστηρίζοντας τη διαβούλευση και τη λήψη αποφάσεων στα υψηλότερα επίπεδα. Αυτά είναι τα μόνα κεφάλαια όπου οι αρχές του NATO προσδιορίζουν τις χρηματοδοτικές τους ανάγκες σύμφωνα με τους πρωταρχικούς αντικειμενικούς στόχους και προτεραιότητες της Συμμαχίας. Οι Συμμαχικές συνεισφορές κοινής χρηματοδότησης στο NATO δημιουργούνται χρησιμοποιώντας μια συμφωνημένη φόρμουλα επιμερισμού του κόστους που προέρχεται από το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα των κρατών μελών του NATO.

Όσον αφορά τη στρατιωτική κοινή χρηματοδότηση – τον στρατιωτικό προϋπολογισμό και το NSIP – η αρχή «πέρα και πάνω» καθοδηγεί τις αποφάσεις των Συμμάχων. Στην ουσία, επικεντρώνεται στην παροχή απαιτήσεων που δεν θα ήταν λογικό για έναν Σύμμαχο να φέρει μεμονωμένα. Στη Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών το 2021, οι ηγέτες του NATO συμφώνησαν να αυξήσουν τους πόρους του NATO, συμπεριλαμβανομένης, ως αναγκαίας, της κοινής χρηματοδότησης του NATO, λαμβάνοντας υπόψη τη βιωσιμότητα, την οικονομική προσιτότητα και τη λογοδοσία. Στη Σύνοδο Κορυφής του 2022 στη Μαδρίτη, οι Ηγέτες του NATO δεσμεύτηκαν για μια συγκεκριμένη οικονομική τροχιά και για τους τρεις προϋπολογισμούς του NATO ξεκινώντας από το 2023. Ως αποτέλεσμα, οι αυξημένες εθνικές αμυντικές δαπάνες και η κοινή χρηματοδότηση του NATO θα είναι ανάλογες με τις προκλήσεις μιας πιο αμφισβητούμενης τάξης ασφαλείας.

Ρυθμίσεις επιμερισμού του κόστους για τον πολιτικό προϋπολογισμό, τον στρατιωτικό προϋπολογισμό και το Πρόγραμμα Επενδύσεων σε Ασφάλεια του NATO (2021-2024)

Έθνος	Προσαρμοσμένο μερίδιο κόστους μετά την ένταξη της Βόρειας Μακεδονίας «στα 30»
Εφαρμόσιμος	από την 1η Ιανουαρίου 2021 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2024
Αλβανία	0.0908
Βέλγιο	2.1043
Βουλγαρία	0.3656
Καναδάς	6.8789
Κροατία	0.2995
Τσεχία	1.0558
Δανία	1.3116
Εσθονία	0.1248
Γαλλία	10.4913
Γερμανία	16.3444
Ελλάδα	1.0573
Ουγγαρία	0.7595
Ισλανδία	0.0642
Ιταλία	8.7812
Λετονία	0.1595
Λιθουανία	0.2566
Λουξεμβούργο	0.1693
Μαυροβούνιο	0.0291
Ολλανδία	3.4506
Βόρεια Μακεδονία	0.0778
Νορβηγία	1.7771
Πολωνία	2.9861
Πορτογαλία	1.0491
Ρουμανία	1.2279
Σλοβακία	0.516
Σλοβενία	0.2276
Ισπανία	5.9908
Τουρκία	4.7266
Ηνωμένο Βασίλειο	11.2823
Ηνωμένες Πολιτείες	16.3444
ΣΥΝΟΛΟ NATO	100.0000

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ζ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΝΑΤΟ - ΕΕ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Στρατιωτική βοήθεια¹

Το Κίεβο μπόρεσε μέχρι να αντιμετωπίσει τη ρωσική εισβολή, αλλά και να ξεκινήσει δύο αντεπιθέσεις που επέτρεψαν την ανακατάληψη τεράστιων τμημάτων στην ανατολική Ουκρανία,- κυρίως, χάρη στη ροή εξοπλισμών από το ΝΑΤΟ. Οπλικά συστήματα όπως MLRS (Multiple Launch Rocket System), πύραυλοι διαφόρων τύπων (ATGM – AntiTank Guided Missile) και μη επανδρωμένα αεροσκάφη, όπως τα τουρκικά Bayraktar Tb2, αποδείχτηκαν στρατηγικής σημασίας.

Οι χώρες του ΝΑΤΟ έχουν στείλει στην Ουκρανία 410 άρματα μάχης σοβιετικής κατασκευής, όπως 40 τανκς T-72 από την Τσεχία και περίπου 230 από την Πολωνία. Περίπου 210 θωρακισμένα οχήματα έχουν μεταφερθεί επίσης στο Κίεβο από την Τσεχία, τη Βόρεια Μακεδονία, τη Σλοβακία, την Πολωνία, τη Σλοβακία, την Ελλάδα και τη Σλοβενία. Πρόκειται για οχήματα Bmp-1 ρωσικής κληρονομιάς του Ψυχρού Πολέμου ή τοπικές εκδόσεις τους.

Υπάρχουν επίσης περίπου 1000 θωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού από την Ολλανδία, τη Λιθουανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστραλία, τη Δανία, τις ΗΠΑ, την Πορτογαλία, τη Γαλλία, τη Φινλανδία, την Ισπανία και τον Καναδά. Πρόκειται για οχήματα διαφορετικών τύπων αλλά τα M-113 (σε διάφορες εκδόσεις), αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία.

Στην Ουκρανία έχουν αποσταλεί ακόμη περισσότερα από 800 οχήματα Mrap (Mine Resistant Ambush Protected) από την Ισπανία, την Αυστραλία, την Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ, την Τουρκία και τη Γερμανία. Τα 440 από αυτά είναι τα αμερικανικά M1224 ενώ τα 90 τα αυστραλιανά Bushmasters και τα 200 τα τουρκικά Kirpi BMC.

Έχουν σταλεί επίσης περισσότερα από 1.200 ελαφρά οχήματα πεζικού από τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Πορτογαλία, τον Καναδά, την Πολωνία, την Ιταλία, τη Νορβηγία, την Ολλανδία και τη Γαλλία. Η συντριπτική πλειοψηφία (περίπου 1000) είναι αμερικανικά Humvee που άρχισαν να καταφθάνουν τον Απρίλιο. Ρυμουλκούμενα πυροβόλα (διάφορων διαμετρημάτων, από 105 έως 155 mm), προέρχονται από τις ΗΠΑ, την Αυστραλία, τον Καναδά, την Εσθονία, την

¹ <https://www.naftemporiki.gr/kosmos/1407439/polytimi-i-stratitiki-voitheia-toy-nato-stin-oykrania/>

Τσεχία, την Κροατία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Λιθουανία. Τα περισσότερα είναι αμερικανικά M777. Η Ιταλία και η Εσθονία έστειλαν οβίδες FH-70 τον Μάιο.

Όσον αφορά το αυτοκινούμενο πυροβολικό, από τα 200 οχήματα που έχουν παραδοθεί μέχρι σήμερα (άλλα 180 θα φτάσουν σύντομα), ξεχωρίζει το PzH 2000 που προμηθεύουν η Γερμανία και η Ολλανδία, η Τσεχία, η Πολωνία, η Γαλλία, η Νορβηγία, η Σλοβενία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Ιταλία.

Αντιαεροπορικά συστήματα

Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν προμηθεύσει μέχρι σήμερα το Κίεβο με 38 συστήματα Himars, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο 11 συστήματα M-270 (5+6), η Πολωνία περισσότερα από 20 συστήματα «Grad», ενώ ο αριθμός των τουρκικών TLRG-230 που έφτασαν κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού δεν είναι γνωστός. Το σύνολο των τουρκικών Bayraktar που παραδόθηκαν μεταξύ Μαρτίου και Σεπτεμβρίου θα πρέπει να είναι 20, εκτός από αυτά που είχαν ήδη στην κατοχή τους οι ουκρανικές ένοπλες δυνάμεις.

Όσον αφορά τα συστήματα αντιαεροπορικού πυροβολικού, η Γερμανία έστειλε 30 αυτοκινούμενα «Gepard» από τον Ιούλιο και 23 φινλανδικά ITK 61. Τσεχία, Σλοβακία και Ηνωμένο Βασίλειο έχουν στείλει επίσης αντιαεροπορικούς Strela-10 και μια συστοιχία ρωσικής κατασκευής S-300. Πριν λίγες εβδομάδες κατέφτασαν στην Ουκρανία γερμανικά αντιαεροπορικά συστήματα Iris-Ts (4), Αμερικανικά Nasams (8), ένα ισπανικό Aspide 2000 και ένα γαλλικό Crotale και σύντομα θα μεταφερθούν δύο συστοιχίες πυραύλων Hawks από την Ισπανία.

Η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ολλανδία έστειλαν πυραύλους αέρος-θαλάσσης “Harpoon”.

Η Πολωνία προμήθευσε περίπου εκατό ρωσικούς πυραύλους αέρος-αέρος R-73 για ουκρανικά μαχητικά αεροσκάφη (MiG-29 και Su-27), ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες έστειλαν πυραύλους AGM-88 Harm.

Η Τουρκία, εκτός από την προμήθεια των drones Bayraktar Tb2, έχει στείλει και πυραύλους από τον Μάρτιο μέχρι σήμερα.

Αεροσκάφη και ελικόπτερα

Το πιο ακανθώδες πρόβλημα σχετικά με τις προμήθειες όπλων στην Ουκρανία φαίνεται να έχει επιλυθεί με μια συμφωνία που έγινε τον Απρίλιο, όταν 14 βουλγαρικά μαχητικά Su-25 “Frogfoot” αγοράστηκαν από το NATO και μεταφέρθηκαν στην Ουκρανία, για να ακολουθήσουν άλλα 4 από τη Βόρεια Μακεδονία τον Αύγουστο.

Έχουν σταλεί επίσης στο Κίεβο πολλά ελικόπτερα: 21 αμερικανικά Mil Mi-17 (από το Αφγανιστάν) στάλθηκαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες τον Απρίλιο . Στη συνέχεια μεταφέρθηκαν στην Ουκρανία, τέσσερα ελικόπτερα από τη Σλοβακία, δύο Εσθονικά, τέσσερα Τσέχικα Mi-24, έξι Ka-32 Πορτογαλικά. Τρία βρετανικά ελικόπτερα Sea Kings θα πρέπει να παραδοθούν μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου-αρχές Δεκεμβρίου.

Την Τετάρτη, ο Λευκός Οίκος ενέκρινε ένα νέο πακέτο στρατιωτικής βοήθειας στο Κίεβο, ύψους 400 εκατομμυρίων δολαρίων, που αποτελείται από πυρομαχικά για πυραυλικά συστήματα Nasams, 150 βαριά πολυβόλα με θερμικά σκόπευτρα για την αντιμετώπιση drones, πυρομαχικά για πυραυλικά συστήματα Himars, 10.000 βλήματα όλμου των 120 mm, άγνωστο αριθμό πυραύλων Harm, 150 οχήματα Humvee, πάνω από 100 ελαφρά τακτικά οχήματα μαζί με γεννήτριες και ανταλλακτικά για πυροβόλα των 105 mm.

Οικονομική βοήθεια ΗΠΑ²

Το Δεκέμβριο του 2022 οι ΗΠΑ ψήφισαν νόμο που προβλέπει τη χορήγηση οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας 45 δισ. δολαρίων στην Ουκρανία, στο πλαίσιο του πολέμου με του σφοδρού ιμπεριαλιστικού πολέμου με την Ρωσία. Μάλιστα, ο Ουκρανός πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι επισκέφθηκε την Ουάσιγκτον αυτόν τον μήνα για να ζητήσει να αυξηθεί η αμερικανική βοήθεια.

² <https://www.902.gr/eidisi/kosmos/316174/perissotera-opla-stin-oykrania-zita-nato-ayxanoyn-tin-oikonomiki-enishysi-oi>